

משנה מסכת ערכין (מ)

• [פרק א](#) • [פרק ב](#) • [פרק ג](#) • [פרק ד](#) • [פרק ה](#) • [פרק ו](#) • [פרק ז](#) • [פרק ח](#) • [פרק ט](#)

[פרק א](#)

[משנה א](#) [משנה ב](#) [משנה ג](#) [משנה ד](#)

[פרק ב](#)

[משנה א](#) [משנה ב](#) [משנה ג](#) [משנה ד](#) [משנה ה](#) [משנה ו](#)

[פרק ג](#)

[משנה א](#) [משנה ב](#) [משנה ג](#) [משנה ד](#) [משנה ה](#)

[פרק ד](#)

[משנה א](#) [משנה ב](#) [משנה ג](#) [משנה ד](#)

[פרק ה](#)

[משנה א](#) [משנה ב](#) [משנה ג](#) [משנה ד](#) [משנה ה](#) [משנה ו](#)

[פרק ו](#)

[משנה א](#) [משנה ב](#) [משנה ג](#) [משנה ד](#) [משנה ה](#)

[פרק ז](#)

[משנה א](#) [משנה ב](#) [משנה ג](#) [משנה ד](#) [משנה ה](#)

[פרק ח](#)

[משנה א](#) [משנה ב](#) [משנה ג](#) [משנה ד](#) [משנה ה](#) [משנה ו](#) [משנה ז](#)

[פרק ט](#)

[משנה א](#) [משנה ב](#) [משנה ג](#) [משנה ד](#) [משנה ה](#) [משנה ו](#) [משנה ז](#) [משנה ח](#)

פרק א - משנה א

הכל מעריכין **א** ונערכין, נודרים ונדרים, כהנים ולוים וישראלים, נשים ועבדים **ו**. טמטום ואנדרוגינוס, נודרים ונדרים ומעריכין, אבל לא נערכין, שאינו נערך אלא זכר ודאי ונקבה ודאית. חרש, שוטה וקטן, נדרין ונערכין, אבל לא נודרין ולא מעריכין, מפני שאין בהם דעת. פחות מבן חדש, נדר אבל לא נערך:

ר"ע מברטנורה הכל מעריכין. הכל לאתוויי בן שלש עשרה שנה ויום אחד **ב** ולא הביא שתי שערות, שהוא מעריך. והוא מפלא הסמוך לאיש. ומפלא אקרי ליה לפי שבדקים אותו אם יודע להפלות ולפרש לשם מי נדר ולשם מי הקדיש. אף על גב דאיש כי יפליא כתיב (ויקרא כז), כשהוא סמוך לפרקו קרוי איש לענון זה. והכל דקאי נמי על נערכים, לאתוויי מנוול ומכה שחין, שאין שוין דמים, דסלקא דעתך אמינא נדר בערךך כתיב (שם), כל שישנו בדמים ישנו בערכין, וכל שאינו בדמים אינו בערכין, קמשמע לן **ג**. והכל דקאי על נודרים, משום נדרים נקט ליה.

וְנִדְרִים גּוֹפִיָּה אֶצְטְרִיךְ, לְאַתּוּי פְּחוּת מִבֶּן חֲדָשׁ שֶׁהוּא נִדֵּר אֵף עַל פִּי שְׂאִינוּ נֶעְרָךְ [ד] : **מַעְרִיכִין**. אִם אָמַר עַל אֶחָד, עֶרֶךְ פְּלוּנִי עָלַי, נוֹתֵן עֶרֶךְ אוֹתוֹ פְּלוּנִי כְּפִי שְׁנִיו כְּמוֹ שֶׁקְּצוּב בְּפִרְשֵׁת עֶרְכִּין, שֶׁהֶעֱרַךְ נוֹתֵן לְפִי שְׁנִים שֶׁל נֶעְרָכִין : **וְנֶעְרָכִין**. אִם אָמַר אַחֵר עָלָיו עֶרֶךְ פְּלוּנִי זֶה עָלַי, אוֹ אָמַר הוּא עֲצָמוֹ עֶרְכִּי עָלַי : **נִוְדָרִים**. אָמַר דְּמִי פְּלוּנִי עָלַי, צָרִיךְ שְׂיִתֵּן כְּמוֹ שֶׁהוּא יִפֶּה לְמַכֵּר בְּשׁוּק : **וְנִדְרִין**. אָמַר אַחֵר עָלָיו דְּמִי פְּלוּנִי עָלַי, אוֹ אָמַר הוּא עֲצָמוֹ דְּמִי עָלַי : **כֹּהֲנִים וְלוֹיִם**. כֹּהֲנִים אֶצְטְרִיכָא לִיה לְאַשְׁמַעִינָן דְּנֶעְרָכִין, דְּסִלְקָא דְעֶתְדָּא אֲמִינָא הוּאִיל וּכְתִיב (שם) וְהֶעֱמִידוּ לְפָנַי הַכֹּהֵן וְהֶעֱרִיךְ אוֹתוֹ הַכֹּהֵן [ה], יִשְׂרָאֵל לְפָנַי כֹּהֵן וְלֹא כֹהֵן לְפָנַי כֹּהֵן, הַלֶּכֶף כֹּהֵן לִיתִיה בְּעֶרְכִּין, דְּאִי עָנִי הוּא לֹא קָרִינָא בֵּיה וְהֶעֱמִידוּ לְפָנַי הַכֹּהֵן, קִמְשָׁמַע לָן דְּכֹהֲנִים אִיתְנָהוּ בְּתוֹרַת עֶרְכִּין. וְאִידִי דִתְנֵן כֹּהֲנִים, תְּנֵן לְוִיִּם וְיִשְׂרָאֵלִים : **נָשִׁים וְעִבְדִּים**. וְהָאִשָּׁה מְשַׁלְּמַת כְּשִׁתְּתֵאלְמָן אוֹ תִתְגַּרֵּשׁ, וְהָעֶבֶד כְּשִׁשְׁתַּחֲרַר [ז] : **טַמְטוּם וְאַנְדְּרוּגִינוּס נִוְדָרִים וְנִדְרִים**. שֶׁהָרִי יֵשׁ לָהֶם דְּמִים : **וּמַעְרִיכִין**. אֵת אַחֲרִים, אִם אָמְרוּ עֶרֶךְ פְּלוּנִי עָלַי, נוֹתְנִים עֶרֶךְ אוֹתוֹ פְּלוּנִי : **אֲבָל לֹא נֶעְרָכִין**. אִם אָמַר עֶרְכִּי עָלַי, אוֹ אָמַר אַחֵר עָלֵיהֶם עֶרֶךְ פְּלוּנִי עָלַי, לֹא אָמַר כְּלוּם. דְּזָכַר וּנְקֵבָה אֲמוּרִים בְּפִרְשֵׁת עֶרְכִּין, עַד שֶׁיְהִיָּה זָכַר וְנִדְאִי אוֹ נְקֵבָה וְנִדְאִית : **פְּחוּת מִבֶּן חֲדָשׁ נִדֵּר**. אִם אָמַר דְּמִיו עָלַי. שֶׁהָרִי שׁוּה דְּמִים כָּל שֶׁהוּן : **אֲבָל לֹא נֶעְרָךְ**. שֶׁלֹּא נֶאֱמַר עֶרֶךְ בְּפִרְשָׁה אֶלָּא מִבֶּן חֲדָשׁ וְמַעְלָה : (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט [א] מעריכין כו'. וְהֶעֱרָכִין כְּלוֹן וְהִדְמִים, הַכֹּל סִתְמָן לְבִדָּק הַבֵּית, וַיִּפְלוּ הַכֹּל לְלִשְׁכָּה שֶׁהִיָּתָה בְּמַקְדָּשׁ מוֹכְנֵת לְקִדְשֵׁי בִּדָּק הַבֵּית. הַרְמַב"ם : [ב] וְנִרְאָה שֶׁצָּרִיךְ לוֹמַר בּוֹ שְׁתִּים עֶשְׂרֵה וַיּוֹם אֶחָד. וְכֵן הוּא בְּתוֹסְפוֹת. וְכִדְתָּנּוּ בְּמִשְׁנָה ו' פֶּרֶק ה' דְּנִדָּה. וְהֵתֵם בְּגִמְרָא דְרִשְׁיֵנּוּ לָהּ בְּמַפְלָא הַסְמוּךְ לְאִישׁ : [ג] נְפִשׁוֹת כָּל דָּהוּ. גְּמָרָא : [ד] וְתַנִּי וְהִדְר מְפָרֵשׁ. גְּמָרָא. וְהוּא הִדִּין נְמִי דְמַצִּי לְמַנְקֻט טַמְטוּם כּוֹי חֲרֵשׁ שׁוֹטָה וְקָטָן וְנִכְרִי, אֶלָּא חֲדָא מִתְרַתִּי וְתַלַּת נְקֻט כּוֹי. רִש"י. וְעֵין עוֹד : [ה] הָאִי קָרָא בְּמַעְרִיךְ כְּתִיב, וְלִפְיֶכֶךְ הָיָה נִרְאָה לִי לְהִגִּיָּה לְאַשְׁמַעִינָן דְּמַעְרִיכִין. וַיֵּשׁ לוֹמַר דְּלִישְׁנָא דְמִשְׁנָה ג' דְּלִקְמוֹן נְקֻט. וְעֵין שָׁם : [ו] **וְעִבְדִּים**. אֵף עַל גַּב דְּגַבֵּי מִצּוֹת יֵשׁ לוֹ דִּין אִשָּׁה, לְפִי עֶרֶךְ זָכַר הוּא נֶעְרָךְ, דְּלֹא אֲשַׁתְּמִיט תִּנְא דְלִימָא אִם הָיָה נֶעְרָךְ כְּאִשָּׁה. תוֹסְפוֹת : [ז] אִי נְמִי כְּגוֹן שְׁנִתְנֵנוּ לָהֶם עַל מְנַת שְׂאִין לָרַב אוֹ לְבַעַל רְשׁוֹת בְּהוֹן. תוֹסְפוֹת : (עיקר תוי"ט).

רמב"ם הכל מעריכין ונערכין ונידרין ונידרים כהנים ולוים כו' : פחות מבן חדש נידר אבל לא נערך כו' : הערך הוא שיאמר ערכי עלי או ערך פלוני עלי כשיש לאותו פלוני ערך וכבר ידעת שהתורה פסקה מבן חדש ועד בן ה' שנים ערך הזכר ה' שקלים וערך הנקבה ג' שקלים ומה' ועד כ' שנים ערך הזכר כ' שקלים וערך הנקבה י' שקלים ומכ' ועד ס' שנה ערך הזכר נ' שקלים וערך הנקבה ל' שקלים ומס' ומעלה עד סוף ימי האדם הזכר חמשה עשר שקלים והנקבה י' שקלים אלו השיעורים אין מוסיפין עליהן ואין משגיחין בענין הנערך אלא לשניו בלבד : והנדר הוא שיאמר דמי עלי או דמי פלוני עלי הרי זה נוטל מה ששואה אותו הנידר כאילו הוא עבד נמכר בשוק : ומה שאמר הכל מעריכין ואפילו לא הגיע לפרק אלא סמוך לפרקו ואע"פ שאמרה רחמנא איש כי יפליא נדר כשיהא סמוך לפרקו איש קרינן ליה לענין ערכין :

ומה שאמר ג"כ נערכים ואפילו היה מצורע או נתעכלו אבריו. ומה שאמר ג"כ הכל נודרים ואפי' פחות מבן חדש כמו שיתבאר אחרי כן והואיל ולמדנו ממה שאמר הכל תועלת לנערך ומעריך ונידר כמו שבארנו אמר ג"כ הכל נודרים ואע"פ שלא בא להודיענו בו שום תועלת: ואמרו כהנים לויס כדי שלא תחשוב שאינן חייבין בערכין הואיל ואינן חייבין בפדיון הבן שנאמר ופדויו מבן חדש תפדה בערךך שמא נאמר כל שישנו בפדיון הבן ישנו בערכים הודיענו שאין הדבר כן לפי שאיש כתוב בפרשה איזה איש שיהיה: (רמב"ם)

פרק א - משנה ב

הנכרי, רבי מאיר אומר נערך אבל לא מעריך.
רבי יהודה אומר, מעריך אבל לא נערך. זה
נזה מודים, שנודרין [י](#) ונדרין:

ר"ע מברטנורה הנכרי רבי מאיר אומר נערך. תרי קראי כתיבי בפרשת ערכין, חד רבוי וחד מעויט. בני ישראל, מעט את הנכרים. איש פי יפליא, רבה כל איש ואפלו נכרי במשמע. רבי מאיר סבר נכרי נערך ולא מעריך, שכן מצינו שרבה הכתוב בנערכים יותר מבמעריכים [ח](#), שהרי חרש שוטה וקטן נערך, אבל לא מעריכין, הלכך שדי מעוטא למעריך ורביא לנערך: **רבי יהודה אומר נכרי מעריך ולא נערך**. שכן מצינו טמטום ואנדווגינוס מעריכים ולא נערכים. והלכה כרבי יהודה [ט](#). הלכך נכרי שאמר ערך ישראל פלוני עלי, חיב לתן כפי שניו הערך הקצוב בפרשה. וישראל שאמר ערך נכרי פלוני עלי, או נכרי שאמר ערכי עלי, לא אמר כלום: (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט [ח](#) ואף על גב דאיש במעריך כתיב, אם אינו ענין למעריך תנהו ענין לנערך. תוספות: [ט](#) ותמהני דבמשנה ה' פרק קמא דשקלים תנו סתמא, ואין מקבלין מנכרי לבדק הבית, שכן מפרש על ידי עזרא לא לכם ולנו לבנות בית לאלקינו [עזרא ז](#). ובגמרא דהקא אמרינו דהלכתא כרבי מאיר מסתברא דכתיב לא לכם ולנו. ובנסחת ארץ ישראל שבפרוש הרמב"ם מצאתי, והלכה כרבי מאיר. ועין תוספות יום טוב: [י](#) שנודרין. כתבו התוספות, וצריך עיון דהא לרבי מאיר אין נכרים מתנדבים לבדק

הַבֵּית כּוֹי. וְשָׂמָה הָדָר בֵּיהּ רַבָּא מְהֵא דְאָמַר דְּהִלְכָה כְּרַבִּי מֵאִיר מְקָרָא דְלֵא לְכֶם וְגוֹי. אֲבָל הֶרְמִבִּי'ס כְּתַב, נְכָרִי שְׂאָמַר דְּמִי כּוֹי נֹתֵן כְּפִי נְדָרוֹ וְאֵינוֹ נוֹפֵל לְלִשְׁכָּה, שְׂאִין מְקַבְּלִין [מִן הַנְּכָרִי נְדָבָה אוֹ נְדָר] לְחֻזֵּק אֶת בְּדָק הַבֵּית אוֹ בְּדָק יְרוּשָׁלַיִם שְׂנֵאָמַר לֹא לְכֶם וְגוֹי. וַיִּמָּה יַעֲשֶׂה בְּהוֹן, יְבַדֵּק הַנְּכָרִי עַל דַּעַת מִי נְדָר, אִם נְדָר עַל דַּעַת יִשְׂרָאֵל יוֹצִיאֻהוּ [בֵּית דִּין] בְּמָה שְׂיִרְאָה לְהוֹן חוּץ מִבְּדָק הַבֵּית וִירוּשָׁלַיִם, וְאִם אָמַר לְשָׂמִים נְדָרְתֵּי, יִגְנָזוּ: (עֵיִקָר תּוֹי"ט).

רמב"ם העובד כוכבים ר"מ אומר נערך אבל לא מעריך כו' : אמרה רחמנא בתחלת פרשת ערכין דבר אל בני ישראל איש כי יפליא ומה שאמר בני ישראל למעט עובד כוכבים ומה שאמר איש הוא רבוי אי זה איש שיהיה ואפילו עובד כוכבים שהכל מודים שהעובד כוכבים לענין ערכים נתרבו מצד אחד ונתמעטו מצד אחר רבי מאיר אומר נערך ריבה שהרי ריבה בנערכים יתר מן המעריכין שהרי חרש שוטה וקטן נערכין ולא מעריכין ורבי יהודה אומר מעריך ריבה שהרי ריבה במעריכין יתר מן הנערכין שהרי טומטום ואנדרוגינוס מעריכין ולא נערכין והלכה כרבי יהודה : (רמב"ם)

פרק א - משנה ג

הַגּוֹסֵס **[יא]**, וְהַיּוֹצֵא לְהֶרֶג, לֹא נִדָר וְלֹא נִעְרָד. רַבִּי חֲנִינָא בֶן עֲקִבָּיָא אֹמֵר, נִעְרָד, מִפְּנֵי שְׂדָמִיו קְצוּבִין, אֲבָל אֵינוֹ נִדָר, מִפְּנֵי שְׂאִין דְּמִיו קְצוּבִין. רַבִּי יוֹסִי אֹמֵר, נוֹדָר וּמַעְרִיד וּמַקְדִּישׁ. וְאִם הִזִּיק, חֵיב בְּתַשְׁלוּמִין :

ר"ע מברטנורה הגוסס. לא נדר, דלאו בר דמים הוא, דלמיתה הוא עומד : והיוצא להרג. שנגמר דינו בבית דין של ישראל **[יב]**. אבל יוצא להרג על פי המלכות, לא שנא מלכות ישראל, ולא שנא מלכות של נכרים, דברי הכל מעריך ונערך **[יג]** : לא נדר. דלאו בר דמים הוא : ולא נערך. דכתיב והעמידו והעריכו, והאי לאו בר העמדה והערכה הוא **[יד]** : ולא נערך. דכתיב (עיקרא כז) כל חרם אשר יחרם מן האדם לא יפדה **[טו]**. ורבי חנינא בן עקיבא דאמר נערך, מוקי להאי קרא דכל חרם אשר יחרם לדרשא אחריתי **[טז]** : רבי יוסי אומר כו'. רבי יוסי ותנא קמא

לא פליגי בנודר ומעריך ומקדיש. כי פליגי באם הזיק [זי]. תנא קמא סבר, אם הזיק פטור מן התשלומים. ואף על פי שהמזיק חייב בתשלומין מן התורה, מלנה הכתובה בתורה לאו ככתובה בשטר דמיא, אלא כמלנה על פה, ומלנה על פה אינו גובה מן היורשים. ורבי יוסי סבר, מלנה הכתובה בתורה כמלנה הכתובה בשטר דמיא, וגובה מן היורשים. והלכה כתנא קמא. אבל לאחר שתקנו דמלנה על פה גובה מן היורשים [יח], בית דין גובין מממונו ומשלמים מה שהזיק: (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט [יא] הגוסס. ידוע. והוא שקול גרונו נשמע בשעת המיתה. הרמב"ם. ונראה לי, שהוא מלשון מגיסה בקדירה, שהלחה מתהפך בגרונו, כמו המגיס בקדירה שמהפך מה שבקדירה. ועין תוספות יום טוב: [יב] אף על גב דאמר בסנהדרין פרק ו' שהיה אחד רוכב על סוס וסוהדרין בידו, מצאו לו זכות היה הלה מניף בסוהדרין, מכל מקום לא שכיח. תוספות: [יג] דהיוצא להרג על פי בית דין הוא ענין שאינו תלוי ברצוננו אלא התורה ממיתה אותו, אבל המלך לפעמים מתמלא רחמים ומוחל. הרמב"ם: [יד] וצריך עיון מנלן לומר מקרא גבי מעריך שלא יהא נעריך. ועין תוספות יום טוב: [טו] מי שהוא ראוי להרג ולא להקל פדיון. רש"י: [טז] אבל בגוסס מודה רבי חנינא. רש"י: [יז] ובאם הקדיש לא פליגי שפמיד שהקדיש חל ההקדש, ולא דמיא למלנה. אבל יש להקשות אמאי לא פליגי באם נדר והעריך. ושם בנודר ומעריך יחול מיד. תוספות: [יח] תמהני מאי תקנה איכא, הא קימא לן כרבי מאיר ורבי יהודה במשנה ג' פרק ח' דבכורות דמלנה על פה גובה מן היורשים, ואם כן הנה ליה למימר אבל האידינא קימא לן הלכה כו'. ועין תוספות יום טוב: (עיקר תוי"ט).

רמב"ם הגוסס והיוצא ליהרג לא נידר ולא נערך כו': גוסס ידוע והוא שקול גרונו נשמע בשעת המיתה: והיוצא ליהרג רוצה לומר מיתת ב"ד שהוא ענין שאינו תלוי ברצוננו אלא התורה ממיתה אותו אבל אם היה יוצא ליהרג במצות המלך מעריך ונערך לדברי הכל שלפעמים חוזר המלך מדבורו ומחלוקת ר' יוסי ותנא קמא בו אם הזיק שרבי יוסי אומר נוטלין ממנו כנגד מה שהזיק לפי שמאחר שדין תורה שמי שהזיק ישלם הי"ז מלוה הכתובה בשטר וגובה מן היורשין ות"ק סבר מלוה הכתובה בתורה לא ככתובה בשטר דמיא ואינו גובה מן היורשין והלכה כת"ק וכל זה לדעת האומר מלוה על פה אינו גובה מן היורשין וכבר ידעת שפסק ההלכה הוא שע"פ המעשה בידינו היום שמלוה על פה גובה מן היורשין ולפי זה אם הזיק נוטלין כנגד הנזק מעזבונו: (רמב"ם)

פרק א - משנה ד

הָאִשָּׁה שְׁהִיא יּוֹצֵאָה לְהָרֵג, אֵין מִמְתִּינִין לָהּ
עַד שֶׁתֵּלֵד. יִשְׁבָּה עַל הַמִּשְׁבֵּר {יט}, מִמְתִּינִין לָהּ
עַד שֶׁתֵּלֵד. הָאִשָּׁה שֶׁנֶּהְרָגָה, נֶהְנִין בְּשַׁעֲרָה.
בְּהֵמָה שֶׁנֶּהְרָגָה, אֲסוּרָה בַּהֲנִיָּה {כא} :

ר"ע מברטנורה אין ממתניין לה עד שתלד. דמהו דתימא ולדות ממונא דבעל הו כדכתיב (שמות כא) כַּאֲשֶׁר יִשִּׁית עָלָיו בַּעַל הָאִשָּׁה, וְלֹא נִפְסְדִינָהּ מִנִּיָּה, קִמְשָׁמַע לָן דְּכִתְיִב (דברים כב) וּמֵתוּ גַם שְׁנֵיהֶם, גַּם לְרַבּוֹת אֶת הַנֶּלֶד : יִשְׁבָּה עַל הַמִּשְׁבֵּר. מְקוֹם מוֹשֵׁב הָאִשָּׁה הַיּוֹלֶדֶת קְרוּי מִשְׁבֵּר : מִמְתִּינִין לָהּ עַד שֶׁתֵּלֵד. דְּכִיּוֹן דְּנִעְקֹר לְצִאת, גּוֹפֵא אַחֲרִינָא הוּא וְאִינוּ כְּגוּף אִמּוֹ : נֶהְנִין בְּשַׁעֲרָה. לָאוּ שַׁעֲרָה מִמֶּשׁ קֹאמֵר, אֶלָּא פֶּאֶה שְׁהִיתָה לָהּ מִשְׁעַר אִשָּׁה אַחֲרַת קְשׁוּרָה לְשַׁעֲרָה. וְדוֹקָא כְּשֶׁאֲמַרְהָ תִּנּוּ אוֹתָהּ לְבִתִּי אוּ לְפִלוֹנִית, דְּכִיּוֹן דְּאֲמַרְהָ תִּנּוּ גְלִיָּא דְעֵתָה דְלֹא נִיחָא לָהּ דְתִתְהוּי כְּגוֹפָה לְאַתְסוּרִי, וְכִנְטוּלָה מִחַיִּים דְמִיָּא. אֲבָל בְּעֵנָן אַחַר אֲסוּר, שְׁנוּיֵי הַמֵּת אֲסוּרִים בַּהֲנֵאָה {כ} : בְּהֵמָה שֶׁנֶּהְרָגָה אֲסוּרָה בַּהֲנֵאָה. אֶפְלוּ שַׁעֲרָה {כב} : (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט {יט} יִשְׁבָּה כו'. פִּרְשׁ רַש"י, קִדָּם שֶׁנִּגְמַר דִּינָה. וְלִיתָא, דְאִיוּצָא לְהָרֵג קֹאֵי, וְכָל הַיּוֹצֵא לְהָרֵג לְאַחַר גְּמַר דִּין. וְהִינוּ טַעְמָא דְרִישָׁא דְאֵין מִמְתִּינִין מִשּׁוּם עֲנוּי הַדִּין, דְּלִיכָא עֲנוּי הַדִּין אֶלָּא לְאַחַר גְּמַר דִּין. תּוֹסְפוֹת. וְעֵין תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב : {כ} גְּמַרְא. וּפִרְשׁ רַש"י מֵת אֲסוּר בַּהֲנֵאָה, דְּכִתְיִב וְתָמַת שֵׁם מְרִים [במדבר כ], וְגַמַּר שֵׁם שֵׁם מַעְגְלָה עֲרוּפָה. וְכִיּוֹן שְׁהֵמַת אֲסוּר בַּהֲנֵאָה, כָּל נוֹיֵיו מִתְסַרִי נְמִי בַּהֲנֵאָה. וְהָא דְתִנּוּ שֶׁנֶּהְרָגָה, רַבּוּתָא קָא מִשְׁמַע לָן דְּגַמַּר דִּינָה אוֹסְרֵתָה קִדָּם שְׁתַּמּוּת. עֵין תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב : {כא} אֲסוּרָה כו'. כְּדִקְיָמָא לָן וּבַעַל הַשּׁוֹר נְקִי, כְּאָדָם שְׁאוּמֵר לְחִבְרוּ יֵצֵא פְלוֹנִי נְקִי מִנְּכֻסִיו וְאֵין לוֹ בְּהוֹן הֲנִיָּה שֶׁל כְּלוּם. רַש"י : {כב} וְתִימָה, מֵאִי אֶפְלוּ, דְּהָא בְּאִשָּׁה נְמִי שַׁעֲרָה מִתְסַר. וְהִרְמַב"ם לֹא סִיִּם אֶפְלוּ שַׁעֲרָה. וְעֵין תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב : (עיקר תוי"ט).

רמב"ם האשה שהיתה יוצאת ליהרג אין ממתניין לה עד כו' : משבר שם המקום שמכינין לאשה שתלד עליו : וזה מה שאמרו נהנים בשערה על מנת שתאמר בעודה בחיים תנו שער לפלונית לפי שהוא מובדל ממנה כאילו אמרה לתת שום דבר ממה שיש לה אבל אם נהרגה ולא אמרה כלום שערה אסור בהנייה וכן כל בהמה שתהרג במיתת בית דין הרי זו (היא) אסורה בהנאה כשור הנסקל : (רמב"ם)

פרק ב - משנה א

אין בערכין פחות מסלע, ולא יתר על חמשים סלע. כיצד, נתן סלע והעשיר, אינו נותן כלום. פחות מסלע **ב** והעשיר, נותן חמשים סלע. היתה בידי חמש סלעים, רבי מאיר אומר, אינו נותן אלא אחת. וחכמים אומרים, נותן את כלם. אין **ג** בערכין פחות מסלע, ולא יתר על חמשים סלע. אין פתח בטועה פחות משבעה, ולא יתר על שבעה עשר. אין בנגעים פחות משבוע אחד, ולא יתר על שלשה שבועות:

ר"ע מברטנורה אין בערכין פחות מסלע. אפלו עני שהעריך ואין ידו משגת אינו נדון בפחות מסלע, דכתיב (ויקרא כז) וכל ערכך יהיה בשקל הקדש, כל ערכין שאתה מעריך לא יהיו פחותים משקל: ולא יותר על חמשים. דזהו גדול שבערכים דכתיבי בפרשה: נתן סלע והעשיר. בן עשרים שערכו חמשים והיה עני **א** ונתן סלע בערכו, דעני נדון בהשגת ידו, והעשיר, פטור: פחות מסלע. נתן פחות מסלע: והעשיר נותן חמשים. דבנתינה קמיתא לא יצא ידי ערכו ועדין ערכו עליו: היו בידי חמש סלעים. עני בן עשרים שהעריך עצמו, והיו לו חמש סלעים: רבי מאיר אומר אינו נותן אלא אחת. דסבר רבי מאיר או נותן כל החמשים

שְׁעָלוּ אוֹ אֵינוֹ נוֹתֵן אֶלָּא שְׁקָל: וְחֻכְמִים אוֹמְרִים נוֹתֵן כָּל מָה שְׁבִידוֹ.
דְּקָרָא דְכִתִּיב וְכָל עֶרְכָּד יִהְיֶה בְשֶׁקֶל, לְפָחוֹת שְׁבַעֲרֵכִין הוּא דְאֵתָא,
שְׁאֵפְלוּ עָנִי שְׁבַעֲנַיִם לֹא יִתֵּן פָּחוֹת. וּמִיָּהוּ הִיכָא דְאֵית לִיה טְפִי יְהִיב,
דְּכִתִּיב (שׁ) עַל פִּי אֲשֶׁר תִּשְׁיֵג. וְהִלְכָה כְּחֻכְמִים: **אֵין פִּתַח בְּטוֹעָה פָּחוֹת מְשַׁבְּעָה.**
אֵיִדִּי דְאִירִי בְּאֵין בְּעֶרְכִין פָּחוֹת וְלֹא יוֹתֵר, תִּנָּא נְמִי לְכָל הַנֶּדָּה
דְּאֵית בְּהוּ אֵין פָּחוֹת וְלֹא יוֹתֵר: **פִּתַח.** תְּחִלַּת נְדוּת. שְׂדִין נְדָה דְאִוְרִיתָא
הוּא. אִם הִתְחִילָה וְרָאֵתָה הַיּוֹם, מוֹנָה שְׁשָׁה וְהוּא. רָאֵתָה שְׁנַיִם, מוֹנָה
חֲמִשָּׁה וְהִם. רָאֵתָה שְׁלֹשָׁה, מוֹנָה אַרְבַּעָה וְהִם. [וְאֵפְלוּ] רָאֵתָה כָּל שְׁבַעָה
וּפְסָקָה לְעָרְב, טוֹבֵלֶת וּמְשַׁמֶּשֶׁת. וּמִיּוֹם שְׁבִיעִי וְאֵילָךְ הוֹיָן יְמֵי זִיבָה אֶחָד
עֶשֶׂר יוֹם, שְׁאִם רָאֵתָה בְּהוּ יוֹם אֶחָד אוֹ שְׁנַיִם שׁוּמְרֵת יוֹם כְּנָגֵד יוֹם
וְטוֹבֵלֶת. וְאִם רָאֵתָה בְּהוּ שְׁלֹשָׁה רְצוּפִים, הוֹיָא זְבָה גְדוּלָה שְׁטַעוּנָה
שְׁבַעָה נְקִיִּים וְקָרְבָן. וְאִם מְשָׁכוּ יְמֵי זִיבָה חֲדָשׁ אוֹ שְׁנָה, אֵינָה חוּזְרֵת
לְתַחֲלַת נְדוּת עַד שֶׁתֵּשֵׁב שְׁבַעָה נְקִיִּים. וְכִשְׂיִשְׁבָּה שְׁבַעָה נְקִיִּים וְרָאֵתָה,
הוֹיָא תְּחִלַּת נְדָה וּמוֹנָה שְׁשָׁה וְהוּא, וְחוּזְרֵת לְעַנְיָנָה כְּכָל הַמְּפָרֵשׁ. וְאִם
לֹא רָאֵתָה בְּאוֹתָן אֶחָד עֶשֶׂר יוֹם שְׁלֹשָׁה רְצוּפִים, אֵינָה זְבָה. וְכִשְׁתִּרְאָה
אֲחֵרֵיהוּן, בֵּין שְׁהִיא רוּאָה סְמוּךְ בֵּין שְׁהִרְחִיקָה רָאֵתָה הוּי תְּחִלַּת נְדָה.
וְאֵפְלוּ תִרְאָה שְׁלֹשָׁה רְצוּפִים, אֵינָה מוֹנָה אֶלָּא אַרְבַּעָה וְהִם, שְׁאֵין יְמֵי
זוֹב אֶלָּא אוֹתָן אֶחָד עֶשֶׂר יוֹם שְׁבִין סוּף נְדוּת זֶה לְתַחֲלַת נְדוּת הַבָּא: **אֵין
פִּתַח בְּטוֹעָה פָּחוֹת מְשַׁבְּעָה.** טוֹעָה [שְׁרָאֵתָה] הַיּוֹם וְאֵינָה יוֹדַעַת אִם בֵּימֵי
נְדוּתָה עוֹמְדָת, אוֹ בְּאוֹתָן אֶחָד עֶשֶׂר יוֹם שֶׁל יְמֵי זוֹב, אֵינָה חוּזְרֵת לְפִתַח
נְדוּתָה בְּפָחוֹת מְשַׁבְּעָה נְקִיִּים וְלֹא יוֹתֵר עַל שְׁבַעָה עֶשֶׂר נְקִיִּים. כִּיֵּצֵד,
טוֹעָה שְׁאֵמְרָה יוֹם אֶחָד טְמֵא רָאִיתִי הַיּוֹם, וְאֵינָה יוֹדַעַת אִם בֵּימֵי נְדוּת
הִיא וְצָרִיכָה לְמַנּוֹת שְׁשָׁה וְהוּא, אִם בְּאוֹתָן אֶחָד עֶשֶׂר יוֹם שֶׁל יְמֵי זִיבָה
וְאֵינָה צָרִיכָה לְשֹׁמֵר, אֶלָּא יוֹם כְּנָגֵד יוֹם, פִּתַּח שְׁבַעָה עֶשֶׂר, שְׁאִם לֹא
תִרְאָה עַד לְאַחַר שְׁבַעָה עֶשֶׂר יוֹם לְבַד מִיּוֹם זֶה, חוּזְרֵת לְפִתַח נְדוּתָה.
דְּאִם יוֹם זֶה שְׁרָאֵתָה תְּחִלַּת יְמֵי זִיבָה הוּא, כִּיּוֹן שְׁכָלוּ אֶחָד עֶשֶׂר שְׁלֹמוֹ
יְמֵי זִיבָה וְהִרְחִיקָה רָאֵתָה שְׁלֹא רָאֵתָה עַד לְאַחַר שְׁבַעָה עֶשֶׂר וְתַחֲלַת
נְדָה הִיא. וְאֵפְלוּ אִם תִּאֲמַר שְׁיּוֹם זֶה תְּחִלַּת נְדָה הוּא, אֵף עַל פִּי כֹן יִצְתָה
מִימֵי הַזּוֹב לְסוּף יוֹם שְׁבַעָה עֶשֶׂר לְבַד מִיּוֹם זֶה. אֲבָל אִם תִּרְאָה יוֹם
שְׁבַעָה עֶשֶׂר לֹא יִצְאָה מִן הַסְּפֵק אִם יוֹם נְדָה הוּא אוֹ יוֹם זִיבָה הוּא, דִּישׁ
לוֹמַר שְׁמָא יוֹם זֶה שְׁרָאֵתָה תְּחִלַּת יְמֵי נְדָה הוּא, וְיּוֹם שְׁבַעָה עֶשֶׂר
שְׁרָאֵתָה בּוּ, סוּף אֶחָד עֶשֶׂר שְׁבִין נְדָה לְנְדָה הוּא, אוֹ שְׁמָא יוֹם רֵאשׁוֹן
מִימֵי הַזּוֹב הוּא, וְכִשְׁכָּלוּ אֶחָד עֶשֶׂר יִצְתָה מִימֵי הַזּוֹב, וְיּוֹם שְׁבַעָה עֶשֶׂר
שְׁרָאֵתָה בּוּ תְּחִלַּת נְדָה הִיא. וְכָל שְׁכֹן אִם תִּרְאָה קִדְּם יוֹם שְׁבַעָה עֶשֶׂר,
שְׁלֹא יִצְאָה מִן הַסְּפֵק. וְכָל זְמַן שֶׁתִּהְיֶה בְּסַפְקָה זוֹ, מְקַלְקֶלֶת הִיא,
שְׁלַעוּלָם נְחִמִּיר עֲלֶיהָ מְסַפֵּק. שְׁכִשְׁתִּרְאָה יוֹם אֶחָד, נֹאמֵר תְּחִלַּת נְדָה
הִיא וְצָרִיכָה שְׁשָׁה וְהוּא. וְכִשְׁתִּרְאָה שְׁלֹשָׁה רְצוּפִים, נֹאמֵר יְמֵי זוֹב הוּן
וְצָרִיכָה שְׁבַעָה נְקִיִּים וְקָרְבָן [ד]. אֲבָל לְאַחַר שְׁבַעָה עֶשֶׂר אֵין לְהַחֲמִיר,
דְּיִדְאִי תְּחִלַּת נְדָה הִיא, וְאֵפְלוּ תִרְאָה שְׁלֹשָׁה יְמֵים רְצוּפִים תְּמַנָּה אַרְבַּעָה
וְהִם וְטוֹבֵלֶת וְטַהוּרָה: **אֵין בְּנִגְעִים פָּחוֹת מְשַׁבְּוֹעַ אֶחָד.** לְהַסְגֵּר. דִּישׁ
בְּנִגְעֵי אֲדָם שְׁנִבְרָרִים לְשַׁבְּוֹעַ אֶחָד אִם לְטַהֵר אִם לְחַלֵּט: **וְלֹא יוֹתֵר עַל**

שְׁלֹשָׁה שָׁבוּעוֹת. נִגְעֵי בְּתִים. דְּתַנְיָא בְּתוֹרַת כְּהֻנִּים, מִנִּין שָׁאֵם עֶמֶד בְּעֵינָיו בְּשָׁבוּעַ רֵאשׁוֹן וּבְשָׁבוּעַ שְׁנִי שְׁחוּלְץ וְקוֹצָה וְטַח וְנוֹתֵן לוֹ שָׁבוּעַ שְׁלִישִׁי, תְּלֻמוּד לּוֹמַר (וַיִּקְרָא יד) וּבֵא הַכֹּהֵן וְאֵם בֵּא יְבֵא כּוֹי' : (ר"ע מברטנורא).

עיקר תוי"ט [א] וְכֹן לְקַמּוֹן כְּתֵב עֲנִי בְּן עֲשָׂרִים שְׁהַעֲרִיד עֲצָמוֹ כּוֹי. וְלֹאוּ דְּוֹקָא, דְּהוּא הַדִּין הַעֲרִיד לְאַחַר, אֶלְאֵה חֲדָא מִתְרֵתִי נְקֻט : **[ב] פְּחוֹת כּוֹי.** לֹאוּ דְּוֹקָא פְּחוֹת מְסַלַע, אֶלְאֵה אֶפְלוּ נָתַן כָּל הָעֶרְךָ חוּץ מְסַלַע אֶחָד מְגַלְגְּלִין עָלָיו אֶת הַכֹּל. תּוֹסְפוֹת. עֵין תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב : **[ג] אֵין כּוֹי.** הָא תּוֹ לְמָה לִי, הָא קָא מְשַׁמַּע לָן פְּחוֹת מְסַלַע הוּא דְּלִיכָא, הָא יְתֵר עַל סַלַע אִיכָא [אף עַל גַּב דְּלִיכָא חֲמֻשִׁים סַלַעִים, דָּאֵם הֵינּוּ בְּיָדוֹ חֲמֻשָׁה סַלַעִים נוֹתֵן כָּלֵם, דְּהֵינּוּ יְתֵר עַל סַלַע וּפְחוֹת מְחֻמְשִׁים]. יְתֵר עַל חֲמֻשִׁים הוּא דְּלִיכָא, הָא פְּחוֹת מְחֻמְשִׁים אִיכָא [כְּדָאמְרוּ]. וּסְתָמָא כְּרַבְּנֵי. גְּמָרָא : **[ד]** [וּמְסִיסִים] וְצָרִיכָה שְׁבַעָה נְקִיִּים וְקָרְבָן, פְּרוּשׁ עוֹלָה בָּאָה עַל תְּנָאִי, וְהַחֲטָאֵת אֵינָה נְאֻכְלֵת. וְזֶה לְשׁוֹן הַרְמַב"ם, וְאֵם אֶמְרָה שְׁנֵי יָמִים רְאִיתִי, נֹאמַר כָּאֵן פְּתַחָה שְׁבַעָה עֶשֶׂר, לְפִי שְׁאֵנּוּ אוֹמְרִים אֶפְשָׁר שְׁאֵלוּ הַשְּׁנֵי יָמִים יוֹם אֶחָד מֵהוֹן קִדְּם עַת נִדְתָּה וְיוֹם אֶחָד מִתְחַלֵּת עַת נִדְתָּה וְנִשְׁאַרוּ מִן הַתְּקוּפָה [שְׁנֵי בֵין תְּחִלַּת נְדָה לְתַחֲלַת נְדָה] שְׁבַעָה עֶשֶׂר יָמִים. וְכֹן אֵם אֶמְרָה שְׁלֹשָׁה יָמִים רְאִיתִי, אֶפְשָׁר שְׁנֵי יָמִים קִדְּם כּוֹי וְיוֹם אֶחָד מִתְחַלֵּת כּוֹי נִשְׁאַרוּ מִן הַתְּקוּפָה שְׁבַעָה עֶשֶׂר יוֹם, הֲרִי הִיא גַם כֹּן פְּתַחָה שְׁבַעָה עֶשֶׂר, אֶלְאֵה שְׁהִיא סַפֵּק זָבָה, לְפִי שְׁאֶפְשָׁר שְׁשִׁלְשָׁה יָמִים אֵלוּ שְׁרָאֲתָה עַל הַסֵּדֶר בְּלֹא עַת נִדְתָּה הֵם. וְאֵם אֶמְרָה אֶרְבַּעָה יָמִים, גַם כֹּן הִיא סַפֵּק כּוֹי, לְפִי שְׁאֶפְשָׁר שְׁיֵהִי אֵלוּ הָאֶרְבַּעָה יָמִים שְׁנֵי קִדְּם נִדְתָּה וְשְׁנֵי מִימֵי נִדְתָּה וְלֹא תֵהִיא זָבָה. וְכִשְׁאֵנּוּ מְשַׁעֲרִין הַסַּפֵּק הַזֶּה, יֵהִא פְּתַחָה שְׁשָׁה עֶשֶׂר יוֹם, לְפִי שָׁאֵם נֹאמַר שְׁשֵׁנִי יָמִים מֵאֵלוּ הָאֶרְבַּעָה, מִתְחַלֵּת עַת נִדְתָּה, יִשְׁאַרוּ עִם הָאֶחָד עֶשֶׂר יָמִים שְׁהִיא תְּקוּפָה קִטְנָה חֲמֻשָׁה יָמִים שְׁהֵם עִם הָאֶחָד עֶשֶׂר שְׁשָׁה עֶשֶׂר יוֹם. וְאֵם אֶמְרָה חֲמֻשָׁה יָמִים רְאִיתִי נֹאמַר שְׁשִׁלְשָׁה מֵאֵלוּ הַחֲמֻשָׁה מִתְחַלֵּת עַת נִדְתָּה, וְיִשְׁאַרוּ מִן הַתְּקוּפָה חֲמֻשָׁה עֶשֶׂר כּוֹי. וְכֹן אֵם אֶמְרָה הָאֶחָד עֶשֶׂר יוֹם הִיא גַם כֹּן סַפֵּק זָבָה, לְפִי שְׁנֹאמַר, שְׁנֵי יָמִים הוֹן מְסוּף הָאֶחָד עֶשֶׂר, וְשְׁבַעָה יָמֵי נְדָה, וְשְׁנֵי יָמִים שְׁאֵרִית הָאֶחָד עֶשֶׂר שְׁרָאֲתָה, וּפְתַחָה תִּשְׁעָה. וְאֵם אֶמְרָה שְׁנֵי עֶשֶׂר יָמִים רְאִיתִי, פְּתַחָה שְׁמֹנֶה, וְהִיא זָבָה וְדָאִית. לְפִי שָׁאֵם תֹּאמַר שְׁשֵׁנִי יָמִים מִזְּמַן רְאִיתִי הֵדֵם קִדְּם עַת נִדְתָּה, וְשְׁבַעָה שֶׁל נְדָה, וְשִׁלְשָׁה אַחַר הַנְּדָה, הֲרִי הִיא זָבָה, לְפִי שְׁכִּבְרָה רְאֲתָה שְׁלֹשָׁה יָמִים רְצוּפִין אַחַר זְמַן הַנְּדוּת. וְאֵם נֹאמַר שְׁאֶפְשָׁר שְׁיֵהִיא מְכַלְלִים שְׁלֹשָׁה יָמִים קִדְּם עַת נִדְתָּה, שְׁבַעָה שֶׁל נְדָה, וְשְׁנֵי אַחַר הַנְּדָה, הֲרִי הִיא גַם כֹּן זָבָה, לְפִי שְׁכִּבְרָה קִדְּמָה זִיבוּת לְנְדוּת. וְכֹן אֵם רְאֲתָה שְׁלֹשָׁה עֶשֶׂר יוֹם, פְּתַחָה לְפִי הַהֶקֶשׁ הַזֶּה בְּעֲצָמוֹ כּוֹי. וְזֶה שְׁאֶמְרָנוּ פְּתַחָה שְׁבַעָה עֶשֶׂר אוֹ פְּחוֹת, אֵין הַכּוֹנֵה שְׁתֵּהִיא כָּל הַזְּמַן הַזֶּה אֶסוּרָה עַל בְּעֵלָה, אֶלְאֵה הָעֲנִין שְׁזָכְרָנוּ שְׁאֵחַר אוֹתוֹ הַזְּמַן תִּקְבַּע לָהּ וְסֵת לְנִדְתָּה כּוֹי. וְאֵין הַפְּרֵשׁ בֵּין שְׁלֹשָׁה עֶשֶׂר יוֹם וְיוֹתֵר מְזָה, שְׁאֵין לָהּ פְּתַח פְּחוֹת מְשְׁבַעָה, לְפִי שְׁהִיא זָבָה וְדָאִית : (עיקר תוי"ט).

רמב"ם אין בערכין פחות מסלע ולא יתר על נ"י סלע כו' : אין פתח בטועה פחות משבעה כו' : אין בנגעים פחות משבוע אחד כו' : כבר ידעת מד"ת שגדול שבערכים נ"י סלעים ופחות שבהן ג' סלעים זהו למי שידו משגת לתת אותו ערך שנתחייב אבל אם היה עני זה שהעריך פוסקין לו כאשר תשיג ידו שנאמר ואם מד הוא מערכך וגו' אבל אין פוסקין על שום אדם בערך פחות משקל ואפילו היה בתכלית העניות שנאמר וכל ערכך יהיה בשקל הקודש

ולפיכך מי שפסקו לו סלע ונתן סלע ואפי' היה הערך שחייב גדול שבערכין והוא חמשים והשיגה ידו אחר כך שוב אינו חייב לשלם כל עיקר אבל אם נתן פחות מסלע הרי הוא כאילו לא נתן כלום והערך נשאר עליו ולפיכך אם השיגה ידו ונתן הערך שיהיה עליו משלם ולפי שפחות מסלע בערכים אינו פוטר מיד ערך אח"כ רצה התנא להעמיד לנו סתם על דעת חכמים שהם אומרים ונתן את כלם ואפי' הוא עני ואין לו זולתם הואיל והוא חייב בהן גובין אותו ממנו לפיכך אמר שאין בערכין פחות מסלע ולא יותר על חמשים כדי שלא תחשוב שמי שאין ידו משגת לכל הערך העיקר שעליו אלא שהוא משיג מקצת וגובין ממנו סלע בלבד הודיעך שגובים ממנו כל מה שידו משגת כגון שיש עליו דרך משל ערך חמשים והיו כל נכסיו מ"ט שגובין ממנו מ"ט: אח"כ התחיל בעניינים הדומין לענין זה ואמר אין פתח בטועה וכו' והלכה זו צריך להקדים בה עיקרים שכבר זכרנו קצתם במס' (ביצה) פסחים ועוד יתבארו כל עיקרים במסכת נדה ועתה שמע מה שצריך מהם במקום הזה והוא שהאשה כשתראה דם הרי היא טמאה ז' ימים ואין הפרש בין שראתה הדם יום אחד או ז' ימים תקרא נדה ואם ראתה הדם בלא עת נדתה ר"ל אחר ז' ימים היא נקראת זבה ואם ראתה יום אחד או ב' תקרא זבה קטנה או שומרת יום כנגד יום ואינה חייבת בקרבן זיבות ואם ראתה ג' ימים זה אחר זה תוך הזמן שבין נדות לנדות תקרא זבה גדולה וחייבת בקרבן זיבות והזמן שיש בין נדות לנדות למיעוט הוא י"א יום והוא קבלה והוא מה שאמר י"א יום שבין נדות לנדות הלכה למשה מסיני לפיכך כל דם שהאשה רואה כל הז' ימים שקבעה לה ווסת והוא עת נדתה הוא דם נדה וכל מה שהיא רואה תוך הי"א יום שאחרי הז' הוא דם זבה ומה שהיא רואה ביום י"ב ומה שאחריה הוא דם נדה לפי שהוא זמן נדה ר"ל ווסת שניה הנה התבאר שמתחלת יום ראשון מן הנדות עד הנדות השני י"א יום לא פחות מיכן. והרי זה עיקר אחד וזכור אותו. והעיקר האחר שכל אשה נולד בה ספק אם היא זבה גדולה אם לא שהיא מביאה קרבן זיבות ואינו נאכל. ועיקר אחר שהאשה שאנו מסופקין בעת נדתה כל זמן שעמדה אחר שפסק הדם ז' ימים וטהורה הרי היא מותרת לבעלה ולהתעסק בתרומה שאפי' היתה זבה הנה עמדה ז' ימים נקיים. ופתח נקרא הזמן שהאשה עומדת אחר שפסק הדם ואז תבא ווסת שניה ר"ל זמן נדה הידוע. אמר שהאשה הטועה ר"ל שטעתה בעת נדתה ולא ידעה באיזה זמן היא וראתה דם והיא אינה יודעת אם העת הזו שראתה בו הדם עת נדתה הוא כדי שיהא דם נדה או בלא עת נדתה ראתה הדם והוא דם זיבות הרי זו משנה זמן הפתח כפי שינויי מספר הימים שראתה בהן דם וזהו חלוקו כפי מה שחלקוהו בברייתא כשהיא אומרת יום א' ראיתי דם בלבד אנו אומרים שמא הוא תחלת דם נדה ונשאר עליה מן התקופה שיש בין נדה לנדה י"ז יום וי' ימים משארית הנדה והי"א יום שבין נדה לנדה כמו שבארנו הרי האשה הזאת פתחה י"ז יום אם ראתה דם לאחר הי"ז יום הרי הוא דם נדה לפי שהוא בעת נדתה ואם אמרה ב' ימים ראיתי דם נאמר פתחה גם כן י"ז לפי שאנו אומרים אפשר שאלו ב' הימים יום א' מהן קודם עת נדתה ויום אחד מתחלת עת נדתה ונשאר מן התקופה עד כאן י"ז ימים וכן אם אמרה ג' ימים ראיתי נאמר אפשר ששני ימים מהן קודם עת נדתה ויום אחד מתחלת שבעה ימי נדה נשאר מן התקופה שבעה עשר יום הרי היא גם כן פתחה שבעה עשר אלא שהיא ספק זבה לפי שראתה שלשה ימים על הסדר ואינה

יודעת עת נדתה ואפשר שאלו השלשה ימים בלא עת נדתה הם ואם אמרה ארבע ימים ראיתי נאמר בה גם כן שהיא ספק זבה וקרבנה אינה נאכל לפי שאפשר שיהיו אלו הארבע ימים שנים קודם עת נדתה ובימי נדתה ולא תהא זבה וכשאנו משערין הספק הזה יהא פתחה ט"ז יום לפי שאם נאמר ששני ימים מאלו הד' מתחלת עת נדתה ישארו מן הי"א ימים שהיא תקופה קטנה ט"ז יום ואם אמרה ה' ימים ראיתי על הדרך הזה בעצמו נאמר ג' מאלו הה' מתחלת עת נדתה וישארו (מ) התקופה חמשה עשר וכן אמר בברייתא ה' ימים ראיתי פתחה חמשה עשר והיא ג"כ ספק זבה ולא יסור הדבר מהיות כן כל זמן שמוסיף זמן ראית הדם יום יחסר מזמן הפתח יום והיא בכל זה ספק זבה עד שתאמר י"א יום ראיתי פתחה ט' והיא גם כן ספק זבה לפי שנאמר יום א' מאלו הי"א יום קודם עת נדתה וז' של נדה ובימי שארית הי"א שראתה פתחה ט' ואם אמרה י"ב ימים ראיתי דם פתחה ח' והיא זבה ודאית לפי שאם תאמר ששני ימים מזמן ראית הדם קודם עת נדתה וז' של נדה וג' אחר זמן הנדה הרי היא זבה לפי שכבר ראתה ג' ימים רצופין אחר זמן הנדות ואמר שאלו הי"ב יום שראתה בכלן הדם אפשר שיהא מכללם ג' ימים קודם עת נדתה וז' של נדה ובי' אחר הנדה הרי היא ג"כ זבה לפי שכבר קדמה זיבות לנדות וכן אם ראתה הדם י"ג יום פתחה ז' לפי ההיקש הזה בעצמו על מנת שיהו מן הי"ג יום שני ימים קודם הנדה והי"א הנשארים מכל התקופה ז' ימים וזהו ג"כ זבה ודאית כמו שבארנו במה שלפניי ולפי ענין זה נכתב בברייתא כפי מה שתיקן הגמ' כל הזבות הטועות מביאות קרבן ואינו נאכל חוץ מפתח הז' ומפתח ח' שמביאין קרבן ונאכל לפי ששתיהן זבות ודאות כמו שפירשנו ולפיכך תאכל חטאתה וזה שאמרנו פתחה י"ז או פחות מי"ז אין הכוונה שתהא כל הזמן הזה אסורה על בעלה אלא כענין שזכרנו שאחר אותו הזמן תקבע לה ווסת לנדתה והוא הפחות שאפשר כמו שבארנו והוא מה שאמר בגמ' למה לי כולי האי תמני ז' ותשתרי והיתה התשובה לבעלה ולטהרות לא קאמרינן כי קאמרינן לתקוני נדה (וכתב זה) [ופתחה] ר"ל לסיים לה זמן הנדות ויעלה בידה התקופה שיש בין נדות לנדות ואין הפרש בין מי שראתה דם שלשה עשר ימים והיא טועה כמו שאמרנו תחלה ובין מי שראתה דם זמן אתר שאין לה פחות מפתח שבעה לפי שהיא זבה ודאית כמו שבארנו וצריכה לספור שבעה ימים נקיים ולפיכך נמצא שאי אפשר לה למעוט לשום התחלת זמן הנדות אלא אחר ז' ימי הספירה. ומן הכתוב יתבאר לך שנגעי האדם לפחות שיהא בהן הסגר שבעה ימים ונגעי בתים לכל היותר שיהא בהן ההסגר ג' שבועות כמו שמפורש בשלישי מנגעים : (רמב"ם)

אין פוחתין מארבעה חדשים המעבירים בשנה, ולא נראה יתר על שמנה. שתי הלחם נאכלות אין פחות משנים ולא יתר על שלשה. לחם הפנים נאכל אין פחות מתשעה ולא יתר על אחד עשר. קטן נמול אין פחות משמנה ולא יתר על שנים עשר:

ר"ע מברטנורה אין פוחתין מארבעה חדשים מעברות. של שלשים יום לשנה. דלא עבדינן טפי משמנה חסרים. אבל שמנה חסרים עבדינן: **ולא נראה יותר על שמנה**. כלומר, ולא נראה לחכמים לעבר בשנה יותר על שמנה חדשים. שחדשה של לבנה עשרים ותשעה יום וחצי, ושתי ידות שעה, ושבעים ושלשה חלקים **(ה)**, הרי לשני חדשים חמשים ותשעה ימים, חדש אחד מעשרים ותשעה, וחדש אחד משלשים יום **(ו)**. חדש של עשרים ותשעה הוא חסר, וחדש של שלשים קרוי מלא או מעבר. ובדין היה שיהיו כל חדשי השנה אחד מלא ואחד חסר, אלא מפני יתרות השתי ידות שעה ושבעים ושלשה חלקים שיש בכל חדש וחדש, צריכים פעמים לעשות שמנה חדשים מחדשי השנה מלאים וארבעה חסרים, פעמים שמנה חסרים וארבעה מלאים **(ז)**: **אין פחות משנים**. ליום שני לאפיתן: **ולא יותר על שלשה**. ויום שלישי לאפיתן נאכלין, ותו לא. כיצד, חל יום טוב של עצרת באחד בשבת, נאפות בערב שבת, שאין אפיתן דוחה לא שבת ולא יום טוב, ונאכלות ביום טוב לאחר תנופתן, דהינו ליום שלישי. וכשחל עצרת בשאר ימי שבוע, נאפות בערב יום טוב ונאכלות ביום טוב שהוא שני לאפיתן: **לחם הפנים נאכל אין פחות מתשעה**. שהוא נאפה בערב שבת ונאכל לשבת אחרת שהוא יום תשיעי לאפיתו. חלו שני ימים טובים של ראש השנה להיות בחמישי בשבת וששי בשבת, אופין לחם הפנים ברביעי בשבת, ומסדרים אותו על השלחן בשבת, ונאכל לשבת שניה שהוא יום אחד עשר לאפיתו: **ולא יתר על שנים עשר**. כיצד, נולד בין השמשות של ערב שבת, אינו נמול בשבת, דשמא תשיעי הוא. דבין השמשות ספק יום ספק לילה, ואם יום הוא נמצא שבת יום תשיעי, ומילה שלא בזמנה אינה דוחה לא את השבת ולא את יום טוב. ואם חלו שני ימים טובים של ראש השנה אחר אותה שבת, אינו נמול עד יום שלישי שהוא שנים עשר ללידתו: (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט {ה} שְׁפַל חֶלֶק, אֶחָד מֵאֶלֶף וּשְׂמוֹנִים לְשָׁעָה. וְהִשְׁתִּי יָדוֹת הֵם שְׁנֵי שְׁלִישִׁיּוֹת. עַיִן תּוֹסֵפוֹת יוֹם טוֹב: {ו} לְפִי שְׂאֵי אֶפְשֶׁר לומר שְׂרַאשׁ חֹדֶשׁ יִהְיֶה בְּמִקְצַת הַיּוֹם, עַד שְׁיִהְיֶה מִקְצַת הַיּוֹם מִחֹדֶשׁ הָעֶבֶר וּמִקְצַתוֹ מֵהֶבֶא, שְׁנֵאמַר עַד חֹדֶשׁ יָמִים [בְּמִדְבָּר יֵא], מִפִּי הַשְּׂמוּעָה לְמַדּוֹ שְׁיָמִים אֶתָּה מְחַשֵּׁב לְחֹדֶשׁ, וְאֵין אֶתָּה מְחַשֵּׁב שְׁעוֹת. הַרְמַב"ם: {ז} לְפִי שֶׁלֹּא יִתְקַבְּצוּ הַיְתָרוֹת שְׁיִהְיוּ בְּשׂוּוֵי מְשָׁלִימִים שְׁנַיִם מִלְּאִים, וְלִפְיֶכָךְ לְשָׁנָה הֶבְאָה יְחַסְרוּ: (עיקר תוי"ט).

רמב"ם אין פוחתין מארבעה חדשים מעוברין בשנה כו': ידוע שחדשינו חדשי הלבנה וכן ידוע ששנת הלבנה שני"ד יום ותשע שעות פחות חומש שעה שלא בצמצום וכשאנו עושים חדשי השנה מלי' יום והוא הנקרא מעובר ונקרא ג"כ מלא וחדש כ"ט יום והוא הנקרא חסר עד שתהא השנה ו' חדשים חסרים וששה חדשים מעוברין והיה מספר ימי אותו שנה שני"ד יום וישאר בידינו משנת הלבנה אותן השעות ומפני קבוץ אלו המותרות אנו צריכין להוסיף בקצת השנים יום או יומים עד שיהיו באותה שנה ח' חדשים מעוברין ולפעמים יהיו המותרות שיעלו בידינו פחות מהימים שהוספנו ותהיה סבה לחסר השנה הבאה משני"ד עד שיהיו בה חסרים יותר מששה וזו היא אחד מהסבות הראשונות להיות חסרים ושלמין וכסדרן ואין כוונתנו בכאן לדבר על כל אותן הסבות ולא על טעם מניינם לפי שהענין הזה (שמא) יצטרך חבור בפני עצמו וכבר חבר זולתנו בספרד בזה הענין וזולתו מהמון הזה חיבור נאה מאד שאין בינו ובין החבורין שחברו במזרח בענייני העבור דומיא בשום צד וכבר נתבאר בטעיות אותן החבורין מה שהוא מספיק אבל זכרנו בכאן בזה דבר מועט כפי כוונת החבור: ומה שאמר לא נראה בארו בגמרא שעניינו שלא נראה להן כפי העיקרים שבידיהן שראוי להיות מעוברים מהן יותר מח' חדשים. ושתי הלחם ולחם הפנים כבר בארנו זה ביי"א ממנחות וקטן נמול נתבאר ג"כ ביי"ט משבת: (רמב"ם)

פרק ב - משנה ג

אין פוחתין מעשרים ואחת תקיעות במקדש ולא מוסיפין על ארבעים ושמונה. אין פוחתין משני נבלין ולא מוסיפין על ששה. אין פוחתין משני חלילין ולא מוסיפין על שנים עשר.

וּבְשָׁנִים עֶשֶׂר יוֹם בַּשָּׁנָה **[n]** הַחֲלִיל מִכָּה לִפְנֵי
הַמִּזְבֵּחַ. בַּשְּׁחִיטָה פֶּסַח רִאשׁוֹן, וּבַשְּׁחִיטָה
פֶּסַח שֵׁנִי, וּבְיוֹם טוֹב רִאשׁוֹן שֶׁל פֶּסַח, וּבְיוֹם
טוֹב שֶׁל עֶצְרָת, וּבַשְּׁמוֹנֶת יְמֵי הַחֶג, וְלֹא הָיָה
מִכָּה בְּאֲבוֹב שֶׁל נְחֹשֶׁת אֲלָא בְּאֲבוֹב שֶׁל קֹנָה,
מִפְּנֵי שֶׁקוּלוּ עָרַב. וְלֹא הָיָה מִחֲלִיק אֲלָא
בְּאֲבוֹב יְחִידִי, מִפְּנֵי שֶׁהוּא מִחֲלִיק יָפָה:

ר"ע מברטנורה אין פּוֹחֲתִין מֵעֲשָׂרִים וְאַחַת תְּקִיעוֹת בַּמִּקְדָּשׁ. בְּמִסְכַּת
סִפָּה פֶּרֶק הַחֲלִיל **[דף נג]** הֵן מִפְּרָשִׁים. וְהָא דְתַנּוּ וְלֹא מוֹסִיפִין עַל אֲרְבָּעִים
וּשְׁמֹנֶה, לָאוּ דְדוּקָא, דְּזַמְנִין דְּמוֹסִיפִין עַד שְׁבַע וְחֲמִשִּׁים תְּקִיעוֹת, כְּשֶׁחָל
עָרַב פֶּסַח לְהִיּוֹת בַּשַּׁבָּת, וּמִשּׁוּם דְּלֹא שְׂכִיחַ כְּלִי הָאִי לֹא חָשִׁיב לִיה: **שְׁנֵי**
נְבָלִים. לְשְׁנֵי לוּיִם: **וְלֹא מוֹסִיפִים עַל שֵׁשָׁה**. לֹא אֶתְפָּרֵשׁ טַעְמָא:
חֲלִילִין. מִיּוֹן כְּלִי זָמַר שֶׁקוּלוּ נִשְׁמַע לְמִרְחוּק. צִלְמִילִיִּישׁ בְּלַעֲזָא, וּבְעָרְבֵי
מִזְמָרִי: **וְלֹא מוֹסִיפִין עַל שְׁנַיִם עֶשֶׂר**. כְּנֶגֶד שְׁנַיִם עֶשֶׂר יוֹם בַּשָּׁנָה
שֶׁהַחֲלִיל מִכָּה בְּהוֹן לִפְנֵי הַמִּזְבֵּחַ. וְלִשׁוֹן מִכָּה נוֹפֵל בְּחֲלִיל, לְפִי שֶׁהוּא עֲשׂוּי
נְקָבִים וּמִכָּה בְּאֲצָבָעוֹ עַל הַנְּקָבִים לְהַנְעִים הַקּוֹל: **בַּשְּׁחִיטָה הַפֶּסַח**.
בְּאֲרְבָּעָה עֶשֶׂר בְּנִיסוֹן שֶׁהֵיוּ קוֹרִין הַחֲלִיל בְּעֶזְרָה בְּשַׁעַת שְׁחִיטָה, כְּדָאֵמַר
בְּפֶרֶק תְּמִיד נִשְׁחַט **[דף טו]**: **אֲבוֹב**. הַקֹּנָה הַדֶּק שֶׁבְּרֹאשׁ הַחֲלִיל. וּבְגִמְרָא
מוּכָח דְּחֲלִיל גּוֹפִיָּה קְרוּי אֲבוֹב **[ט]**: **שֶׁקוּלוּ עָרַב**. כְּשֶׁהוּא שֶׁל קֹנָה, יוֹתֵר
מִשֶּׁל נְחֹשֶׁת. וְדוּקָא חֲלִיל שֶׁמִּכָּה לִפְנֵי הַמִּזְבֵּחַ עַל הַקֶּרֶבֶן הוּא שְׁדוּחָה
אֶת הַשַּׁבָּת **[י]** וְכָל שְׁכֵן יוֹם טוֹב. אֲבָל חֲלִיל שֶׁל בֵּית הַשּׁוֹאֵבָה לֹא הָיָה
דוּחָה לֹא אֶת הַשַּׁבָּת וְלֹא אֶת יוֹם טוֹב, כְּדָמוּכָח בְּסִפָּה פֶּרֶק הַחֲלִיל: **לֹא**
הָיָה מִחֲלִיק אֲלָא בְּאֲבוֹב יְחִידִי. כְּשֶׁהָיָה מְגִיעַ לְסִיִּים הַנְּעִימָה הָיָה אֶחָד
מִן הַחֲלִילִים מְאָרִיךְ לְאַחַר שֶׁסִּיִּמוֹ הָאֲחֵרִים, שֶׁזֶהוּ חֲלוּק יָפָה יוֹתֵר
מִשְׂאֵלוֹ יְסִימוֹ שְׁנֵיהֶם כְּאֶחָד. וְחֲלוּק הֵינּוּ סִיּוּם הַשְּׁמַעַת קוֹל הַנְּעִימָה
[יא]. וּבְשַׁעַת הַהִקְרָבָה הָיָה שִׁיר זֶה, וְהֵיוּ הַלוּיִם מְשׁוֹרְרִים בְּפָה אֶת
הַחֲלִיל בְּאוֹתוֹן שְׁנַיִם עֶשֶׂר יָמִים, וְהַחֲלִילִים הָיוּ מִחֲלָלִים. אֲבָל בְּשֶׁאֵר
יָמִים הָיוּ מְהַלְלִים בְּצִלְצֵל וְכִנּוֹרוֹת **[יב]**. וְהַשִּׁיר הָיָה הַשִּׁיר שֶׁהֵיוּ הַלוּיִם
אוֹמְרִים בְּבֵית הַמִּקְדָּשׁ, בְּרִאשׁוֹן הָיוּ אוֹמְרִים לְה' הָאֲרָץ וּמְלֹאָהּ וְכָל
הַמִּזְמוֹר, בְּשְׁנֵי גְדוּל ה' וּמְהַלֵּל מְאֹד וְגו', וְכֵן כָּלֵם: (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט **[n]** **ובשנים עשר נו'**. שְׁבָאֵלוֹ הַיָּמִים גּוֹמְרִין אֶת הַחֲלִיל, לְפִי
שְׁחֲלוּקִין בְּקֶרְבָּנוֹתֵיהֶן. מֵה שְׂאִין כֹּן יָמֵי הַפֶּסַח. וּבַשַּׁבָּת לֹא, מִשּׁוּם דְּלֹא
אֶקְרִי מוֹעֵד. וְרֹאשׁ חֲדָשׁ דְּאֶקְרִי מוֹעֵד, לֹא אֶקְדִּישׁ בְּעֲשִׂית מְלֹאכָה, דְּכַתִּיב
הַשִּׁיר יְהִיָּה לָכֶם כְּלִיל הַתְּקִדָּשׁ חֶג וְיִשְׁעִיָּהּ לו', לִילָה הַמִּקְדָּשׁ לְחֶג טַעוֹן שִׁירָה.
רֹאשׁ הַשָּׁנָה וְיוֹם הַכְּפֻרִים דְּאֶקְרִי מוֹעֵד וְאֶקְדֹּשׁ בְּעֲשִׂית מְלֹאכָה, אֶפְשָׁר מְלֻךְ
יּוֹשֵׁב עַל כֶּסֶף הַדִּין וְסִפְרֵי חַיִּים וְסִפְרֵי מֵתִים פְּתוּחִים לִפְנֵינוּ וְיִשְׂרָאֵל אוֹמְרִים

שירה. וחנכה שאני, דאף על גב דלא הכי ולא הכי, אומרין משום ניסא. לאבל אין בו חליל, שאין לו קרבן מיוחד. נראה לי. ופורים, איכא דאמרי מפיון שנכנסו לארץ אין אומרין שירה על גס שבחוץ לארץ. ואיכא דאמרי, מפיון שגלו חזרו להתירן וקריתיה זו היא הלילא: [ט] ואמאי קרי ליה חליל, דחלי קליה. פרש רש"י, מתוך קולו לשמע: [י] דהא אי אפשר לשמונת ימי החג בלא שבת. ובגמרא ילפינו מקראי דקרבן טעון שירה. ואפלו למאן דאמר עקר שירה בפה דוחה משום דאין שבות במקדש. תוספות. ועין תוספות יום טוב: [יא] ולשון רש"י, חלוק הינו סיוס, שמתלק בין נעימה לנעימה: [יב] ורש"י כתב נבלים גם כן: (עיקר תוי"ט).

רמב"ם אין פוחתין מעשרים ואחת תקיעות במקדש כו': נבל כלי כדמות *נאד ויש לו יתרין ומנגנין בו: וחליל הוא כלי מפורסם אצל הכל נקרא בערב מזמאר"י: ואבוב הוא קנה של חליל ר"ל הקנה הדקה שבראשו. ואבוב של קנה הוא הקנה הקטן שבראש החליל: ואבוב יחידי ר"ל שיש לו נקב אחד: ומחליק הוא הזמר שמזמר המזמר מעין הענין האמור קודם שיתחיל המשורר לשורר שכנגדו בנגון הנבל נקרא בערבי אלתושי"ה כן פרשוהו לנו תמיד אבל מה שיעלה בידינו מן הגמרא שאבוב וחלול דבר אחד וזה החלול הנזכר בכאן הוא חליל של קרבן שדוחה את השבת אבל חליל של בית השואבה אינו דוחה לא שבת ולא יו"ט כמו שבארנו בסוף מסכת סוכה: (רמב"ם)

פרק ב - משנה ד

ועבדי כהנים היו, דברי רבי מאיר. רבי יוסי אומר, משפחות בית הפגרים ובית צפריא ומאמאום היו משיאין לכהנה. רבי חנניא בן אנטיגנוס אומר, לויים היו:

ר"ע מברטנורה ועבדי כהנים היו. אותן המפכים בחליל. דסבירא ליה לרבי מאיר אין מעלים מן הדוכן ליוחסים ולא למעשרות, הלכך לא אכפת לן אם היו עבדים: בית הפגרים ובית צפריא. שם משפחות מיחסות: ומאמאום. שם מקום: משיאין לכהנה. כהנים היו נושאים את בנותיהן, שמשפחות מיחסות שבשאראל היו. ורבי יוסי סבר דמעלין

מִן הַדּוֹכֵן לְיוֹחֲסִים, הַלֶּכֶד אֵי לֹא דְמִיחְסִין הָיוּ לֹא הַנִּיחּוּם לְנֶגֶן עַל הַדּוֹכֵן: רַבִּי חֲנִינְיָא בֶן אֲנֹטִיגְנוֹס אָמַר לְוִיִּם הָיוּ. רַבִּי חֲנִינְיָא בֶן אֲנֹטִיגְנוֹס סָבַר מֵעַלְיָן מִן הַדּוֹכֵן לְמַעֲשָׂרוֹת {יג}, הַלֶּכֶד לְוִיִּם הָיוּ. וְלֹא פְּלִיגִי אֶלְא בְּמַנְגְּנִים בְּכָלִי זָמַר, אֲבָל בְּשִׁיר שְׁבִפָּה כָּלִי עֲלֵמָא מוֹדוּ דְאִין אוֹמְרִים שִׁיר בְּפָה עַל הַקָּרְבָן אֶלְא לְוִיִּם, דְּכַתִּיב גְּבִי לְוִיִּם (דְּבָרִים יח) וְשֵׁרֶת בְּשֵׁם ה' אֱלֹהֵיו, אִיזְהוּ שְׁרוֹת שֶׁהוּא בְּשֵׁם ה', הָיוּ אוֹמְרֵי זֶה הַשִּׁיר {יד}. וְהִלְכָה כְּרַבִּי יוֹסִי: (ר"ע מברטנורא).

עיקר תוי"ט {יג} וּבְגַמְרָא, מֵאֵן דְּאָמַר לְוִיִּם הָיוּ, קְסָבַר מֵעַלְיָן לְדוֹכֵן בִּין לְיוֹחֲסִין בִּין לְמַעֲשָׂרוֹת: {יד} פְּשָׁטִיה דְּקָרָא בְּכֹהֵן מְדַבֵּר כְּדַמוּכְחֵי קְרָאִי וְכִמוּ שְׁפָתַב רִשְׁיִי בְּחַמְשָׁ. וְהִינּוּ דְפָרִיז בְּגַמְרָא, וְאִימָא נְשִׂיאוֹת פְּפִים. וּמְשָׁנִי, מְדַכְתִּיב לְשֵׁרֶתוֹ וְלְבָרְךָ בְּשֵׁמוֹ (דְּבָרִים יז), מְכַלֵּל דְּבַרְכַת כְּהֻנִּים לֹא שְׁרוֹת הוּא: (עיקר תוי"ט).

רמב"ם וְעַבְדֵי הַכֹּהֲנִים הָיוּ דְבָרֵי ר"מ כו': ר' מאיר מתיר להיות עבדים לפי שהוא אומר אין מעלין מן הדוכן לא ליוחסין ולא למעשרות ור' יוסי אומר לא יהיו עבדים לפי שמעלין מן הדוכן ליוחסין ור' חנינא אומר מעלין מדוכן למעשרות ולפיכך לא יהיו אלא לויים. והכל מודים שהשיר אין אומרים אותו אלא לויים ואין מחלוקת אלא במנגנים על השיר לפי שעיקר שירה בפה ואמר רחמנא בלוי ושרת בשם ה' אלהיו איזהו שרות שהוא בשם ה' הוּא אוֹמֵר זֶה שִׁירָה וְהִלְכָה כְּרַבִּי יוֹסִי: (רמב"ם)

פרק ב - משנה ה

אִין פּוֹחֲתִין מְשֻׁשָׁה טְלָאִים הַמְבַקְרִין בְּלִשְׁכַּת הַטְּלָאִים, כְּדִי לְשַׁבֵּת וְלִשְׁנִי יָמִים טוֹבִים שֶׁל רֹאשׁ הַשָּׁנָה, וּמוֹסִיפִין עַד לְעוֹלָם. אִין פּוֹחֲתִין מְשֻׁתֵי חֲצוּצָרוֹת {טו}, וּמוֹסִיפִין עַד לְעוֹלָם. אִין פּוֹחֲתִין מִתְּשַׁעָה כְּנוֹרוֹת, וּמוֹסִיפִין עַד לְעוֹלָם. וְהִצְלָצַל לְבָד:

ר"ע מברטנורה אין פּוּחַתִּין מִשְׁשֵׁה טְלָאִים הַמְּבַקְרִים. הַאי תְּנָא סְבַר דְּכַבְּשִׁים שְׁל תְּמִידִין טְעוּנִים בְּקוֹר מְמוּם אַרְבַּעָה יָמִים קָדָם שְׁחִיטָתוֹ, דּוּמְיָא דְּפִסַּח מְצָרִים שְׁהִיָּה מְקָחוּ מְבַעְשׂוֹר וְשְׁחִיטָתוֹ בְּאַרְבַּעָה עָשָׂר, דִּילִיף מוּעֵדוֹ הָאִמּוֹר בְּתַמִּידִים (בְּמִדְבָּר כח) תְּשַׁמְרוּ לְהַקְרִיב לִי בְּמוּעֵדוֹ, מְמוּעֵדוֹ הָאִמּוֹר בְּפִסַּח (שָׁם ט) אֶת הַפִּסַּח בְּמוּעֵדוֹ. הַלְּכָךְ, קָדָם יוֹם חֲנוּךְ אַרְבַּעָה יָמִים מְבַקְרִין שְׁמֵנָה טְלָאִים וְנוֹתְנִין בְּלִשְׁכַּת הַטְּלָאִים, וּבִיּוֹם חֲנוּךְ נוֹטְלִים שְׁנַיִם לְתַמִּידִין וְנִשְׁאַרוּ שָׁם שְׁשֵׁה מְבַקְרִים, וְלֵאחֲרַי כֹּן קָדָם הַלִּילָה מְבַקְרִים שְׁנַיִם וְנוֹתְנִים שָׁם. וּמִשׁוּם דְּהִנְךָ לִיתְנָהוּ אִפְתִּי בְּשַׁעַת נְטִילַת הַשְּׁנַיִם, לֹא חָשִׁיב לְהוּ. וְכֵן לְעוֹלָם נוֹטְלִין שְׁנַיִם וְנוֹתְנִים שְׁנַיִם. וְאֵלוּ הַשְּׁנַיִם שְׁנוֹתְנִים נוֹטְלִים אוֹתָם לְחִמְיָשִׁי שְׁל יוֹם נְתִינָתוֹ: **כְּדִי לְשַׁבֵּת וּלְשַׁנֵּי יָמִים טוֹבִים שְׁל רֵאשׁ הַשָּׁנָה**. סִימְנָא בְּעֵלְמָא נְקֻט, דְּכִי הִיכִי דְּאִי מְקַלְעִי שַׁבַּת וְשַׁנֵּי יָמִים טוֹבִים שְׁל רֵאשׁ הַשָּׁנָה בְּהַדִּי הַדִּי הִיָּה צְרִיךְ לְהַקְדִּים וּלְבַקֵּר הַהוּא דְּשְׁלִישִׁי בְּשַׁבַּת מְעַרְב שַׁבַּת, דְּהָא לֹא מְצִי קָדָם הַיּוֹם לִילְךָ וּלְבַקֵּשׁ טָלָה וּלְבַקֵּר, וְהוּא לְקִיחָה אַרְבַּעָה יָמִים קָדָם שְׁחִיטָה, הַכִּי נְמִי לְעוֹלָם בְּעֵינָן אַרְבַּעָה יָמִים קָדָם שְׁחִיטָה: **וּמוֹסִיפִין עַד לְעוֹלָם**. אִם רְצוּ לְהוֹסִיף טְלָאִים מְבַקְרִים בְּלִשְׁכַּת הַטְּלָאִים, מוֹסִיפִים כְּמוֹ שְׁיָרְצוּ: **מִשְׁתִּי חֲצוּצְרוֹת**. כְּשִׁתּוֹקְעִין בְּחֲצוּצְרוֹת אִין פּוּחַתִּים מִשְׁתִּים: **וּמוֹסִיפִין עַד לְעוֹלָם**. בְּגַמְרָא מְפָרֵשׁ עַד מְאָה וְעֶשְׂרִים. שְׁנֵאמַר (דְּבָרֵי הַיָּמִים ב ה) וְעַמָּהֶם הַכְּהֻנִים לְמֵאָה וְעֶשְׂרִים מְחַצְרִים בְּחֲצוּצְרוֹת {טו}: **וְהַצִּלְצַל לְבַד**. צִלְצַל אֶחָד הִיָּה שָׁם וְלֹא יוֹתֵר. דְּאָמַר קָרָא (דְּבָרֵי הַיָּמִים א טו) וְאִסְרָף בְּמַצְלֵתִים לְהַשְׁמִיעַ. וְאִף עַל גַּב דְּמַצְלֵתִים כְּתִיב לְשׁוֹן רַבִּים, מְפַנֵּי שְׁהוּן שְׁתִּי חֲתִיכוֹת רַחְבוֹת שְׁל מִתְּכַת שְׁמַכִּין זֹו עַל זֹו {יז}, וּמִיָּהוּ חֲדָא עֲבִידְתָּא עֲבִיד, שְׁאִין אֶחָד מֵהֶם מוּעִיל בְּלֹא חֲבֵרוֹ, וְחַד גְּבָרָא עֲבִיד בְּהוּ: (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט {טו} אין כו' חצוצרות. לֹא אֶתְפָּרֵשׁ טַעְמָא. וְאִפְשָׁר דְּתַקְעֵתֶם בְּחֲצוּצְרוֹת תְּרַתִּי בְּמִשְׁמַע. אִי נְמִי דּוּמְיָא דְּשְׁל מִשָּׁה דְּכְתִיב עֲשֵׂה לָךְ שְׁתִּי חֲצוּצְרוֹת [בְּמִדְבָּר י]: **{טו}** דְּכִיּוֹן דְּאִשְׁכַּחוּן בְּקָרָא שְׁחַפְּשׂוּ אַחֲרֵי מְאָה וְעֶשְׂרִים כְּהֻנִים לְתַקַּע בְּחֲצוּצְרוֹת וְלֹא יוֹתֵר, שְׁמַע מִנָּה דְּעַד מְאָה עֶשְׂרִים הוּי הַדּוֹר מְצוּהָ וְאִין צְרִיךְ לְחַפֵּשׁ יוֹתֵר אַחֲרַי כְּהֻנִים. אִי נְמִי, דְּהָא פְּשִׁיטָא דְּאִין מוֹסִיפִין עַד עוֹלָם, שְׁאִם יוֹסִיפוּ יוֹתֵר, עַרְבּוּב קָלָא. תּוֹסְפוֹת. וְעֵין תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב: **{יז}** וְאִין רְצוֹנוֹ לומר הַהִקְשָׁה הַחֲמוּנִית שְׁיִקְיָשׁוּ חֲתִיכָה נְחֻשֶׁת עַל חֲתִיכָה כְּמוֹהָ בְּלִי לְמוֹד מְלֹאכוֹתִי, אֲבָל הִיא כְּמוֹ הַחֲצוּצְרוֹת שְׁל נְחֻשֶׁת שְׁתִּתְקַעוּ בָּהּ בְּפָה וְגַם בְּמִשְׁמוֹשׁ יָדִים כְּדָרְךָ כְּלִי שִׁיר. שְׁלִטִי הַגְּבוּרִים: (עיקר תוי"ט).

רמב"ם אין פּוּחַתִּין מִשְׁשֵׁה טְלָאִים הַמְּבַקְרִין בְּלִשְׁכַּת כּו': הַמִּשְׁנָה הַזֹּאת הִיא לְבָן בַּג בַּג וּדְעָתוֹ שֶׁהַתְּמִיד צָרִיךְ שִׁיְהִיָּה מוּכָן קוּדָם שְׁחִיטָתוֹ אַרְבַּעָה יָמִים וּלְמַדְנוּ זֶה מִפִּסַּח מְצָרִים שֶׁהִיְתָה מְשִׁיכָתוֹ מְבַעְשׂוֹר וְשְׁחִיטָתוֹ בִּי"ד לְפִי שְׁנֵאמַר בְּפִסַּח בְּמוּעֵדוֹ וְנֵאמַר בְּתַמִּיד תְּשַׁמְרוּ לְהַקְרִיב לִי בְּמוּעֵדוֹ: וּפְיֵי מְבוֹקְרִים ר"ל שְׁבַקְרוּ אוֹתוֹן וּפְשַׁפְּשׂוּ בְּמוּמִין לְהַכִּין אוֹתוֹן לְשְׁחִיטָה: וּמָה שְׁאֵמַר כְּדִי לְשַׁבֵּת וְלִימִים טוֹבִים אִין דְּעָתוֹ לומר שֶׁשֶׁה טְלָאִים צָרִיךְ לְשַׁבֵּת וּלְשַׁנֵּי יָמִים טוֹבִים לְפִי שִׁיּוֹתֵר מְכָאן צָרִיךְ בְּאֵלוֹ הַגִּי יָמִים אֲבָל ר"ל שֶׁהַשֵּׁשׁ טְלָאִים שֶׁהִיוּ מוּכְנִין קוּדָם עַת הַצּוּרֵךְ כָּל יְמֵי הַשַּׁבַּת אַחֲרַי שְׁפוּתַחִין מֵהֵן שַׁבַּת

וב' ימים טובים שהן ג' ימים הרי הנשאר מימי השבוע ד' ימים והוא ענין
מה שאמרנו סימנא בעלמא נקט : (רמב"ם)

פרק ב - משנה ו

אין פוחתין משנים עשר לויים עומדים על
הדוכן, ומוסיפין עד לעולם. אין קטן נכנס
לעזרה לעבודה אלא בשעה שהלויים עומדים
בשיר [יט]. ולא היו אומרים בגבל וכנור אלא
בפה, כדי לתן תבל בנעימה. רבי אליעזר בן
יעקב אומר, אין עולין למנון, ואין עומדים על
הדוכן, אלא בארץ היו עומדיו, וראשיהן מבין
רגלי הלויים, וצוערי הלויים היו נקראין :

ר"ע מברטנורה אין פוחתין משנים עשר לויים. תשעה לתשעה כנורות,
ושנים לשתי נבלים, ואחד לצלצל [יח] : דוכן. כמין אצטבא שהלויים
עומדים עליה : אין קטן נכנס. אין לוי קטן נכנס לעזרה לשום עבודה,
כגון לכבד את העזרה ולהגיף את הדלתות : אלא בשעה שהלויים
עומדים. על הדוכן בשיר, אז נכנסים לויים קטנים לשורר עמהם : ולא
היו. אותם קטנים אומרים בגבל וכנור, אלא בפה : כדי לתן תבל. לתן
תבלין בנעימת הלויים. לפי שקול הקטנים דק וצלול ומתבל את קול
הגדולים : לא עולין. אותן קטנים למנון שנים עשר לויים הצריכים לדוכן
[כ] : ואין עולין. על האצטבא המוכנת לדוכן. אלא בארץ היו עומדים :
וצוערי הלויים היו נקראים. שהיו מצערים את הלויים הגדולים, שאין
יכולים לבסס ולהנעים קולם כמותם : (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט [יח] אבל חצוצרות, כהנים היו מחצצרים, כדמוכח קרא דלעיל
כו'. ועין תוספות יום טוב : [יט] אלא כו'. בגמרא יליף ליה מקרא : [כ]
ומהקא מכרח דהא דפרש הר"ב לעיל שנים עשר לויים לכנורות [שהם היו
אומרים בפה גם כן, דהא עקר שירה בפה], ולא פרש כן אלא כלומר כנגד אלו שהיו

מְנַגְנִים בְּכָלִים וְלֹא בְּפֶה, דָּאֵם לֹא כֹן מֵאֵי קְאָמַר רַבִּי אֱלִיעֶזֶר בֶּן יַעֲקֹב שֶׁאֵין עוֹלִים לְמַנְיָן, הָא תְּנָא קָמָא קְבֵר אָמַר בְּן שְׁהַקְטַנִּים לֹא הָיוּ אוֹמְרִים בְּכָלִי, וְאֵם כֹּן אֵינָם מְמַנְיָן אֱלוֹ הָאוֹמְרִים בְּכָלִי. וְהַרְמַבֵּ"ם מְפָרֵשׁ דְּאוֹתָן הַשָּׁנִים עֶשֶׂר שְׁמַנְגָנִים בְּכָלִי וְלֹא בְּפֶה אֵין עוֹלִין לְמַנְיָן הַשָּׁנִים עֶשֶׂר. וְעַיֵן תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב : (עֵיקַר תּוֹי"ט).

רמב"ם אין פוחתין משנים עשר לזמן עומדין על הדוכן כו' : אבל הי"ב לזמן כנגד ט' כנורות ושני נבלים וצלצל ואי אפשר להיות פחות מהן ודע שהחצוצרת מוסיפין על מניינם עד ק"כ ולא יותר וזולתן מן החצוצרות שאמרו עד לעולם אין להם קצב : ונבל וכנור מכלי היתרים ומשתנים בשינוי המיתרים אם מעט ואם הרבה וכבר אמרנו שעיקר השירה בפה : ותבל בנעימה ר"ל להנעים הקול ולמשוך אותו : אח"כ אמר רבי אליעזר בן יעקב שהאומרים השיר על הכלים ואין אומרים בפה אין עולין ממנין י"ב לזמן ואין עומדים עם לזמן על הדוכן אלא בארץ היו עומדין וראשיהם מבין רגלי הלויים וצעירי הלויים היו נקראין נגזר מן צער רצוני לומר שהיו [מצערין להן] ומצטערים אותן לפי שניגון כליהם היה מסתיר יופי נעימות שיר הלויים שהיו אומרים שירה בפה : ומה שאמר אין קטן רצונו לומר שבתחלת הכנסו לעבודה לא יתחיל אלא בשעת שהלויים אומרים שירה : (רמב"ם)

ג

פרק

פרק ג - משנה א

יֵשׁ בְּעֶרְכֵּין לְהַקֵּל וּלְהַחְמִיר, בְּשֻׁדָּה אַחֲזָה לְהַקֵּל וּלְהַחְמִיר, בְּשׁוֹר הַמוֹעֵד שְׁהֵמִית אֶת

הַעֲבֹד לְהַקְלֵךְ וּלְהַחֲמִיר, בְּאוֹנֵס וּבַמִּפְתָּה
וּבְמוֹצֵיא שֵׁם רַע לְהַקְלֵךְ וּלְהַחֲמִיר. יֵשׁ בְּעֶרְכִּין
לְהַקְלֵךְ וּלְהַחֲמִיר. כִּיצַד. אֶחָד שֶׁהֶעֱרִיךְ אֶת
הַנָּאָה שְׁבִישְׂרָאֵל **[א]** וְאֶת הַכְּעוֹר שְׁבִישְׂרָאֵל,
נֹתֵן חֲמֻשִׁים סָלַע. וְאִם אָמַר הֵרִי דָמְיוֹ עָלַי,
נֹתֵן אֶת שְׂוִיו :

ר"ע מברטנורה **יש בערכין להקל ולהחמיר וכו'.** כִּלְהוּ מְפָרֵשׁ לְהוּ וְאֲזִיל
לְקַמּוֹ בְּפִרְקִין : אֶת הַנָּאָה שְׁבִישְׂרָאֵל. אֶפְלוּ שְׁוֵה מֵאָה מְנָה אֵינוֹ נֹתֵן
אֶלָּא חֲמֻשִׁים סָלַע, וְהֵינּוּ לְהַקְלֵךְ. וּלְהַחֲמִיר, שֶׁהֶמְעִרִיךְ אֶת הַכְּעוֹר
שְׁבִישְׂרָאֵל אֶפְלוּ אֵין שְׁוֵה אֶלָּא חֲמֻשׁ סָלַעִים, נֹתֵן חֲמֻשִׁים סָלַעִים אִם
הִנְעִירךְ מִבֶּן עֶשְׂרִים וְעַד בֶּן שְׁשִׁים : (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט **[א]** **שְׁבִישְׂרָאֵל.** אֶפְלוּ תִימָא רַבִּי מְאִיר דְּמִשְׁנָה בִּי פֶּרֶק קַמָּא
דְּאָמַר הַנֶּכְרִי נֶעְרַךְ. וְהָא דְּאֲתֵנִי שְׁבִישְׂרָאֵל, מְלִתָּא אֲגַב אוֹרְחָא קָא מְשַׁמַּע לָן
כוֹי דְּאֲסוּר לְאָדָם לֹמַר כְּמָה נָאָה נֶכְרִי זֶה כּוֹי. גְּמָרָא : (עיקר תוי"ט).

רמב"ם יש בערכין להקל ולהחמיר בשדה אחוזה כו' : ענין להקל ולהחמיר
בכאן הוא שלפעמים נותן אדם יותר ממה שהוא חייב או פחות אילו היה
מסתכל לערך הדבר שנדר בו על עצמו או לערך המעשה שעשה אבל ענינים
הם שפסקה בהן התורה ואינו מסור לערך. וכעור ידוע והיא הכעור בצורתו
ונאה הנאה בצורתו ונתכוון אל הגדול שבערכין ולפיכך אמר רחמנא
חמשים סלע : (רמב"ם)

פרק ג - משנה ב

בְּשֵׂדָה אֶחָדָה לְהַקְלֵךְ וּלְהַחֲמִיר. כִּיצַד. אֶחָד
הַמְּקַדֵּישׁ בְּחוֹלֵת הַמָּחוּז וְאֶחָד הַמְּקַדֵּישׁ
בְּפִרְדָּסוֹת סִבְסָטִי, נֹתֵן בְּזָרַע חֶמֶר שְׁעָרִים

חֲמִשִּׁים שֶׁקֶל כֶּסֶף. וּבִשְׂדֵה מִקְנָה, נוֹתֵן אֶת שְׂוִיו. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר, אֶחָד שְׂדֵה אַחְזָה וְאֶחָד שְׂדֵה מִקְנָה. מֵה בֵּין שְׂדֵה אַחְזָה לְשְׂדֵה מִקְנָה. אֵלֶּא שֶׁבִשְׂדֵה אַחְזָה נוֹתֵן חֲמִשׁ **[ב]**, וּבִשְׂדֵה מִקְנָה אֵינוֹ נוֹתֵן חֲמִשׁ :

ר"ע מברטנורה בחולת המחוז. סביבות העיר, שאינה משפחת כל כך מפני מדרס הרגלים: חולות. סביבות. כמו מחול הכרם [פלאים פ"ד]: מחוז. עיר. פרוש אחר מחוז שם מקום שלא היו שדותיהן חשובים: בפרדסות. מקום שיש בו הרבה אילנות נטועים: סבסטי. שם מקום. והאילנות שם מעלים מאד: נותן. מי שפודה אותן מן ההקדש, בין בעלים בין איש אחר: בית זרע חמר שערים בחמשים שקל כסף. אם תחלת היובל היא. ואם לאו, מגרע משנים שעברו סלע ופנדיון לשנה. בית זרע חמר שערים, מקום ראוי לזריעת כור, דהינו שלשים סאה של שערים. והוא גדול ממקום זריעת כור של חטין. והמקדיש שדה אחזה מלאה אילנות, כשהוא פודן פודה האילנות בשוין, וחוזר ופודה את הקרקע בית זרע חמר שערים בחמשים שקל כסף: ובשדה מקנה נותן את שויו. דבשדה מקנה כתיב (ויקרא כז) וחשב לו הפהו את מקסת הערף, ואין מקסת אלא מנגן דמים, דהינו כפי מה שהוא שנה, וכן הוא אומר (במדבר לא) והרמת מקס: אחד שדה אחזה ואחד שדה מקנה. שהרי נאמר בשדה אחזה וחשב, ונאמר בשדה מקנה וחשב, מה בשדה אחזה דבר קצוב, אף שדה המקנה דבר קצוב, דהינו זרע חמר שערים בחמשים שקל כסף: ובשדה מקנה אינו נותן חמש. דבשדה מקנה כתיב מקסת הערף, הקישו הכתוב לערכין, מה ערכין אין מוסיף חמש, אף שדה מקנה אין מוסיף חמש. ואין הלכה כרבי אליעזר: (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט [ב] חמש כו'. והוא הדין דהנה מצי למימר חלוק אחר, שבשדה אחזה אם הקדישו וגואלו אחר, מתחלק לכהנים ביובל. ובשדה מקנה אם הקדישו וגואל אחר, חוזר לבעלים ביובל. ולא נחית לפרושי אלא חלוק דשיף כשהוא עצמו פודהו. תוספות: (עיקר תוי"ט).

רמב"ם בשדה אחוזה להקל ולהחמיר כיצד אחד כו': אמר רחמנא על שדה האחוזה והיא הארץ שהיא ירושה בידו ואם משדה אחוזתו יקדיש איש לה' וגו' בין שהיתה הארץ הזאה משובחת שבא"י או רעה שבא"י ויש לך לדעת שמי שמקדש שדה מלא אילנות משדה אחוזה מחשבין האילנות בשוויין ומוודדים האדמה ומעריכים זרע חמר שעורים בחמשים שקל כסף ובשדה מקנה אמר ואם את שדה מקנתו אשר לא משדה אחוזתו יקדיש לה' וחשב לו הכהן את מקסת הערכך ומקסת הוא דמים והוא מה שאמר אין מקסת אלא דמים וכן הוא אומר והרמות מקס לה' ורבי אליעזר אומר הואיל ונאמר בשדה אחוזה וחשב ובשדה מקנה וחשב נדון אותו בג"ש שדה מקנה

כשדה אחוזה זולתי בתוספת חומש בשדה אחוזה לבדה ואינו חייב בו בשדה מקנה. וכבר ידעת שחומר הוא כור והכור ל' סאה וכבר בארנו שיעור הסאה במנחות וזולתו ומה שאמר זרע חומר שעורים ר"ל מקום לזריעה שהוא ל' סאה משעורים והוא גדול יותר מזריעת ל' סאה של חטים וא"ה כר"א : (רמב"ם)

פרק ג - משנה ג

בְּשׂוֹר הַמוֹעֵד שְׁהֵמִית אֶת הָעֶבֶד לְהַקֵּל וּלְהַחֲמִיר. כִּי־צַד. אֶחָד שְׁהֵמִית אֶת הַנָּאֵה שְׁבַע־בָּדִים וְאֶת הַכְּעוֹר שְׁבַע־בָּדִים, נוֹתֵן שְׁלֹשִׁים סָלַע. הֵמִית בֶּן חוֹרִין, נוֹתֵן אֶת שְׁוִיו. חֵבֶל בָּזָה וּבָזָה, מְשַׁלֵּם נֶזֶק שְׁלֵם {ג} :

ר"ע מברטנורה הֵמִית בֶּן חוֹרִין נוֹתֵן אֶת שְׁוִיו. דְּכַתִּיב (שְׁמוֹת כ"א) אִם כִּפֹּר יוֹשֵׁת עָלָיו וְנָתַן פְּדִיּוֹן נַפְשׁוֹ, דְּמֵי נֶזֶק : חֵבֶל בָּזָה וּבָזָה. בֵּין בְּעֶבֶד בֵּין בֶּבֶן חוֹרִין, וְלֹא הֵמִיתוֹ. מְשַׁלֵּם נֶזֶק שְׁלֵם : (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט {ג} שְׁלֵם. אֶפְלוּ תִימָא רַבִּי עֲקִיבָא דְּמִשְׁנָה ח' פָּרָק ג' דְּבִבְא קַמָּא, דְּאָמַר אִף תָּם שְׁחֵבֶל בְּאָדָם מְשַׁלֵּם בְּמוֹתֵר נֶזֶק שְׁלֵם. וְהָא דִּתְנִן בְּשׂוֹר הַמוֹעֵד, מְשׁוּם הֵמִית עֶבֶד כּוֹי דְּלֹא מִשְׁפַּחַת בְּתָם. גְּמָרָא : (עיקר תוי"ט).

רמב"ם ובשור המועד שהמית את העבד להקל ולהחמיר כו' : כבר נתבאר בקמא ששור מועד שהרג את האדם שהוא משלם את הכופר והוא משלם נזק שלם לפי שהוא מועד : (רמב"ם)

פרק ג - משנה ד

בְּאוֹנֵס וּבַמִּפְתָּה לְהַקְלֵל וּלְהַחֲמִיר. כִּיצַד. אַחַד שְׁאֵנֵס וּפְתָה אֶת הַגְּדוּלָּה שְׁבִכְהֵנָה וְאֶת הַקִּטְנָה שְׁבִישְׂרָאֵל, נוֹתֵן חֲמֻשִּׁים סָלַע. וְהַבִּשְׁת׃ וְהַפְּגָם {ד}, הַכֹּל לְפִי הַמְּבִישׁ {ה} וְהַמְּתַבֵּישׁ :

ר"ע מברטנורה פגם. שְׁמִין כַּמָּה אָדָם רוֹצֵה לִתֵּן בֵּין שְׁפָחָה בְּתוּלָה לְשְׁפָחָה בְּעוּלָה לְהַשְׂיָאָה לְעַבְדוֹ שְׂיֵשׁ לוֹ קוֹרַת רוּחַ הַיָּמֵנוּ: לְפִי הַמְּבִישׁ וְהַמְּתַבֵּישׁ. אָדָם נִקְלָה שְׁבִישׁ, בְּשִׁתּוֹ מְרַבָּה. וְהַמְּתַבֵּישׁ, לְפִי חֲשִׁיבוּתוֹ בְּשִׁתּוֹ: (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט {ד} והפגם. דְּאָמַר קָרָא, וְנָתַן הָאִישׁ הַשּׁוֹכֵב עִמָּה וְגו', הַנָּאֵת שְׁכִיבָה חֲמֻשִּׁים, מְכַלְל דְּאִיכָא מְלֵתָא אַחֲרִיתִי, וּמֵאִי נִיהוּ בְּשִׁתּוֹ וּפְגָם. גְּמָרָא: {ה} לְפִי כו'. אַבְשֵׁת קָאִי. וְלֹא קִתְּנִי בְּשִׁתּוֹ וּפְגָם אֶלָּא לּוֹמַר דְּחֲמֻשִּׁים כְּסָף לָאוּ לְכֻלָּה מְלֵתָא נִינְהוּ. וְצָרִיד עֵינּוֹן לָמָּה לֹא מְפָרֵשׁ נְמִי דִּין הַפְּגָם: (עיקר תוי"ט).

רמב"ם ובאונס ובמפתה להקל ולהחמיר כיצד כו': כל זה מבואר וכבר אמרנו בפירושו בג' מכתובות: (רמב"ם)

פרק ג - משנה ה

בְּמוֹצֵיא שֵׁם רַע לְהַקְלֵל וּלְהַחֲמִיר. כִּיצַד. אַחַד שְׁהוֹצִיא שֵׁם רַע עַל הַגְּדוּלָּה שְׁבִכְהֵנָה וְעַל הַקִּטְנָה שְׁבִישְׂרָאֵל, נוֹתֵן מָאָה סָלַע. נִמְצָא הָאוֹמֵר {ו} בְּפִיו יֵתֵר מִן הָעוֹשֶׂה מַעֲשֶׂה. שְׁכּוֹן מְצִינּוֹ, שֶׁלֹּא נַחֲתֵם גְּזֵר דִּין עַל אַבוֹתֵינוּ בַּמִּדְבָּר

אָלָא עַל לְשׁוֹן הָרַע {ז}, שְׁנֵאָמַר (במדבר יד), וַיִּנְסוּ
אֹתִי זֶה עֶשֶׂר פְּעָמִים וְלֹא שָׁמְעוּ בְּקוֹלִי:

ר"ע מברטנורה נמצא האומר בפיו יתר מן העושה מעשה. שהאומר לא
מציאתי בתולים נותן מאה, והאונס דמוציא בתולים על ידי מעשה נותן
חמשים: גזר דין. שלא לכנס לארץ: זה עשר פעמים. גפי מרגלים כתיב,
דמשמע על זה נתחתם גזר דין {ח}: (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט {ו} האומר כו'. ממי [דמשום לשון הרע בלבד קא יחיב לה], דלמא
משום דקא גרים לה קטלא דכתיב ואם אמת וגו', אמר קרא כי הוציא שם
רע, על שם רע שהוציא. גמרא: {ז} לשון הרע. והוא מה שנאמר ויוציאו דבת
הארץ [במדבר יג]. הרמב"ם: {ח} ולא משום צרוף דאחריני. רש"י: (עיקר תוי"ט).

רמב"ם במוציא שם רע להקל ולהחמיר כיצד כו': רומז על מי ששם אותה
בלא בתולים במעשהו. רוצה לומר אונס ומפתה נותן חמשים כסף והאומר
עליה שאינה בתולה נותן ק' ולוקה והביא ראייה ממה שאמר יתברך וינסו
אותי להודיעך שהיה להן עונות קדמו לענין המרגלים ואעפ"כ לא נחתם גזר
דינם למות במדבר אלא בעון לשון הרע והוא מה שנאמר ויוציאו דבת
הארץ: (רמב"ם)

ד פרק

א משנה - ד פרק

השיג יד, בנודר. והשנים, בנודר. והערכים,

בַּנְעָרָד, וְהַעֲרָד, בְּזִמּוֹ הַעֲרָד. הַשֵּׁג יָד בַּנוּדָר,
כִּיצַד. עָנִי שֶׁהַעֲרִיד אֶת הָעֹשִׂיר, נוֹתֵן עֲרָד עָנִי.
וְעֹשִׂיר שֶׁהַעֲרִיד אֶת הָעָנִי, נוֹתֵן עֲרָד עֹשִׂיר :

ר"ע מברטנורה **השג יד בנודר**. תורת דין השגת יד, שעני נדון בערכין כפי השג ידו, בטר נודר אֲזַלִּינוּ, ולא בטר נדר, כדמפרש לקמן: **והשנים בנודר**. ילד שהעריך ערד זקן, נותן ערד זקן, דלא אֲזַלִּינוּ בטר שנים דנודר. ותנא דקרי למעריך נודר, לישנא דקרא נקט, דכתב (ויקרא כז) על פי אשר תשיג יד הנודר יעריכנו הכהן. ואידי דאמר השג יד בנודר אמר נמי השנים בנודר: **והערכים בנערד**. קצב הערד דזכר ונקבה, בטר נערד אֲזַיל, ולא בטר מעריך, כדמפרש לקמן דאיש שאמר ערד אשה פלונית עלי נותן ערד אשה: **והערד בזמן הערד**. כדמפרש לקמן, שאם העריך עצמו כשהיה פחות מן עשירים דהוי ערד קטן, וקדם נתינתו היה בן עשירים, אינו נותן אלא כשעה שהעריך: (ר"ע מברטנורה).

רמב"ם השג יד בנודר והשנים בנידר והערכין כו': השג יד בנודר הוא מה שאמר רחמנא על פי אשר תשיג יד הנודר ומה שאמרו כיצד הוא ביאור הענין הראשון וקרא למעריך נודר בכאן ולפי שכן קראו הכתוב לפי שהוא נודר ודאי והוא מבאר כל ענין וענין מן ההלכה הזו אח"כ:

היה עני והעשיר או עשיר והעני נותן כו': אין בין רבי וחכמים מחלוקת אלא מבאר לנו איך יהיה הערך ג"כ דומה לקרבן כמו שאמר ור' יהודה שאומר שמי שהעריך והיה עני ואח"כ העשיר ואח"כ העני שהוא נותן ערך עשיר הואיל ונתחייב בערך בשום זמן ובזמן ההוא היה עשיר ומביא ראיה ממה שנאמר ואם מך הוא מערכך עד שיהא מך מתחלתו ועד סופו וחכ"א הואיל והיה עני בשעת הערך והעשיר בזמן שנותן הערך הרי הוא נותן ערך עני והלכה כחכמים: (רמב"ם)

פרק ד - משנה ב

אָבֵל בַּקֶּרְבָּנוֹת אֵינוֹ כֵּן. הָרִי שֶׁאָמַר, קֶרְבָּנוֹ שָׁל

מְצַרְע זֶה עָלַי. אִם הָיָה מְצַרְע עָנִי, מֵבִיא קֶרֶבַן
עָנִי **[א]**. עֹשִׂיר, מֵבִיא קֶרֶבַן עֹשִׂיר **[ב]**. רַבִּי אֹמֵר,
אֹמֵר אָנִי אֶף בְּעֶרְכִּין כֵּן. וְכִי מִפְּנֵי מָה עָנִי
שֶׁהֶעֱרִיד אֶת הָעֹשִׂיר נוֹתֵן עֶרֶךְ עָנִי, שְׂאִין
הָעֹשִׂיר חַיֵּב כָּלוּם. אֲבָל הָעֹשִׂיר שֶׁאָמַר עֶרְכִּי
עָלַי, וְשָׁמַע הָעָנִי וְאָמַר, מַה שֶׁאָמַר זֶה עָלַי,
נוֹתֵן עֶרֶךְ עֹשִׂיר. הָיָה עָנִי וְהָעֹשִׂיר אוֹ עֹשִׂיר
וְהָעָנִי, נוֹתֵן עֶרֶךְ עֹשִׂיר **[ד]**. רַבִּי יְהוּדָה אֹמֵר,
אֲפֹלוֹ עָנִי וְהָעֹשִׂיר וְחִזְר וְהָעָנִי, נוֹתֵן עֶרֶךְ עֹשִׂיר:

ר"ע מברטנורה אומר אני אף בערכין כן. אלו מתרמי אף בערכין דומיא
דקרבנות, הוי כקרבנות, דהא דאמרת דערכין אינו כקרבנות, משום
דלא דמו אהדדי, דמפני מה עני שהעריך עשיר נותן ערך עני לפי השג
יד, לפי שאין העשיר חייב כלום, ולא דמי למצרע. וזה שאמר על העשיר,
לא נתפון אלא לפי מדת שנותיו של עשיר שפחותים או יתרים על
שנותיו שלו, הלכך נדון בהשג יד. אבל עשיר שאמר ערכי עלי דהוי חייב
ערך שלם, דומיא דמצרע [עשיר], ושמע העני ואמר מה שאמר זה עלי,
נותן ערך עשיר: **הכי גרסינן הנה עני והעשיר או עשיר והעני משלם
ערך עשיר**. הנה עני והעשיר קדם נתינה **[ג]**, משלם ערך עשיר, אשר
תשיג יד הנודר אמר רחמנא, והרי ידו משגת. עשיר והעני נמי תשיג יד
הנודר פתיב, והרי היתה משגת בעת שנדר: **רבי יהודה אומר אפלו עני
והעשיר וחזר והעני נותן ערך עשיר**. דכתיב (ויקרא כז) ואם מן הוא **[ה]**
מערכך, עד שיהא במקותו מתחלתו ועד סופו. ואין הלכה כרבי יהודה:
(ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט **[א]** עני. ואף על גב דמדירו עשיר. גמרא: **[ב]** עשיר. ואף על פי
דמדירו עני. ועין תוספות יום טוב: **[ג]** ונראה לי דרוצה לומר קדם שיעריכנו
הכהן, דהא קרא דאשר תשיג דילפינו מניה, יעריכנו כתיב ביה. וכן בבביתא
לקמן גבי דמים דתני שעת נתינה, פרש רש"י עד שעה שהוא בא לבית דין.
ובערכין ביאתו לכהן במקום ביאתו לבית דין בדמים הוא: **[ד]** עשיר.
שלוקחין ממנו מה שידו משגת, וישאר שאר הערך עליו עד שיעשיר וישלם
הערך שעליו. הרמב"ם: **[ה]** ורבנו דרשי ליה בפרק וי משנה ג' לדרשא
אחריתי כמו שכתב שם הר"ב. ועין תוספות יום טוב: (עיקר תוי"ט).

רמב"ם אבל בקרבנות אינו כן הרי שאמר כו': אין בין רבי וחכמים מחלוקת
אלא מבאר לנו איך יהיה הערך ג"כ דומה לקרבן כמו שאמר ר' יהודה
שאומר שמי שהעריך והיה עני ואח"כ העשיר ואח"כ העני שהוא נותן ערך

עשיר הואיל ונתחייב בערך בשום זמן ובזמן ההוא היה עשיר ומביא ראיה ממה שנאמר ואם מך הוא מערכך עד שיהא מך מתחלתו ועד סופו וחכ"א הואיל והיה עני בשעת הערך והעשיר בזמן שנותן הערך הרי הוא נותן ערך עני והלכה כחכמים : (רמב"ם)

פרק ד - משנה ג

אָבֵל בְּקִרְבָּנוֹת אֵינוֹ כֵּן, אֶפְלוּ אָבִיו מֵת וְהֵנִיחַ לוֹ רְבוּא, סְפִינְתוֹ בֵּיט וּבָאוּ בְּרְבוּאוֹת, אֵין לְהַקְדִּישׁ בָּהֶן כָּלוּם :

ר"ע מברטנורה אֶפְלוּ אָבִיו מֵת. בְּשָׁעָה שֶׁנִּתְחַיֵּב זֶה בְּקִרְבָּן הָיָה אָבִיו גּוֹסֵס וְנוֹטָה לְמוֹת, וּמֵת וְיָרַשׁ מִמֶּנּוּ רְבוּא קֹדֶם שֶׁהֵבִיא קִרְבָּנוֹ, אֵינוֹ מְבִיא אֶלָּא קִרְבָּן עָנִי, כְּמוֹ שֶׁהָיָה בְּשָׁעָה שֶׁנִּתְחַיֵּב בְּקִרְבָּן : סְפִינְתוֹ בֵּיט. לֹא שֶׁהֵיטָה סְפִינְתוֹ טְעוּנָה מִסְּחֻרוֹת שֶׁלוֹ בְּרְבוּא, דָּאִם כֵּן עֲשִׂיר הוּא. אֶלָּא שֶׁהֵיטָה סְפִינְתוֹ מִשְׁכָּרֵת לְאַחֲרִים בְּרְבוּא שְׂכָר, וְהוּא אֵין בִּידוֹ אֶלָּא אוֹתָהּ סְפִינָה. וּמִשּׁוּם שֶׁכָּרָה לָאוּ עֲשִׂיר הוּא, דָּאֵין שְׂכִירוֹת מִשְׁתַּלְמֵת אֶלָּא בְּסוּפָה, וְנִמְצָא שֶׁעֲכָשׂוּ עָנִי הוּא. וּמִשּׁוּם הַסְפִינָה עֲצָמָה לָאוּ עֲשִׂיר הוּא, דְּהֵאֵי תִנָּא סִבַּר כְּמֵאן דְּאָמַר לְקַמָּן שְׂאֵם הָיָה הַמְעַרְיָד חֲמַר נוֹתֵן לוֹ הַכֹּהֵן חֲמוּרוֹ וְאֵינוֹ נוֹטְלוֹ לְהַקְדִּישׁ, וְאִם הָיָה אֶפְרַיִם מֵנִיחַ לוֹ צָמַד בְּקִירוֹ דְּהֵיא פְּרָנְסָתוֹ, וְהָכִי נִמְי מֵנִיחַ לוֹ סְפִינְתוֹ : (ר"ע מברטנורה).

רמב"ם אבל בקרבנות אינו כן אפי' אביו מת והניח לו כו' : מה שאמר אפי' אביו מת ר"ל שאם היה אביו נוטה למות וא"א לחיות ויורש ממנו נכסים אבל היה עני באותו הפרק שנתחייב בקרבן הרי זה יביא קרבן עני ואפי' אחר שהגיעו לרשותו הנכסים : ומה שאמר ספינה אין דעתו שיהיה בתוכה מיני סחורות שא"כ הרי עשיר נקרא אלא שהיא טעונה מושכרת ברבואות הרי הוא נחשב עני עד שהגיעה הספינה לפי ששכירות אינה משתלמת אלא בסוף ואין אנו אומרים עליו עשיר מחמת היותו בעל ספינה לפי שאין בידו מחיה אלא בשכירתה והמשנה הזאת היא לר' אליעזר שאומר אין אנו מחמירים בערכים אלא כחמור ששוכר אותו להסתפק מחייתו משכירתו וכדי שלא נתבטל מחייתו כמו שיתבאר דעתו בששי מהמסתתא הזאת ואינה הלכה : (רמב"ם)

פרק ד - משנה ד

שָׁנִים בַּנְּדָר כִּיצַד, יֵלֵד שְׁהֶעֱרִיד אֶת הַזָּקוֹן, נוֹתֵן
עֶרְדֵּי זָקוֹן. וְזָקוֹן שְׁהֶעֱרִיד אֶת הַיָּלֵד, נוֹתֵן עֶרְדֵּי
יָלֵד. וְעֶרְכִּים בַּנְּעֶרְדֵּי כִיצַד, אִישׁ שְׁהֶעֱרִיד אֶת
הָאִשָּׁה, נוֹתֵן עֶרְדֵּי אִשָּׁה. וְאִשָּׁה שְׁהֶעֱרִיכָה אֶת
הָאִישׁ, נוֹתֵנת עֶרְדֵּי אִישׁ. וְהֶעֱרַד בְּזִמּוֹן הָעֶרְדֵּי
כִיצַד, הֶעֱרִיכוּ פְחוֹת מִבֶּן חָמֵשׁ וְנַעֲשֶׂה יוֹתֵר עַל
בֶּן חָמֵשׁ, פְּחוֹת מִבֶּן עֶשְׂרִים וְנַעֲשֶׂה יוֹתֵר עַל בֶּן
עֶשְׂרִים, נוֹתֵן כְּזִמּוֹן הָעֶרְדֵּי. יוֹם שְׁלֹשִׁים,
כְּלִמָּטָה מִמֶּנּוּ. שְׁנַת חָמֵשׁ וּשְׁנַת עֶשְׂרִים,
כְּלִמָּטָה מִמֶּנּוּ, שְׁנַאֲמַר ^(ויקרא כז), וְאִם מִבֶּן שְׁשִׁים
שָׁנָה וְנִמְעָלָה אִם זָכַר, הֵרִי אָנוּ לְמִדִּים בְּכָל־
מְשַׁנַּת שְׁשִׁים. מֵה שְׁנַת שְׁשִׁים כְּלִמָּטָה מִמֶּנָּה,
אִף שְׁנַת חָמֵשׁ וּשְׁנַת עֶשְׂרִים כְּלִמָּטָה מִמֶּנָּה.
הֵן. אִם עָשָׂה שְׁנַת שְׁשִׁים כְּלִמָּטָה מִמֶּנָּה
לְהַחֲמִיר, נַעֲשֶׂה שְׁנַת חָמֵשׁ וּשְׁנַת עֶשְׂרִים
כְּלִמָּטָה מִמֶּנָּה לְהַקֵּל. תִּלְמוּד לּוֹמֵר, שָׁנָה שָׁנָה,
לְגִזְרָה שְׁוֵה. מֵה שָׁנָה הָאֲמוּרָה בְּשְׁנַת שְׁשִׁים,
כְּלִמָּטָה מִמֶּנָּה, אִף שָׁנָה הָאֲמוּרָה בְּשְׁנַת חָמֵשׁ
וּשְׁנַת עֶשְׂרִים, כְּלִמָּטָה מִמֶּנָּה, בִּין לְהַקֵּל בִּין

לְהַחְמִיר ^{ז}. רַבִּי אֶלְעָזָר אֹמֵר, עַד שְׂיִהְיוּ יְתֵרוֹת עַל הַשָּׁנִים חֹדֶשׁ וְיוֹם אֶחָד:

ר"ע מברטנורה ילד. מִבֶּן עֶשְׂרִים וְעַד בֶּן שָׁשִׁים, דְּהוּי עֶרְכוֹ חֲמִשִּׁים שְׁקָלִים: **נוֹתֵן כְּזֶמֶן הָעֶרֶךְ**. דְּכֹתִיב (ויקרא כז) כְּעֶרְכֶּךָ יָקוּם ^{ו}, אֵינוֹ נוֹתֵן אֶלָּא כְּזֶמֶן הָעֶרֶךְ: **יוֹם שְׁלֹשִׁים כְּלִמְטָה**. אִם אָמַר עֶרֶךְ פְּלוֹנִי קָטָן עָלַי, וְאוֹתוֹ קָטָן הָיָה בְּאוֹתוֹ יוֹם בֶּן שְׁלֹשִׁים, הוּי כְּלִמְטָה וְלֹא אָמַר כְּלוּם. דְּאִין עֶרֶךְ לְפָחוֹת מִבֶּן חֹדֶשׁ. דְּהָכִי כְּתִיב ^{ש} וְאִם מִבֶּן חֹדֶשׁ: **מִבֶּן שָׁשִׁים שָׁנָה וּמַעְלָה**. מִשְׁמַע שְׁשָׁלְמָה שְׁנַת שָׁשִׁים וְאַזְ הוּא נִדוֹן כְּשָׁשִׁים, אֲבָל בְּשְׁנַת שָׁשִׁים נִדוֹן כְּיָלֵד: **הֵן אִם עֲשִׂינוּ**. בְּתַמִּיּהָהּ. כְּלוּמַר, וְכִי כֵן הוּא, אִם עֲשִׂינוּ ^{שננת} שָׁשִׁים כְּלִמְטָה לְהַחְמִיר דְּעֶרֶךְ גְּדוֹל יֵשׁ לְפָחוֹת מִבֶּן שָׁשִׁים חֲמִשִּׁים סָלַע, וְלִיּוֹתֵר מִבֶּן שָׁשִׁים אֵינוֹ אֶלָּא חֲמִשָּׁה עָשָׂר: **כְּלִמְטָה מִמְּנָה לְהַקֵּל**. דְּעֶרֶךְ יוֹתֵר עַל בֶּן עֶשְׂרִים, גְּדוֹל הוּא מִפָּחוֹת מִבֶּן עֶשְׂרִים. וְכֵן בְּבֶן חֲמִשׁ. כְּדֹכְתִיבִי בְּקֶרְאִי: **רַבִּי אֶלְעָזָר אֹמֵר**. לְעוֹלָם שְׁנַת חֲמִשׁ וּשְׁנַת עֶשְׂרִים וּשְׁנַת שָׁשִׁים כְּלִמְטָה, עַד שֶׁתִּשְׁלַם כָּל הַשָּׁנָה וְחֹדֶשׁ וְיוֹם אֶחָד מִשָּׁנָה הָאַחֶרֶת. דְּיִלְיִף גְּזֵרָה שְׁוֵה לְמַעְלָה לְמַעְלָה מִבְּכוֹר, נֶאֱמַר כָּאֵן מִבֶּן שָׁשִׁים שָׁנָה וּמַעְלָה, וְנֶאֱמַר בְּבְכוֹר אָדָם ^(במדבר יח) וּפְדוּיָו מִבֶּן חֹדֶשׁ וּמַעְלָה ^{ח}, מֵה לְהֵלֵן חֹדֶשׁ וְיוֹם אֶחָד, שְׁאִין בְּכוֹר נִפְדָּה פָּחוֹת מִבֶּן חֹדֶשׁ וְיוֹם אֶחָד, אִף כָּאֵן עַד שְׁיִוְסִיף עַל שָׁשִׁים חֹדֶשׁ וְיוֹם אֶחָד ^{ט}. וּשְׁנַת חֲמִשׁ וּשְׁנַת עֶשְׂרִים יִלְפִינָן בְּגִזְרָה שְׁוֵה שָׁנָה מִשְׁנַת שָׁשִׁים, כְּדִלְיִף תִּנָּא קָמָא לְעִיל. וְאִין הִלְכָה כְּרַבִּי אֶלְעָזָר: (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט ^{ו} תַּמִּיּהָהּ לִי, דְּהָאִי קָרָא לָאוּ בְּעֶרֶךְ נִפְשׁוֹת כְּתִיב, אֶלָּא בְּעֶרֶךְ מִקְדִּישׁ שְׁדָה אַחֲזָתוֹ, וּבִשְׁדָה אַחֲזָה אִין דִּין הַשָּׁגַת יָד אֶלָּא גִרְעוֹן כֶּסֶף. וְנִרְאָה לִי דְמִשׁוּם דְּכְעֶרְכֶּךָ יָקוּם כְּלָה מִיֵּתֵר הוּא כּוֹי, וְאִם אֵינוֹ עֲנִין כּוֹי תִּנְהוּ עֲנִין לְמַעְרִיךְ נִפְשׁוֹת: ^{ז} **בֵּין כּוֹי**. כְּלוּמַר הַשָּׁנִים הָאֲמוּרִים בְּעֲנִין כְּלָם כְּלִמְטָה הֵימְנוּ, בֵּין כּוֹי, שְׁשְׁנַת חֲמִשׁ וְעֶשְׂרִים לְהַקֵּל, וּשְׁנַת שָׁשִׁים לְהַחְמִיר. אֲבָל לֹא קָאִי עַל הַנְּלִמְדִים בְּלִבָּד, דְּבָהוּ אִין חִלְקָה לְהַחְמִיר: ^{ח} **בְּגִמְרָא**. וְכֹתְבוּ הַתּוֹסְפוֹת, וְחִפְשָׁנוּ אַחַר מִקְרָא זֶה וְלֹא מִצְאָנוּהוּ, כִּי אִם וּפְדוּיָו מִבֶּן חֹדֶשׁ תִּפְדָּה. וְשָׁמָא דְרִישׁ הָכִי מִדְּכֹתִיב מִבֶּן חֹדֶשׁ דְּמִשְׁמַע וּמַעְלָה, מְדַלָּא כְּתִיב בֶּן חֹדֶשׁ. וְעִין תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב: ^{ט} **וּבְגִמְרָא**, וְאִימָא כִּי הָתָם, מֵה הָתָם חֹד יוֹמָא אִף הָכָא חֹד יוֹמָא. אִם כֵּן גְּזֵרָה שְׁוֵה מֵאִי אֶהְיִי. פִּירֵשׁ רַשִׁי, בְּלֹא גְזֵרָה שְׁוֵה דְעֵנָא דְחֹד יוֹמָא בְּעִינָן, דְּהָא וּמַעְלָה כְּתִיב. וְעִין תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב: (עיקר תוי"ט).

רמב"ם השנים בנידר כיצד ילד שהעריך את הזקן נותן כו': יום שלשים כלמטה ממנו שנת חמשים כו': מן הכתוב בתורה יתבאר לך כל זה וכבר זכרנו אותו בתחלת המסכת שערך בן חמשה פחות מן עשרים וערך בן עשרים פחות מערך בן ששים וערך מי שעבר ששים פחות ערך ממי שלא הגיע לששים ולפיכך כשאנו אומרים ששנת ששים כלמטה הימנה הרי זה מוסיף בערך לפי שהוא נ' שקלים והענין יתבאר לך כשתעיין מה שזכרנו בתחלת המסכת ור' אליעזר אומר נאמר בשנת ששים ומעלה ונאמר בפדיון

בכור מבן חדש ומעלה כמו שהוא שם חודש ויום א' שבחדש ויום אחד חייב
בפדיון בלי ספק לדברי הכל כמו שנתבאר בשמיני מבכורות כן מעלה
הנאמר בשנת ששים עד שיוסיף על ששים חדש ויום אחד ולמד שנת חמש
ושנת עשרים משנת ששים בג"ש כמו שעשה ת"ק ואין הלכה כר' אליעזר:
(רמב"ם)

ה

פרק

פרק ה - משנה א

האומר, מִשְׁקְלִי עָלַי, נוֹתֵן מִשְׁקְלוֹ. אִם כֶּסֶף,
כֶּסֶף. אִם זָהָב, זָהָב. מַעֲשֵׂה בְּאֵמָה שֶׁל יֶרֶמְיָהוּ
שְׁאֵמְרָה, מִשְׁקַל בְּתֵי עָלַי, וְעֵלְתָה לִירוּשָׁלַיִם,
וּשְׁקֻלוֹהָ וְנִתְּנָה מִשְׁקָלָהּ זָהָב. מִשְׁקַל יָדַי עָלַי,
רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר, מִמֶּלֶא חֲבִית מִיָּם וּמִכְנִיסָה
עַד מִרְפָּקוֹ, וְשׂוֹקֵל בְּשֵׁר חֲמֹר וְגִידִין וְעֶצְמוֹת
וְנוֹתֵן לְתוֹכָהּ עַד שְׁתֵּת־מֶלֶא. אָמַר רַבִּי יוֹסִי, וְכִי
הֵי־אֵד אֶפְשֵׁר לְכוֹן בְּשֵׁר כְּנָגַד בְּשֵׁר וְעֶצְמוֹת כְּנָגַד
עֶצְמוֹת. אֶלֶּא שְׁמִין אֶת הַיָּד כִּמָּה הִיא רְאוּיָה
לְשִׁקֵּל:

ר"ע מברטנורה **האומר משקלי עלי כו', אם כסף כסף.** אם פרש כסף נותן משקלו כסף, ואם פרש זהב, נותן משקלו זהב. והא קמשמע לן דאם לא פרש אלא אמר סתם משקלי עלי, פטר נפשיה בכל דהו, ובלבד שיהיה דבר שפמותו רגיל להיות נשקל במקום ההוא. ואפלו זפת ואפלו בצלים ורגילים אנשי המקום למכרם במשקל, ואמר אחד מאנשי המקום ההוא משקלי עלי סתם ולא פרש, הרי זה נותן משקלו זפת או בצלים ונפטר: **ומעשה באמה של ירמטיה.** מפרש בגמרא דמתניתין חסורי מחסרא והכי קתני, ואם אדם חשוב הוא, אף על גב דלא פרש אמדונו ליה לפי כבודו, ומעשה נמי באמה של ירמטיה, אשה ששמה כף, שאמרה משקל בתי עלי ועלתה לירושלים, ושקלה ונתנה משקלה זהב, לפי שהיתה אמודה בעשר: **משקל ידי עלי.** היאך הוא שוקל ידו, דאם רוצה מכביד ואם רוצה מקל: **ומכניסה עד מרפקו.** קוד"ו בלע"ז **[א]**. משום דבנדרים הלך אחר לשון בני אדם, ובאותו זמן היו קורין יד לזרוע עד המרפק. וכשמכניס היד לתוך חבית מלאה מים ישפכו מן המים שבחבית כפי מקום היד שהכניס בתוכה עד המרפק, וחוזר ומכניס בחבית בשר וגידין ועצמות של חמור, שמשקל בשר חמור כמשקל בשר אדם **[ב]**, ויהא באותו בשר גידין ועצמות כפי מה שיש בידי, שאין משקל עצמות וגידין שוה למשקל בשר, ונותן לתוכה עד שתחזר ותתמלא כמו שהיתה, דהשתא איכא נפח כשעור ידו, ושוקל הבשר והעצמות והגידים ההם והוא משקל ידו **[ג]**: **היאך אפשר לכון בשר כנגד בשר.** שמה יש בבשר חמור שנותן לתוך החבית יותר גידים ועצמות ממה שיש בידי, או פחות, ונמצא שאין המשקל מכון. והלכה כרבי יוסי: (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט **[א]** ונקרא בלשון אשכנז עלינבוגי"ן: **[ב]** ואף על פי שאין ראיה לדבר זכר לדבר, שנאמר (יחזקאל כג) אשר בשר חמורים בשרם. בגמרא: **[ג]** פרוש לפרוש, שבתחלה אומדין לקח כשעור היד כו', וממלאין בו החבית דשמה לא כונו האמד ויצטרך להוסיף או לגרע, ולפיכך שוקלין אחר כך כשכבר נתמלא החבית ממה שהיה חסר על ידי היד, שעכשיו אנו יודעים שלקחנו השעור בשוה. וכן פרש הרמב"ם, שיטל כו' ויתן לתוך החבית כו' ואחר כך שוקל. ויתכן שמפרש ושוקל דמתניתין מלשון שקל קלא פתק ביה שענינו נטילה. אבל המשקל לא תגינא ליה במתניתין אלא דממילא הכי עבדינן. ועין תוספות יום טוב: (עיקר תוי"ט).

רמב"ם האומר משקלי עלי נותן משקלו אם כסף כו': כל מה שיש במאמר הזה הוא משא ומתן בדיני מי שאמר משקלי עלי וביאר מאיזה מין יהיה וביאר כי מה שאמר משקלי עלי סתם ולא פירש משקלו מאיזה דבר ואמר שהמפרש יתן כפי מה שפירש אם כסף כסף ואם זהב וכשאינו מפרש אלא משקלי עלי סתם הרי אנו רואין ענין האדם ההוא אם הוא עשיר גדול מפורסם הרי זה לא נתכוון אלא לערך גדול ולפיכך נוטלין ממנו משקלו מן המעולה שבמתנות ר"ל הזהב והביא ראיה ע"ז מאמו של ירמטיה ואם לא היה מפורסם בעושר נוטלין משקלו ממה שנהגו אנשי אותו המקום לשקול אותו ואפי' מהפחות שדרך אנשי אותו המקום שנדר לקחת ולמכור אותו

במשקל כשהן בזול לפי שמאחר שאין אנו יודעין לו עושר נותן פחות שבמשקלים במקום ההוא. ומרפק ידוע אע"פ שהיד ודאי היא עד פרק הזרוע אבל העיקר מה שזכרתי לך בנדריים והוא מה שאמר בנדריים הלך אחר ל' בני"א והיו קורין ליד ולזרוע יד ולפיכך מכניס ידו עד מרפקו במים והמים בלי ספק ישפכו לפי שמוציא מהן שיעור מקום היד והזרוע אח"כ מוציא ידו מן החבי' ותשאר חסירה ואז יטול בשר ועצמות כמו שזכר ויתן לתוך החבית שצפין המים וממלאין הכלי כמות שהיה קודם שיכניס ידו במים ואח"כ שוקל הבשר ההוא והעצמות שבחבית והוא משקל ידו ודאי אילו היה הבשר דומה לבשר במין ובשיעור וכן העצמות והלכה כרבי יוסי: ומן הראוי לך לדעת כי מה שאמר האומר קומתי עלי נותן שרביט שאינו נכפף מלא קומתו נותן שרביט הנכפף ויהא שרביט ההוא מן המין שפירש ואם אמר סתם אומדים ממונו כמו שנתבאר בהלכה הזאת: (רמב"ם)

פרק ה - משנה ב

דְּמֵי יָדַי עָלַי, שְׁמִין אוֹתוֹ, כַּמָּה הוּא שְׁוֵה בְּיָד,
וְכַמָּה הוּא שְׁוֵה בְּלֹא יָד. זֶה חֹמֶר בַּנְּדָרִים
מִבְּעֶרְכִּין. וְחֹמֶר בְּעֶרְכִּין מִבַּנְּדָרִים, כִּי צָד.
הָאוֹמֵר, עֶרְכִּי עָלַי, וְמֵת, יִתְּנוּ הַיּוֹרְשִׁין. דְּמֵי
עָלַי, וְמֵת, לֹא יִתְּנוּ הַיּוֹרְשִׁים, שְׁאִין דְּמֵים
לְמֵתִים (ה). עֶרְךָ יָדַי וְעֶרְךָ רַגְלֵי עָלַי, לֹא אָמַר
כָּלוּם (ו). עֶרְךָ רֵאשִׁי וְעֶרְךָ כַּבְּדֵי עָלַי, נוֹתֵן עֶרְךָ
כָּלוּ. זֶה הַכֶּלֶל, דָּבָר שֶׁהַנְּשָׂמָה תְּלוּיָהּ בּוֹ, נוֹתֵן
עֶרְךָ כָּלוּ:

ר"ע מברטנורה וְכַמָּה הוּא שְׁוֵה בְּלֹא יָד. מִפְּרֵשׁ בַּגְּמָרָא, שְׁאִין שְׁמִין אוֹתוֹ
כַּמָּה יָפָה כְּשֶׁנִּקְטָעָה יָדוֹ וְכַמָּה הָיָה שְׁוֵה כְּשֶׁשָּׂתִי יָדוֹ שְׁלֵמוֹת. שְׁמֵי
שְׁנֵי קְטָעֵי יָדוֹ, כְּשֶׁבָּאִים לְשׁוּמוֹ כַּמָּה הָיָה שְׁוֵה תְּחִלָּה אִין שְׁמִין אוֹתוֹ
אֶלָּא בְּזוּל, לְפִי שְׁרוּאִים אוֹתוֹ מְזֻזָּל, וְזֶה הָאוֹמֵר דְּמֵי יָדַי עָלַי הֲרִי לֹא

נקטעה ידו. לכך מפרש, כמה הוא שוה בלא יד, כגון אם מכרו רבו כלו חוץ מידו, שידו אחת מכתבת לרבו ראשון, ושמין כמה הוא יפה כשרבו מוכר כלו ולא שיר ממנו לעצמו כלום. וכמה שוה פחות אם שיר רבו ידו אחת שלא מכרה, דהשתא אינו מזלזל, וכך הוא נותן להקדש: זה חומר בנדרים מבערכין. דאלו אמר בערכים ערך ידי ורגלי עלי, לא אמר כלום, אלא אם כן אמר בדבר שהנשמה תלויה בו: ערכי עלי ומת יתנו היורשים. דערך דבר קצוב הוא. ודוקא כשעמד בדין קדם שמת, לפי שאינו חיב בערך אלא אחר שיעמד לפני הכהן, כדכתיב (ויקרא כז) והעמידו לפני הכהן [ד]. אבל דמי עלי דאינו אלא מה שישימוהו בבית דין והרי לא בא לידי כך שהרי מת, אף על פי שעמד בדין הוא מחסר אמדנא ולא יתנו היורשים: נותן ערך פלו. דערך נפשות כתיב: זה הכלל. לאתוויי שאר אברים שהנשמה תלויה בהם: (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט [ד] הרמב"ם. וקשה לי, דהך קרא לא כתיב אלא באם מך הוא מערךך, ואם כן כשאינו מך לא בעי העמדה לפני הכהן כלל. ובגמרא, יתנו היורשים, שמע מנה מלוה על פה גובה מן היורשים כו'. הךא במאי עסקינן כשעמד בדין. פרש רש"י, וחיבוהו קדם מותו דהנה ליה כמלוה בשטר, וכתב הרמב"ד, עמידה בדין שהזכרה בגמרא לא באו לה מדרך העמדה והערך, שהרי ראוי היה לזה בשעת הנדר כו', אבל הזכרה לחיוב היורשים מפני שהוא מלוה על פה. ועין תוספות יום טוב: [ה] שאין כו'. [נראה לי דטעמא לפי שהמת אסור בהנאה, ומשום הכי אין אומרים כך בבהמה]. והא דתניא בבבא קמא ונתן פדיון נפשו דמי נזק [פרוש ששמין אותו לאחר מיתה כמה היה שוה מחיים. תוספות], ה"ט הוא טעמא משום דמשעתא דאזיק רמי עליה לשלומי כשעת ההזק, וההיא שעתייה דאזקיה חי הוא, אבל דמי עלי שאינו נודר אלא מה שישימוהו בית דין, והרי לא בא לידי כך שהרי מת, לא יתנו היורשין. רש"י: [ו] לא כו'. בגמרא יליף דהנה ליה לכתב בערך וכתב בערך, ערך פלו הוא נותן ולא ערך אברים. וקשית רש"י בחמש למה הכפל כמה זמני בלשון הנה, עין תוספות יום טוב: (עיקר תוי"ט).

רמב"ם דמי ידי עלי שמין אותו כמה הוא שוה ביד וכמה כו': וחומר בערכין מבנדרים כיצד כו': אומדים זהו שאומדים כמה הוא שוה זה כמו שהוא עכשיו וכמה ישוה אילו היתה ידו זו של רבו כגון שמכרו ושייר בו לעצמו החלק הזה ורואים כמה יש בין שני הערכין ונותן אבל מי שאמר ערך ידי עלי אינו חייב כלום שלא נתן הקב"ה ערך לאברים אלא לכל גוף החי וזהו החומר שבנדרים יותר מבערכין: ומה שאמר יתנו היורשים ערכו ע"מ שעמד כבר בדין לפי שאינו חייב בערך אלא אחר שיעמוד לפני הכהן כמו שאמר רחמנא והעמידו לפני הכהן אבל בנדרים אפי' עמד בדין ומת קודם שמשערין דמיו לא יתנו היורשים לפי שהערך דמיו קצובין והנודר אין דמיו קצובין. ומה שאמר זה הכלל לכלול כל אבר שא"א לאדם להתקיים אם נטל ממנו כשאומר ערכי עלי נותן ערך כולו: (רמב"ם)

פרק ה - משנה ג

חֲצִי עֶרְכִּי עָלַי, נוֹתֵן חֲצִי עֶרְכּוֹ. עֶרְךָ חֲצִי עָלַי, נוֹתֵן עֶרְךָ כָּלּוֹ. חֲצִי דָּמִי עָלַי, נוֹתֵן חֲצִי דָּמָיו. דָּמִי חֲצִי עָלַי, נוֹתֵן דָּמִי כָּלּוֹ. זֶה הַכֶּלֶל, דָּבָר שֶׁהִנְשָׂמָה תְּלוּיָהּ בּוֹ, נוֹתֵן עֶרְךָ כָּלּוֹ {ט} :

ר"ע מברטנורה חֲצִי עָלַי. הוּי כְּעֶרְךָ רֵאשִׁי וְעֶרְךָ כְּבִדִּי, דְּהוּי דָּבָר שֶׁהִנְשָׂמָה תְּלוּיָהּ בּוֹ : דָּמִי חֲצִי עָלַי נוֹתֵן דָּמִי כָּלּוֹ. דְּכַתִּיב (עֵיִקְרָא כ"ז) נָדָר בְּעֶרְכָּךָ נִפְשׁוֹת, הִקִּישׁ נָדָר לְעֶרְךָ, מֵה עֶרְךָ אָמַר עֶרְךָ חֲצִי עָלַי נוֹתֵן עֶרְךָ כָּלּוֹ, אִף נָדָר אָמַר דָּמִי חֲצִי עָלַי נוֹתֵן כָּלּוֹ {ז} : זֶה הַכֶּלֶל. לְאֶתוּיֵי כָּל הָאֲבָרִים שֶׁהִנְשָׂמָה תְּלוּיָהּ בָּהֶם, שְׁאִם אָמַר דָּמִי חֲצִי אוֹתוֹ אֲבָר עָלַי, כְּגוֹן שְׁאִמַר דָּמִי חֲצִי לְבִי {ח} עָלַי, אוֹ דָּמִי חֲצִי כְּבִדִּי עָלַי, נוֹתֵן דָּמִי כָּלּוֹ : (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט {ז} וְאִפְכָּא לִיכָּא לְאִקוּשֵׁי לְחַיִּב לְמַעְרִיף אֶפְלוֹ אוֹמַר עֶרְךָ יָדִי עָלַי, דְּהָא מִמַּעֲטִינֵן מִדְּכַתִּיב עֶרְכָּךָ וְלֹא כְּתִיב עֶרְךָ. וְעֵינָ תוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב : {ח} וְכֵן כְּתִב הֶרְמַב"ם. וְלֹא אִדַּע לָמָּה שָׁנָה מְלֻשׁוֹן הַמְשָׁנָה דְּלַעִיל עֶרְךָ רֵאשִׁי כּוּ' : {ט} עֶרְךָ כָּלּוֹ. הֶרְמַב"ם. דְּכִמּוֹ דְּזֶה הַכֶּלֶל לְאֶתוּיֵי אוֹמַר דָּמִי חֲצִי אֲבָר, הִכִּי נִמְי מִיִּתִּינֵן לְאוֹמַר עֶרְךָ חֲצִי אֲבָר כּוּ'. אֲבָל הֶר"ב דִּלָּא כְּתִב אֶלָּא אוֹמַר דָּמִי חֲצִי גֵרָס דָּמִי כָּלּוֹ. עֵינָ תוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב : (עיקר תוי"ט).

רמב"ם חֲצִי עֶרְכִּי עָלַי נוֹתֵן חֲצִי עֶרְכּוֹ כּוּ' : ידוע הוא שא"א לאדם להתקיים אם נטל חציו לפיכך אמר ערך חציו או דמי חציו נוֹתֵן עֶרְךָ כָּלּוֹ אוֹ דָּמִי כָּלּוֹ : וּמָה שֶׁאִמַר זֶה הַכֶּלֶל לְכֻלּוֹ כֹּל אֲבָר שֶׁא"א לְאִדָּם לְהִתְקַיֵּם אִם נִטְלָה מִקְצָתוֹ כְּשֶׁאוֹמַר עַל הָאֲבָר הַהוּא עֶרְךָ חֲצִי עָלַי אוֹ דָּמִי חֲצִי עָלַי חַיִּיב בְּכוּלּוֹ כְּגוֹן מִי שֶׁאִמַר עֶרְךָ חֲצִי לְבִי עָלַי אוֹ עֶרְךָ חֲצִי כְּבִדִּי עָלַי הִרִי זֶה חַיִּיב דָּמִי כָּלּוֹ : (רמב"ם)

פרק ה - משנה ד

האומר, ערכו של פלוני עלי, מת הנודר והנדר, יתנו היורשין. דמיו של פלוני עלי, מת הנודר, יתנו היורשין. מת הנדר, לא יתנו היורשין, שאין דמים למתים:

ר"ע מברטנורה **מת הנודר והנדר יתנו היורשים.** והוא שעמד בדין קדם שמת, כדפרישנא לעיל **{י}**. וסיפא אצטריכא ליה: **דמיו של פלוני עלי, מת הנודר יתנו היורשים.** דמהו דתימא אף על גב דעמד בדין, הואיל ומת הנודר קדם שיטומו הנדר, לא אשתעבוד נכסיה, קמשמע לן אמדנא גלוי מלתא בעלמא הוא, והואיל ונדר קים אמדינן ליה: (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט **{י}** פרוש, הנערך עמד בדין קדם שמת. אבל מת הנערך קדם שיעמד בדין, אף על פי שהמערך קים הרי זה פטור שאין ערך למת, והנערך צריך עמידה בדין. הרמב"ם. ועין תוספות יום טוב: (עיקר תוי"ט).

רמב"ם האומר ערכו של פלוני עלי מת הנודר והנידר כו': כל זה מבואר אחר שעמד בדין ומת קודם שיפסקו דמי הנידר כמו שזכרנו פירושו: (רמב"ם)

פרק ה - משנה ה

שור זה עולה, בית זה קרבן, מת השור ונפל הבית, אינו חייב לשלם. דמי שור זה עלי **{ג}** עולה, או דמי בית זה עלי קרבן, מת השור ונפל הבית, חייב לשלם:

ר"ע מברטנורה **בית זה קרבן**. לבדק הבית **{יא}**: **ונפל הבית**. קדם
שהחזיק בו גזבר **{יב}**: **מת השור וכו' חייב לשלם**. ולא אמרינו אין דמים
למתיים אלא באדם בלבד: (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט {יא} ותני קדשי מזבח ותני קדשי בדק הבית: **{יב}** אסיפא קאי.
ובדין הנה ליה להקדים הדבור שאחריו מת השור כו'. ועין תוספות יום
טוב: **{יג}** עלי. בגמרא לא שנו אלא דאמר דמי כו', אבל אמר שור זה כו',
אף על גב דאמר עלי, כיון דאמר זה ומת, אינו חייב באחריותו, עלי להביאו
קאמר, פרש רש"י, עלי להביאו, לטרח עד שיתקרב. אבל כי אמר דמי, אם
אבד השור הדמים לא אבדו, דהא לא אמר דמים הללו ולא היו בעין. ורישא
נמי דאמר דמי. דאם לא כן, אפלו אמר עלי. תוספות. ועין תוספות יום טוב:
(עיקר תוי"ט).

רמב"ם שור זה עולה ובית זה קרבן מת השור (או) ונפל כו': הענין הזה
מבואר מאליו ולא אמר אותו אלא כדי שלא תדמה שאם מת השור שאינו
חייב כלום לפי שאין דמים למתיים לפיכך הודיעך שמשערין כמה הוא שוה
כשהוא מת שאין אנו אומרים אין דמים למתיים אלא במין אדם בלבד:
(רמב"ם)

פרק ה - משנה ו

חייבי ערכים **{יד}**, ממשכנין אותן. חייבי חטאות
ואשמות, אין ממשכנין אותן. חייבי עולות
ושלמים, ממשכנין אותן אף על פי שאין
מתכפר לו עד שיתרצה, שנאמר **{ויקרא א}**, לרצונו
{טז}, כופין אותו עד שיאמר, רוצה אני. וכן
אתה אומר בגטי נשים, כופין אותו עד שיאמר
{יז}, רוצה אני:

ר"ע מברטנורה **ממשכנין אותן**. גזבר נכנס לביתם ונוטל בעל פרחם:
חייבי חטאות ואשמות. כיון דלכפרה אתו לא משהי להו, ואין ממשכנין

אותן. וחטאת נזיר, הואיל ולא לכפרה אתיא ואינה מעבבתו מלשתות יין [טו], שפיון שנוזק הדם של אחד מן הקרבנות התר הנזיר לשתות יין ולהטמא למתים, זמנין דפשע ומשהי לה, הלכך ממשכנין אותו על חטאתו: **חיבי עולות ושלמים**. אף על גב דעולה מכפרת על עשה ועל לאו הנתק לעשה, הואיל ולא חובה היא לא חשיב לה כפרה ואתי לשהויי, הלכך ממשכנין אותו. ויש מחיבי עולות שאין ממשכנין אותן, כגון עולת מצרע, לפי שהיא מעבבת טהרתו, לא אתי לשהוייה: **כופין אותו עד שיאמר רוצה אני**. היכא דבית דין ממשכנין אותו צריך שיאמר רוצה אני: **וכן אתה אומר בגטי נשים**. כל מי שדינו שכופין אותו לגרש, ולא רצה לגרש, בית דין של ישראל מכין אותו עד שיאמר רוצה אני, ונותן הגט והוא כפטר: (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט [יד] חיבי כוי. לשון הרמב"ם בחבורו, חיבי ערכין ודמים: [טו] (ולא כתב) ומלהטמא למתים, אף על גב שגם בזה אינו מתעבב וכדמסיק. והרמב"ם כתב לשניהן. וכן הוא בגמרא. אבל הר"ב ישב בזה קשיה גדולה, דיש להקשות, אמאי לא קאמר נמי ואשם נזיר טמא כשמגלח, שאין אשמו מעבבתו מלמנות נזירות טהרה כחכמים דפרק ג' דנזיר כוי, אלא דדוקא מה שאין מעבבו מלשתות יין אתי לשהויי, מה שאין כן אלו לא התר בשתיית יין אף על גב שהתר להטמא למתים לא אתי לשהויי. והכי נמי אשם נזיר טמא, מה שאין מעבבו מלמנות, משום הכי לא אמרינן דאתי לשהויי. ועין תוספות יום טוב: [זט] **לרצונו**. ונאמר גם כן יקריב, דמשמע בעל כרחו. הא כיצד, כופין אותו עד שיאמר רוצה אני. גמרא: [יז] **שיאמר**. ולא קתני עד שיתן, דיק מנה בגמרא דלא סגי בנתינה, דדלמא מסר מודעא, ובנתינה בעלמא אין זה בטויל, הלכך צריך שיאמר. [כלומר דלבטל למודעא]: (עיקר תוי"ט).

רמב"ם חיבי ערכין ממשכנין אותן חיבי חטאות כוי: זה שאין אנו ממשכנין חיבי חטאות ואשמות הוא מפני שהן מעצמן זהירים להביאם לפי שאין להן כפרה עד שמקריבים אותם אבל העולות ושלמים הואיל ואין בהן כפרה לפעמים מתעצלין בהן ולפיכך ממשכנין אותן ואין זה נוהג בכולן אלא ברובן לפי שיש שם חטאת שצריך להכריחו עליו והוא חטאת נזיר לפי שאינה מעבבת אותו מלשתות יין ומלטמא למתים כמו שבארנו בששי מנזירות ואין עליו החטאת כאוכל חלב וכדומה לו לכפרה ולפיכך ממשכנין עליהן ויש עולות שאין ממשכנין עליהן כגון עולת מצורע לפי שלא עלתה לו טהרה עד שמקריב כל קרבנותיו והרי הוא נחפז מעצמו להבאתם: (רמב"ם)

פרק ו - משנה א

שום היתומים, שלשים יום, ושום ההקדש, שלשים יום {א}, ומכריזין בבקר ובערב. המקדיש נכסיו והיתה עליו כתבת אשה, רבי אליעזר אומר, כשיגרשנה, ידיר {ב} הנאה. רבי יהושע אומר, אינו צריך. פיוצא בו אמר רבן שמעון בן גמליאל, אף {ג} הערב לאשה בכתבתה והיה בעלה מגרשה, ידיר הנאה, שפא יעשה קנוניא על נכסיו של זה ויחזיר את אשתו:

ר"ע מברטנורה **שום היתומים**. בית דין היו רדים לנכסי יתומים למכרן להגבות לבעל חוב, שמין את הקרקע ומכריזין שלשים יום רצופים זה אחר זה, כל הרוצה לקח יבא ויקח. ואי בעו, מכריזין שלשים יום כל שני וחמישי, והכי עדיף טפי. ואף על גב דכי חשבת כל שני וחמישי שבששים יום מתחלת יום שני של הכרזה ראשונה לא משפחת להו אלא תמני סרי יומי, מכל מקום הכי עדיף, פיון דמשכא מלתא טובא ידעי ושמעיי: **ושום ההקדש**. המקדיש שדה מקנה, שהיא נפדית בדמים כמו שהיא שוה: **בבקר ובערב**. בשעת הוצאת פועלים ובשעת הכנסת פועלים. דאי איכא דבעי למזבן אמר להו לפועלים בשעת יציאתן ראו לי שדה פלונית אם היא יפה, ובשעת הכנסת פועלים כששומע ההכרזה נזכר והולך ושואלו. וכשהו מכריזין, אומרים, שדה פלונית שכך וכך סימניה, וכך וכך מצריה, כך היא עושה תבואה וכך שפאיה בית דין. ואם מוכרים אותה לכתבת אשה, אומרים, הלוקח יקח על מנת שיתן המעות לכתבת

אִשָּׁה. וְאִם מוֹכְרִים אוֹתָהּ בְּשָׂבִיל בַּעַל חוֹב, אוֹמְרִים, עַל מְנַת שְׂפִיתָן הַמְּעוֹת לְבַעַל חוֹב. מִשּׁוּם דְּאִיכָּא לֹקַח דְּנִיחָא לִיהּ לִקַּח כְּדִי לְפָרְעַ לְאִשָּׁה דְּנִסְבָּא פּוֹרְתָא פּוֹרְתָא, וְאִיכָּא דְּנִיחָא לִיהּ טְפִי לְפָרְעַ לְבַעַל חוֹב שְׁנוּטֵל זְוִזִים חֲסָרִים וְשִׁבּוּרִים, שְׂאִין דְּרַךְ סוֹחְרִים לְהַקְפִּיד בְּכַךְ. אַף עַל גַּב דְּקִימָא לֹן דְּאִין בֵּית דִּין נִזְקָקִים לְנַכְסֵי יְתוּמִים לְמַכְרוֹ, וְהִכָּא תֵּנּוּ שׁוּם הִיתוּמִים וְכוּי דְּמִשְׁמַע שְׂבִית דִּין מוֹכְרִים נַכְסֵי יְתוּמִים, הָא אֲמַרִינּוּ דְּעַל שְׁלֵשָׁה דְּבָרִים בְּלִבְד [ב] בֵּית דִּין נִזְקָקִים לְמַכּוֹר בְּנַכְסֵי יְתוּמִים, עַל בַּעַל חוֹב נְכָרִי שְׁהִיָּה אַבִּיהֶם חַיֵּב לוֹ וְהִיתָה רַבִּית אוֹכְלַת בְּהוֹן [ג], וְעַל כְּתִבַּת אִשָּׁה מִשּׁוּם דְּאִיכָּא רוּחָא לִיתוּמִים כְּשֶׁתִּגְבֶּה כְּתִבַּתָּהּ, דְּכָל זְמַן שְׁלֵא גְבַתָּה כְּתִבַּתָּה יֵשׁ לָהּ מְזוֹנוֹת מִן הִיתוּמִים [ד], גְּבַתָּה כְּתִבַּתָּה שׁוּב אִין לָהּ מְזוֹנוֹת. וְעַל חוֹב שְׁהוּדָה אַבִּיהוֹן בְּשַׁעַת מִיתָתוֹ שְׂיֵשׁ לְפָלוּנִי אֲצִלוּ מְנָה, אוֹ שְׁנִדוּהוּ בֵּית דִּין עַל חוֹב זֶה וּמַת בְּנִדּוּיוֹ, אוֹ שְׁלֵא הִגִּיעַ עַדִּין זְמַן פְּרִיעַת הַחוֹב כְּשֶׁמַּת, דְּלֵא עֲבִיד אֵינֶשׁ דְּפָרַע בְּגוֹ זְמַנִּיהּ. וְכִשְׁבִּית דִּין נִזְקָקִים לְנַכְסֵי יְתוּמִים עַל שְׁלֵשָׁה דְּבָרִים הַלְלוּ, מַעֲמִידִים לָהֶם אֲפוֹטְרוֹפּוּס וּמוֹכְרִים בְּהַכְרָזָה, כְּדַתְנָן בְּמַתְנִיתִין. וְהִנֵּי מְלִי בְּקַרְקָעוֹת. אֲבַל בְּמַטְלָטְלִין, הַשְׁתָּא דְּקִימָא לֹן מַטְלָטְלִי דִּיתְמִי מִשְׁתַּעְבְּדִי לְבַעַל חוֹב, הִרִי בַּעַל חוֹב נִשְׁבַּע [ה] וְגוֹבָה חוֹבוֹ מִן הַמַּטְלָטְלִין וְאִין צְרִיכִין הַכְרָזָה, שְׂאִין מְכַרְיִזִים לֵא עַל הָעֲבָדִים וְלֵא עַל הַשְּׁטָרוֹת וְלֵא עַל הַמַּטְלָטְלִין [ו]: יְדִירְנָה הַנָּאָה. עַל דַּעַת רַבִּים, נִדָּר שְׂאִין לוֹ הַתְּרָה, שְׁלֵא יַחְזִירְנָה לְעוֹלָם. דְּשָׂמָא בְּעַרְמָה מְגַרֵּשׁ לָהּ כְּדִי שְׁתִּגְבֶּה כְּתִבַּתָּהּ מִן הַהַקְדָּשׁ: רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ אוֹמֵר אֵינוֹ צָרִיד. לֵא פְּלִיגִי רַבִּי אֱלִיעֶזֶר וְרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ הִכָּא אִם אָדָם עוֹשֶׂה קְנוּנְיָא עַל הַהַקְדָּשׁ אִי לֵא, דְּבִשְׂכִיב מִרַע תִּרְוִיָּהּ מוֹדוֹ דְּבוּדָאִי לְעוֹלָם אֵינוֹ עוֹשֶׂה קְנוּנְיָא עַל הַהַקְדָּשׁ, דְּאִין אָדָם חוֹטֵא וְלֵא לוֹ. וּבְבָרִיא תִּרְוִיָּהּ מוֹדוֹ דְּעוֹשֶׂה קְנוּנְיָא עַל הַהַקְדָּשׁ. כִּי פְּלִיגִי, בְּשֶׁאֱלָה [ח], רַבִּי אֱלִיעֶזֶר סָבַר אִין נִשְׁאֲלִין עַל הַהַקְדָּשׁ, אֲפִלוּ אוֹמֵר לוֹ לְחַכֵּם לֵא לְדַעַת כּוֹן נְדָרְתִי וְהַקְדָּשׁ טְעוּת הוּא, אֲפִלוּ הִכִּי אִין חַכֵּם מִתִּיר נְדָרוֹ, דְּסָבַר רַבִּי אֱלִיעֶזֶר הַקְדָּשׁ בְּטְעוּת הוּי הַקְדָּשׁ, וּלְפִי שְׁהַמְקַדֵּשׁ הִזָּה אֵינוֹ מוֹצֵא חַכֵּם שְׂיִתִּירְנוּ לְכַךְ עוֹשֶׂה קְנוּנְיָא זֹו. וְרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ סָבַר נִשְׁאֲלִין עַל הַהַקְדָּשׁ, וְכִי אָמַר לֵא לְדַעַת כּוֹן נְדָרְתִי וְטְעוּתִי, מִתִּירִין לוֹ, דְּהַקְדָּשׁ שְׁבִטְעוּת לֵא הוּי הַקְדָּשׁ. הַלְכָךְ אִין צָרִיד לְדוֹר הַנָּאָה, דְּאִי מִשּׁוּם קְנוּנְיָא עֲבִיד, הוּא מִתְשִׁיל עַל נְדָרִיהּ וְלֵא הִיָּה צָרִיד לְגַרְשָׁה. וְהַלְכָה כְּרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ: הָעֶרֶב לְאִשָּׁה בְּכַתְּבָתָּהּ. וְאִין לְבַעַל נַכְסִים, וְצָרִיד הָעֶרֶב לְפָרְעַ כְּתִבַּתָּהּ. לֵא יִפְרַע הָעֶרֶב הַכְּתִבָּה עַד שְׂיִדִירְנָה הַבַּעַל תַּחֲלָה שְׁלֵא יוּכַל לְהַחְזִיר אוֹתָהּ. דְּחִישִׁינּוּ שְׂמָא דַּעַתוֹ לְהַחְזִירָהּ וְלֵאכֹל כְּתִבַּתָּהּ לְאַחַר שְׁתִּגְבֶּה מִן הָעֶרֶב. וּפְסִק הַהַלְכָה בְּדִין הָעֶרֶב בְּכַתְּבָתָּהּ מִפְּרָשׁ בְּסוּף בְּבֵא בְּתָרָא: קְנוּנְיָא. עֲרָמָה: (רִי"ע מִבְּרִטְנוֹרָה).

עיקר תוי"ט [א] שְׁשִׁים יוֹם. רְצוּפִים בְּבִקְרָה וּבְעֶרֶב. הַרְמַב"ם: [ב] וּמִשְׁפַּחַת לָהּ נְמִי בְּשׁוּר הַמּוֹעֵד כְּדַמְפָּרֵשׁ בְּמִשְׁנֵה ד' פְּרָק קַמָּא דְּבָבָא קַמָּא. וְעִין שָׁם: [ג] וְאִם תֵּאמַר כִּינּוּן שְׂרִבִּית אוֹכְלַת בְּהוֹן לֵא יְכַרְיִזוּ, דְּשָׂמָא יִפְסִידוּ בְּהַאֲרַכַּת הַזְּמַן יוֹתֵר מִמָּה שְׂיִרְוִיחוּ. וְכִי תִימָא כְּגוֹן שְׁקַבֵּל עֲלִיו לְדוֹן בְּדִין יִשְׂרָאֵל, אִי הִכִּי רַבִּית נְמִי לֵא לְשָׁקוֹל. תִּרְצוּ בְּגַמְרָא שְׁקַבֵּל לָזוּ וְלֵא קַבֵּל לָזוּ. וּפְרָשׁ הַר"ן

שְׁקִיב עָלָיו לִזוֹ לְהַמְתִּין יָמֵי הַהִכָּרְזָה וּבִלְאֵי רַבִּית, וְלֹא קִבַּל עָלָיו שְׂאֵם לֹא יִרְצוּ לְהַגְבֹּתוֹ שֶׁלֹּא יַעֲלֶה לוֹ חוּבוֹ רַבִּית: **[ד]** וְאִם תֹּאמַר בְּסוֹף פֶּרֶק ד' דְּכַתְּבוֹת פֶּסֶק דְּלֹא הִפְסִידָה אֶלְאֵ אִם כֵּן שֶׁתְּבַעָה, וּמִכֵּיּוֹן שֶׁתְּבַעָה הָרִי הִפְסִידָה וְתוֹ לֹא נִזְקַק לָהּ. תִּרְצוּ בְּגִמְרָא, כֵּיּוֹן דְּאִיזְקִינּוּ לָהּ מֵעֲקָרָא בְּתַחֲלַת תְּבִיעַת כְּתָבָתָהּ לְהִפְסִידָה מְזוֹנוּתֶיהָ, מְזוֹדְקִינָן לָהּ לְבִסוּף לְהַגְבֹּתָהּ כְּתָבָתָהּ. וְכַתֵּב הָר"ן, כְּלוּמַר שְׂאֵם אֵין אֲנוּ נִזְקָקִים הָרִי הִיא נִמְנַעַת מִתַּחֲלָה לְבֹא, וְנִמְצָאת מִפְסָדָתָם מְזוֹנוֹת: **[ה]** וְכֵן כְּתַב הָרַמְבַּ"ם. וְתַמִּיחָה טוּבָא, דְּמָה מְקוּם לְשִׁבּוּעָה זוֹ, כֵּיּוֹן שֶׁעַל יְדֵי הוֹדָאת הָאֵב אוֹ מַחְמַת חִזְקָה מְגִבִּין, מַה צָרִיךְ לְשִׁבּוּעָה. וְהָרַמְבַּ"ם בְּחַבּוּרוֹ כְּתַב, שֶׁכָּל אֵלוֹ גוֹבִין בְּלֹא שְׁבִיּוּעָה, וְלֹא חִלַּק בֵּין מְקַרְקְעֵי לְמַטְלְטְלִין. וְכֵן פֶּסֶק הַטּוֹר: **[ו]** עֲבָדִים שְׂמָא יִשְׁמְעוּ וַיִּבְרָחוּ. מַטְלְטְלִין וּשְׁטָרוֹת, שְׂמָא יִגְנְבוּ, פִּרְשׁ רַש"י, כְּשֶׁנֶּאֱסָפִין לְרֹאוֹתָם כְּדֵי לְלַקְחָם: **[ז]** יְדִיר כו'. תִּימָה, וְכִי מָה הוּא עוֹשֶׂה וְהִלֵּא אֵינוֹ רוֹצֶה שֶׁתִּגְבֶּה מִן הַהִקְדָּשׁ, וְאִדְרָבָה לְאִשָּׁה הָוָה לָן לְקוֹנְסָה שְׁגוּבָה מִן הַהִקְדָּשׁ. וַיֵּשׁ לוֹמַר כֵּיּוֹן דְּחִישִׁינָן שְׂמָא עֲשֶׂה קְנוּיָא עַל הַהִקְדָּשׁ אוֹ עַל הָעָרֵב שֶׁהַכְּנִיס בְּעָרְבוֹת כו', לְדִידָה לֹא קְנוּסוּהָ רַבָּנָן, וְלוֹ רְאוּי לְדוֹר כְּדֵי לִידַע אִם כְּוָנְתוֹ לְהָעָרִים וְלֹא תוֹעִיל לוֹ כְּוָנְתוֹ שֶׁהִדִּירוּהוּ. תוֹסָפוֹת: **[ח]** וְהֵן הֵן דְּבָרֵי בֵּית שְׂמַאי וּבֵית הֵלֵל דְּרִישׁ פֶּרֶק ה' דְּנִזְיָר. גְּמָרָא: **[ט]** אָף. אֲבָל הָר"ב לֹא גָרַס לִיהָ, וְלִכְךָ פֶּסֶק כְּרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ דְּאֵתָא כְּבֵית הֵלֵל. וְעַיִן תוֹסָפוֹת יוֹם טוֹב שְׁהַאֲרִיךְ: (עִיקָר תווי"ט).

רמב"ם שו"ם היתומים שלשים יום ושום ההקדש ס' יום כו': המקדיש נכסיו והיתה עליו כתובת אשה כו': כבר ידעת ששום הוא השומא ואמר שאם היה קרקע של יתומים ונצטרכו ב"ד למכרו כמו שביאר או הקדיש אחד שדה מקנה שהיא נפדית בדמים שהיה שוה כמו שזכרנו אין מוכרין אלו הקרקעות עד שמכריזין עליהן במספר הימים הנזכרים בבקר ובערב שהן זמן קבוץ בעלי אומנות במעמדות ויהיו אותן הימים רצופים יום אתר יום וכשמכריזים על נכסי יתומים שלשים וששים יום שני וחמישי ושני הי"ז משובח והיא הנאה והוא מה שאמרו אע"פ דכי חשיב ליומי דהכרזה לא הוה אלא תמניסר יומא כיון דמשכא עילתא טובא אפשר דשמעי וצריך לפרושי בהכרזה המקום במצרינו וכמה שוה ומחמת איזה דבר מוכרים אותו רוצה לומר שהוא יאמר כך הלוקח אותו על דעת כן יקחהו שיפרע דמיו בחוב פלוני או בכתובה פלונית לפי שמחמת כך מוכרין נכסי היתומים ודע שהעיקר הידוע שעל פיו אנו עושין הוא שאין נזקקים לנכסי יתומים ואע"פ שאמרו יתמי דאכלו דלא דידהו ליזלו בתר שבקייהו אבל פסק ההלכה אין נזקקין לנכסי יתומים ואין מוכרין אותן אלא על אחד משלשה דברים בלבד לכתובת אשה לפי שיש להם בזה תועלת גדולה מפני שכ"ז שלא תגבה משלם ניזונית מנכסי יתומים כמו שנתבאר ביי"א מכתובות או לחוב עובד כוכבים שיש עליהן ברבית ותהיה רבית אוכלת בנכסיהן לפיכך מוכרים קרקעותיהן כדי לפרוע החוב שהוא תועלת להן או כשנדע באמת שהחוב זה שתובעין מהן נשאר אצל אביהם בין שהודה אביהן בשעת מיתתו שיש לפלוני אצלו או שהיה ב"ד כבר שמתוהו עד שיפרע חובו ומת בנידויו או שהיה החוב לזמן ידוע ולא הגיע זמנו לפי שהעיקר בידנו חזקה לא עביד אינש דפרע בגו זמנו ולכשירצו ב"ד למכור על אחת מאלו הג' דברים יעמידו להן אפוטרופוס עכ"פ ויכריזו כמו שזכרנו ומדקדקין ופשוט הוא שבזה הענין השלישי שהוא ודאי אצלנו שנשאר החוב שהוא אחד מג' העניינים

שזכרנו יתפרע בעל החוב בלא שבועה ואם אמר המת מנה זה לפלוני הרי ב"ד עושין על פיו ואין צריך שיעמידו אפוטרופוס וכן אם באו עדים על נכסי יתומים שהן גזל ביד אביהם עושים בזה כפי עדות העדים ואין צריך להעמיד להן אפוטרופוס לטעון בעדם ועכ"פ צריך בכל מכירה הכרזה וכבר נתבאר בכתובות ב"ד שמכרו בלא הכרזה נעשו כמי שטעו בדבר משנה וחוזרין וכל מה שאמר במשנה הבא ליפרע מנכסי היתומים וכו' ואין נפרעין מנכסי היתומים אלא מן הזיבורית וכו' שזה מורה על שפרעון החוב מנכסי היתומים לא העמידו דבריהן בגמ' אלא בכתובת אשה או בע"ח עובד כוכבים שקבל עליו לדון בדיני ישראל ויש לו רבית כמו שאמרנו וכשחייב מודה. והחזיק אצלי והתבאר לי בגוף הגמ' ואני אומר שהוא האמת שכל המאמר הזה נאמר על עיקר זה והוא שבע"ח לא יגבה אלא מן הקרקע וקרקע יתומים הוא שאין נזקקין לו כל עיקר אלא ע"פ העניינים שזכרנו אבל המטלטלין הואיל ונתבאר שמטלטלין משתעבדי לב"ח ה"ז א] נשבע ונוטל חובו מן המטלטלין וא"צ בזה הכרזה לפי שכבר נתבאר בגמ' כתובות מה שאמרו אלו הדברים שאין מכריזין עליהן העבדים והשטרות והמטלטלין עבדים ישמעו ויברחו שטרות ומטלטלין שמא יגנבו ואמרו עוד מטלטלין של יתומים שמין אותן ומוכרין אותן לאלתר אבל אפשר שלא יעמידו עליהן אפוטרופוס לדון על זה שתובע החוב ודע כל העיקרין האלו יעשה על פיהם שאין בהם ספק ולא פקפוק ולא תשובה: ואחזור להשלים פירוש ההלכה הזאת קנוניא היא תחבולה והסכמה שתהא בין התובע והנתבע לאבד ממון שאינו שלהם והכל מודים ששכיב מרע אינו עושה קנוניא על ההקדש מפני שהוא נוטה למות ואין אדם חוטא ולא לו ואין חולק שהבריא יעשה קנוניא על ההקדש ומחלוקת ר"א ור' יהושע הוא שר' אליעזר אומר אין שאלה בהקדש והואיל והקדיש אינו חוזר לעולם ואפי' היה הקדש בטעות על דעת ב"ש כמו שנתבאר בה' מנזירות ור' יהושע אומר לפעמים ישאל לחכם על הקדש כמו שישאל על הנדר לפי שאפשר שיקדיש בטעות ואינו הקדש כב"ה ולפיכך א"ר אליעזר לפי עיקר דעתו שזה שגירש ידיר הנאה כדי שלא ישוב לקחתה שמא ישוב לקחתה ותהא תחבולה ליטול נכסי ההקדש שאין לו דרך ליטול הנכסים האלו אלא בענין זה ור' יהושע אומר לפי עיקר דעתו ג"כ שאינו צריך לתחבולה זו לפי שהוא יכול שישאל לחכם ויחזירו לו נכסיו והואיל ויכול לעשות ואינו עושה רק גירש אין מטריחין אותו שיהא מדיר הנאה והלכה כר' יהושע ודברי רבן שמעון בן גמליאל כבר פירשנו אותן בסוף בתרא: (רמב"ם)

פרק ו - משנה ב

הַמְקַדֵּשׁ נִכְסָיו וְהִיתָה עָלָיו כְּתַבַּת אִשָּׁה וּבַעַל חוֹב, אֵין הָאִשָּׁה יְכוּלָה לְגַבּוֹת כְּתַבַּתָּה מִן הַהֶקְדָּשׁ, וְלֹא בַעַל חוֹב אֶת חוּבוֹ, אֶלֶּא הַפּוֹדֶה פּוֹדֶה עַל מְנַת לִתֵּן לָאִשָּׁה כְּתַבַּתָּה וּלְבַעַל חוֹב אֶת חוּבוֹ **[יב]**. הַקְּדִישׁ תִּשְׁעִים מָנֶה וְהִיא חוּבוֹ מֵאָה מָנֶה, מוֹסִיף **[יד]** עוֹד דִּינָר וּפּוֹדֶה בּוֹ אֶת הַנִּכְסִים הַלְלוּ, עַל מְנַת לִתֵּן לָאִשָּׁה כְּתַבַּתָּה וּלְבַעַל חוֹב אֶת חוּבוֹ :

ר"ע מברטנורה וְהִיתָה עָלָיו כְּתַבַּת אִשָּׁה. כְּגוֹן שֶׁקָּדְמוּ גְרוּשֵׁין לְהַקְדֵּשׁ, דְּעַכְשָׁיו לִיכָא קְנוּנִיָּא: **אֶלֶּא הַפּוֹדֶה פּוֹדֶה**. בַּעֲלָה פּוֹדֶה אוֹתָן מִן הַהֶקְדָּשׁ בְּזוּל בְּדָבָר מַעֲט **[י]** כְּדִי לְפַרְעַ לָאִשָּׁה כְּתַבַּתָּה, דְּוָדַאי לֹא חֵיל עָלֶיהוּ הַקְּדֵשׁ **[יא]** שְׁהָרִי אֵינָן שְׁלוּ. וְהָאִי דְבָר מַעֲט, גְּזָרָה שְׁמָא יֹאמְרוּ הַקְּדֵשׁ יוֹצֵא לְחֵלִין בְּלֹא פְדִיוֹן: **הַקְּדִישׁ תִּשְׁעִים וְהִיא חוּבוֹ מֵאָה**. אִף עַל גַּב דְּחוּבוֹ יוֹתֵר עַל הַקְּדֵשׁוֹ, לֹא אֶמְרִינָן הָאִי לֹא אֲדַעְתָּא דְּהֵנִי נִכְסִיָּה אוֹזְפִיָּה אֶלֶּא הַיְמוּנִי הַיְמִנִיָּה הַלְפָד לֹא גְבִי מִהַקְּדֵשׁ, אֶלֶּא אֶמְרִינָן אֲדַעְתָּא דְּהֵנִי נִכְסִי אוֹזְפִיָּה, וְגְבִי מְנִיָּהוּ. וְעַד כַּמָּה, עַד פְּלַגָּא. אֲבָל אִם הַנִּכְסִים שֶׁהַקְּדִישׁ אֵין שְׁוִין חֲצִי הַחוּב, לֹא גְבִי מְנִיָּהוּ, דְּוָדַאי לֹא אֲדַעְתָּא דְּהֵנִי נִכְסִי אוֹזְפִיָּה, דְּאֵין אָדָם עֲשׂוֹי לְקִנּוּת קָרְקַע בְּיוֹתֵר מִפִּי שְׁנַיִם מִמָּה שֶׁהִיא שְׁוָה **[יג]**: (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט **[י]** וְטַעֲמָא דְּבְדָבָר מַעֲט סָגִי, מִשּׁוּם דְּאֵין אוֹנָאָה לְהַקְדֵּשׁוֹת. וְעֵין תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב: **[יא]** כִּיּוֹן דְּאֵינָן קְדֻשַׁת הַגּוֹף אֶלֶּא קְדֻשַׁת דְּמַיִם, אֵינּוּ מִפְּקִיעַ מִיַּדִּי שְׁעֵבוּד: **[יב]** **לִתֵּן כּוֹ**. אַחַר שֶׁיִּשְׁבְּעוּ, כְּדִין הַבָּא לְפַרְעַ מִמִּשְׁעָבְדִים. הַרְמַב"ם. וְהוּא גְמָרָא בְּשְׁבוּעוֹת דָּף מ"ב, דְּחִישִׁינָן לְקְנוּנִיָּא אִף בְּהַקְדֵּשׁ. וְעֵין תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב: **[יג]** אֲבָל פִּי שְׁנַיִם קוֹנָה. וּמִכָּאן יֵשׁ לְהַסְתִּיעַ לְסַבְרָא שְׁכַתְבַּתִּי בְּמִשְׁנָה הִי פֶרֶק י"א דְּכַתְבּוֹת, דְּדוֹקָא בְּיָתֵר מִפְּלַגָּא יֵשׁ אוֹנָאָה: **[יד]** **מוֹסִיף**. פֶּרֶשׁ רִש"י, בַּעַל חוֹב יוֹסִיף לְהַלוֹתוֹ דִּינָר וּפּוֹדֶה הַנִּכְסִים הָאֵלוּ. וְכַתְבוּ הַתּוֹסְפוֹת, מִשְׁמַע לְפָרוּשׁוֹ שֶׁהַבַּעַל חוֹב עֲצָמוֹ פּוֹדֶה. וְאֵין לְשׁוֹן הַמִּשְׁנָה מִשְׁמַע כּוֹן, דְּקַתְנִי עַל מְנַת לִתֵּן כּוֹן. לְכוּ נִרְאֶה לְפָרֶשׁ, שֶׁהַלְוָה יוֹסִיף לְלוֹת עוֹד דִּינָר וּפּוֹדֶה הַנִּכְסִים הָאֵלוּ כְּדִי לִתֵּן כּוֹן. וְלִי נִרְאֶה דְּגַם רִש"י הָכִי קָאָמַר, הַלְוָה פּוֹדֶה כּוֹן, וְכִמוֹ שֶׁאִיתָא בְּרִישָׁא הַבַּעַל פּוֹדֶה, וְהָא דְּכַתְבַּת בַּעַל חוֹב, מִשּׁוּם דְּלֹא שְׁכִיחַ שְׁיִלוּהוּ אַחַר שְׁהָרִי כָּל נִכְסָיו הַקְּדִישׁ

וְאִין לֹא עוֹד, וְלִכְךָ מְפָרֵשׁ דְמוֹסִיף בְּבַעַל חוֹב אֶף עַל גַּב דְּפוּדָה הַלְוָה. וְעִין תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב: (עֵיקָר תּוֹי"ט).

רמב"ם המקדיש נכסיו והיתה עליו כתובת אשה ובעל כו': אמר אף על פי שהדבר שהקדיש שוה צ' והחוב ק' צריך הפודה להוסיף כל שהוא על שיעור שוויו ואפי' דינר עד שיהא אומר דרך משל הקרקע הזה הריני נותן בו להקדש ע"מ שאפרע לבעי"ח צ' וסיבת זה שלא יאמרו הקדש יוצא בלא פדיון ואין אומרים הואיל וקדם החוב אין זה יכול להקדיש ולא יחול הקדש על הקרקע הזה לפי שהעיקר שאין בו פקפוק שחרור חמץ והקדש מפקיעין מידי שעבוד ואם היה החוב כפול ממה ששוה הדבר שהקדיש אין פודים אותו בתנאי בשום פנים אלא מפקיעין החוב מעיקרו מעל קרקע וזהו מה שאמרו בגמרא עד מחצה אינה פודה: (רמב"ם)

פרק ו - משנה ג

אֶף עַל פִּי שְׁאָמְרוּ, חִיבֵי עֲרָכִין מִמְשַׁכְּנִין אוֹתָן, נוֹתְנִין לוֹ מְזוֹן שְׁלֹשִׁים יוֹם וּכְסוֹת שְׁנַיִם עָשָׂר חֹדֶשׁ וּמִטָּה מְצַעֵת וְסִנְדָּלִין וּתְפָלִין. לוֹ, אֲבָל לֹא לְאִשְׁתּוֹ וְלֹא לְבָנָיו {טו}. אִם הָיָה אֶמֶן, נוֹתְנִין לוֹ שְׁנֵי כְּלֵי אֶמְנוּת מִכָּל מִין וּמִין. חָרָשׁ, נוֹתְנִין לוֹ שְׁנֵי מַעְצָדִין וּשְׁתֵּי מְגֵרוֹת {טז}. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר, אִם הָיָה אֶכָּר, נוֹתְנִין לוֹ אֶת צְמָדוֹ. חֶמֶר, נוֹתְנִין לוֹ אֶת חֲמוּרוֹ:

ר"ע מברטנורה ממשכנין אותן. גזבר נכנס לבתייהם ונוטל בעל פרחן: מְזוֹן וּכְסוֹת וּמִטָּה סִנְדָּלִים וּתְפָלִין. עַל כֵּלָּן מְשִׁירִים לוֹ מְעוֹת לְקִנּוּתָן אִם אֵין לוֹ. דְּכִתִּיב (ויקרא כז) וְאִם מָדָה הוּא מְעַרְכָּהּ, וְדָרְשִׁי רַבֵּנּוּ לְקָרָא הַכִּי, וְאִם מָדָה, תַּעֲשֶׂה שְׂשֵׂאֵר הוּא, שְׂיִהְיֶה לוֹ הַנּוּגָה וְחִיּוֹת, מְעַרְכָּהּ, מִדְּמֵי הָעֶרֶךְ. וּמִשְׁמַע הוּא יֵשׁ לוֹ הַנּוּגָה וְחִיּוֹת מִדְּמֵי הָעֶרֶךְ, אֲבָל לֹא לְאִשְׁתּוֹ וְלֹא לְבָנָיו: מִכָּל מִין וּמִין. מִכָּל אֶמְנוּת שְׁצָרִיכָה אַרְבָּעָה וְחֲמִשָּׁה כְּלָים:

מעצדים. דולדור"א בלע"ז. שפמחליקים בה פני הלוח: **מגרה.** כעין ספין ארד מלא פגימות. ולשון מקרא, משור, סיג"א בלע"ז: **צמדו.** צמד בקר. שאלו הן כלי אמנותו. ואין הלכה כרבי אליעזר, דצמד בקר וחמור נכסים ניהו, ולא חשיבי כלי אמנות: (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט {טו} לא כו'. אף על פי שהוא חבב במזונותו ובכסותו. הרמב"ם: **{טז}** חרש כו'. נראה לי, דהא דתנן שני מעצדין כו', לאו דוקא אלו בלחוד, אלא לסימנא בעלמא, וכו' לכל הפלים שצריך לאמנותו זאת. ועין תוספות יום טוב: (עיקר תוי"ט).

רמב"ם אע"פ שאמרו חייבי ערכין ממשכנין אותן כו': סיבת זה הוא מה שאמר רחמנא ואם מד הוא מערכך אומדין אותו כך ואם מד הוא ואין לו אלא כנגד הסך על עצמו תן לו מערכך: ומעצד ידוע: ומגרה משור ואין הלכה כרבי אליעזר לפי שאלו נכסים הן לא כלים ר"ל הבקר והחמור: (רמב"ם)

פרק ו - משנה ד

היה מין אחד מרבה ומין אחד מעט, אין אומרים לו למכר מן המרבה ולקח לו מן המעט, אלא נותנין לו שני מינין מן המרבה וכל שיש לו מן המעט. המקדיש את נכסיו {יח}, מעלין לו את תפלו:

ר"ע מברטנורה מין אחד מרבה ומין אחד מעט. כגון שלשה מעצדים ומגרה אחת: **נותנים לו שנים מן המרבה.** והשלישי נוטל הגזבר: **וכל שיש לו מן המעט.** מניחים לו, ולא זבנין ליה אחריתי. דכי היכי דעד השתא סגי ליה בהכי, השתא נמי תסגי ליה {יז}. דמהו דתימא עד השתא הוו אינשי מושלי ליה, משום דהוה ליה מין אחד מרבה לאושולי לאחריני, השתא שהגזבר לקח המרבה לא משכח מאן דמושיל ליה, הלכך נזבין ליה אחריתי, קמשמע לן: (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט {ז} ולא דמי למזון וכסות דמשירינן לו מעות לקנותו, משום דלא סגי ליה בלאו הכי: **יח** נכסיו. תפליו בכלל נכסיו. ומעליו לו את תפליו ופודה אותן. רש"י. ובפרק ט' דבבא קמא כתב מעליו, שמין ולזה המעות ויתן בשבילם להקדש. והרמב"ם בנשח ארץ ישראל כתב, מה שאנו מעליו לו תפליו רצונו לומר שאפלו תפליו אין מניחין לו אלא הכל הקדש. מה שאין כן בערכיו שנותנין לו תפליו. עד כאן. ונראה לי דלשון מעליו לדבריו לשון סלוק. ועין תוספות יום טוב: (עיקר תוי"ט).

רמב"ם היה לו מין אחד מרובה ומין אחד מועט כו': יש לנו לומר שהוא יכול לשאול מאחרים כלים ולפיכך יש לו מהמין הזה כלים מועטין עכשיו ולפי שנתפרסם שאין לו אין משאילין לו שום דבר ולפיכך מוכרין מן הכלים שהן מרובין ומשלימים לו כפי צרכיו מהמין הזה מן הכלים שאין לו כדי ספוקו הודיענו שאין עזשין כן: (רמב"ם)

פרק ו - משנה ה

אחד המקדיש את נכסיו, ואחד המעריך את עצמו, אין לו, לא בכסות אשתו, ולא בכסות בניו, ולא בצבע **יט** שצבען לשמן, ולא בסנדלים חדשים שלקחן לשמן. אף על פי שאמרו, עבדים נמכרים בכסותן לשבח, שאם תלקח לו כסות בשלשים דינר, משבית הוא מנה, וכן פרה, אם ממתינים אותה לאטליס, משבחת היא, וכן מרגלית, אם מעליו אותה לכרד, משבחת היא, אין להקדש אלא מקומו **כא** ושתו **כב**:

ר"ע מברטנורה אין לו בכסות אשתו ובניו. שאין אלו נכסים שלו: שצבען לשמן. לשם אשתו ובניו **כ**: ולא בסנדלים חדשים. רבותא אשמועינן

דָּאָף עַל גַּב דְּעַדִּין לֹא נֶעְלוּ אוֹתוֹ הָרִי הוּן בְּחֻזְקָתוֹ מְשַׁעֵת לְקִיחָה : אָף עַל
פִּי שְׁאֲמְרוּ עֲבָדִים נִמְכָּרִים בְּכִסּוּתוֹ לְשִׁבְחָה. כְּסוּת יָפָה שְׁלָחַן מְשֻׁבָּחָם
וּמַעֲלָה אֶת דְּמִיָּהוּן. כְּגוֹן גְּבִי נִכְסֵי יְתוּמִים שְׂאֵם תִּלְקַח לְעֶבֶד כְּסוּת
בְּשִׁלְשִׁים דִּינָר הוּא מְשַׁבֵּיחַ מְנָה עַל דְּמִים שְׁשׂוּה עֲכָשׂוּ : לְאֲטָלִיס. לְיוֹם
הַשּׁוּק : לְפָרֶדֶ. שְׁדָרְדֶּ סוֹחָרִים לְבֹא שָׁם וְקוֹנִים הַמְרַגְלִיּוֹת בְּיָקָר : אֵין
לְהַקְדֵּשׁ אֶלֶּא מְקוֹמוֹ. בְּמַרְגְּלִית : וּשְׁעָתוֹ. בְּעֶבֶד, דְּכַתִּיב (ויקרא כז) וְנָתַן אֶת
הָעֶרְפֶּד בַּיּוֹם הַהוּא, שְׁלֹא יִשְׁהָה. קֹדֶשׁ לֵה', מְשַׁמַּע כָּל דְּבַר שֶׁהוּא קֹדֶשׁ
לֵה' כְּגוֹן סֵתֵם הַקְּדָשׁוֹת שֶׁהוּן לְבָדֶק הַבַּיִת, כְּלָן יִהְיוּ נוֹתְנִים בַּיּוֹם הַהוּא
מִיָּד, שְׁלֹא יִשְׁהָה אוֹתוֹן. וְטַעַמָּא כְּתַב הַרְמַבְ"ם דְּזַמְנִין דְּאֲתוֹ לְאֲשִׁהוּיָהוּ
כְּדִי לְהַשְׁבִּיחַ וְאֲתוֹ לִידֵי פְּסִידָא, וּמַהֲאֵי טַעַמָּא נִמְי אֵין מְשַׁתְּפָרִים בְּשִׁל
הַקְּדֵשׁ {כג} : (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט {יט} **בצבע**. לְשׁוֹן הַרְמַבְ"ם, וְלֹא בְּגָדִים שְׁצָבְעוֹן. וְיִרְאֶה דְּבִגְדִים
צְבוּעִים קְרוּיִים צָבַע בְּלִשׁוֹן הַמְּשַׁנָּה. וְעֵין תּוֹסְפּוֹת יוֹם טוֹב : {כ} וְאָף עַל פִּי
שְׁלֹא לְבָשׁוּם עַדִּין. רַשִׁי : {כא} מְקוֹמוֹ כּוֹ'. שְׁהַמְעָרִיד עֲצָמוֹ וּמָדָּ הוּא נִדּוֹן
בְּהַשְׁגָּ יָד וּלְפִי מַה שְׁיִשׁ לוֹ נוֹתַן לְהַקְדֵּשׁ, וְהִזְיָה לוֹ עֶבֶד כּוֹ', אֵין אוֹמְרִים רוֹאִין
כְּאֵלוֹ לּוֹקַחִין לוֹ כְּסוּת כּוֹ' וְכָד יִתֵּן זֶה לְהַקְדֵּשׁ, אֶלֶּא לְפִי שְׁעָתוֹ שְׁמִין אוֹתוֹן.
וְכֵן פָּרָה וְכֵן מְרַגְלִית בְּכַפָּר, אֵין שְׁמִין אוֹתוֹן אֶלֶּא לְפִי מְקוֹמוֹ כּוֹ' לְפִי מַה
שְׁשׂוּיָן כְּאוֹן שְׁמִין. וְזֶה מְשַׁהָּא אוֹתָהּ וְיִמְכַרְנָה כְּמַה שְׁיִרְצָה. וּלְפִי דְּמִים
שְׁשַׁמְאוּהָ יִתּוֹ, שְׁהָרִי בְּזַמֵּן שְׁהַעֲרִיכוֹ הַכְּהֵן לֹא הָוָה לֵיהּ יוֹתֵר. רַשִׁי. וְעֵין
תּוֹסְפּוֹת יוֹם טוֹב : {כב} וּשְׁעָתוֹ. הֵכָא מִיָּרִי בְּמַטְלָטְלִין דְּאֵין מְכַרְיִזִין עֲלֵיהוֹן
שְׁמָא יִגְנְבוּ. אֲבָל בְּרִישׁ פְּרָקִין דְּמַצְרִיד הַכְּרָזָה שְׁשִׁים יוֹם, מִיָּרִי בְּקַרְקָעוֹת.
תּוֹסְפּוֹת : {כג} אֶלֶּא אִם כֵּן רָצָה שְׁיִהָא הַפְּסֵד שְׁלוֹ וְשָׁכַר לְהַקְדֵּשׁ, מִתֵּר : (עיקר
תוי"ט).

רמב"ם אחד המקדיש את נכסיו ואחד המעריך את עצמו כו' : אמר רחמנא
ונתן את הערכך ביום ההוא בלא איחור ונאמר קדש לה' ר"ל כל דבר שהוא
קדש לה' והוא סתם הקדשות שהן לבדה"ב דינו שאין ממתנין להם שום
זמן ואין מעתקין אותן לשום הנאה לפי שהשבח הזה שאמר בהן אינו ודאי
אבל הוא על הספק ולפעמים אנו משתדלין להוסיף במה שאנו עושין ויהיה
מעשינו סיבה לחסר מדמיהם ולפיקד עלה בידינו עיקר אין משתכרין בשל
הקדש אף לא בשל עניים : (רמב"ם)

פרק ז - משנה א

אין מקדישין לפני היוכל פחות משתי שנים. ולא גזאלין לאחר היוכל פחות משנה. אין מחשבין חדשים להקדש. אבל ההקדש מחשב חדשים. המקדיש את שדהו בשעת היוכל, נותן בזרע חמר ^[ז] שערים חמשים שקל כסף. היו שם נקעים עמקים עשרה טפחים או סלעים גבוהים עשרה טפחים, אין נמדדים עמה. פחות מכאן, נמדדים עמה. הקדישה שתיים או שלש שנים לפני היוכל, נותן סלע ופנדיון לשנה. אם אמר הריני נותן דבר שנה בשנה, אין שומעין לו, אלא נותן את כלו כאחד:

ר"ע מברטנורה אין מקדישין. שדה אחזה ^[א]: פחות משתי שנים. דכתיב במקדיש שדה אחזה (ויקרא כז) על פי השנים הנותרות, ואין שנים פחות משתיים. המקדיש שדה אחזה בשנה ראשונה של יובל ובא לגאלה, נותן בבית כור חמשים סלע, כדכתיב (שם) זרע חמר שערים וגו'. ואם הקדישה עשר שנים או עשרים אחר היוכל, מחשבים השנים הנותרות עד יובל הבא, ונותן סלע ופנדיון לכל שנה, כדכתיב (שם) ואם אחר היוכל יקדיש שדהו וחשב לו וגו' ונגרע מערכה, והינו גרוע, שאינו נותן חמשים שלמים. והמקדיש שתי שנים לפני היוכל, פודה אותה בשתי סלעים ושני פנדיונים, כדכתיב על פי השנים הנותרות, וכך

החשבון עולה של גאלת שדה אחזה לכל שנה סלע ופנדיון, שהרי אם הקדישה בשנה ראשונה של אחר היובל היה פודה בחמשים שקל (ב), צא מהן לארבעים ותשע שנים הבאים עד יובל הבא ארבעים ותשע סלעים, נמצא סלע לכל שנה וסלע יותר, וזה הסלע היותר חלקוהו לפנדיונים, שיש בכל סלע ארבעים ושמונה פנדיונים, הרי סלע ופנדיון לשנה פחות פנדיון. ומה שהצריכוהו לתן סלע ופנדיון לשנה, למיט שנים מיט סלעים ומיט פנדיונים ויש כאן פנדיון אחד יותר על חמשים שקל שאמרה תורה, אותו הפנדיון הוא קלבון לפרוטרוט, כלומר בשביל ההכרע שצריך לתן לכל שקל ושקל בפני עצמו (ג). אי נמי, אף על פי שהסלע אינו אלא ארבעים ושמונה פנדיונות, חייב לתן ארבעים ותשעה, דהינו סלע ופנדיון לארבעים ותשע שנה, לפי שהנותן פנדיונים לקח סלע מן השלחני נותן ארבעים ותשעה פנדיונים, והינו קלבון לפרוטרוט. והמקדיש שדה אחזה פחות משתי שנים לפני היובל אין כאן גרוע, ואם בא לגאלה נותן חמשים שלמים, דגבי גרוע פתיב על פי השנים הנותרות ונגרע, ומעוט שנים שנים. ועצה טובה קמשמע לן (ד) מתניתין שיהא אדם חס על נכסיו ולא [נקדיש] פחות משתי שנים, שלא יפסיד ארבעים ושמונה סלעים: **ולא גואלין אחר היובל**. לאו אחר היובל סמוך ליובל קאמר, אלא האי אחר אפלו אחר עשרים או שלשים שנה קאי. והכי קאמר, הבא לגאל באמצע היובל ולתן סלע ופנדיון לשנים הבאים, והיה עומד בניסן שהוא אמצע שנה, לא יאמר חצי סלע וחצי פנדיון אני נותן משנה זו, אלא נותן סלע ופנדיון שלם. והינו דקאמר אין גואלין פחות משנה, דכמה דלא נפקא לה כלה שתא לא מגרעא לה כלל ולא יהיב גאלת חצי שנה אלא גאלת שנה שלמה. ומה טעם, לפי שאין מחשבים חדשים עם ההקדש. הבא לגאל שדה חמש שנים וחצי לפני היובל, אין מחשבין אותו ששה חדשים שיצאו משנה ששית, אלא נותן שש סלעים וששה פנדיונים, דכתיב (ויקרא כז) וחשב לו הכהן את הכסף על פי השנים הנותרות, שנים אתה מחשב ואי אתה מחשב חדשים, כלומר כל מה שנותן חשוב שנים, לעשות חדש הנותן שנה, ואי אתה מחשב החדשים שיצאו, לגרע מן השקל ופנדיון בשבילם: **אבל הקדש מחשב חדשים**. כלומר, אם רוח של הקדש הוא שנחשב אותה יציאת חצי שנה שיצאה, כגון דמקדשה (ה) בפלגא דארבעים ושמונה ליובל, דאי חשבת לה הוא יציאה הוי ליה פחות משתי שנים לפני היובל ולא מפרקא בגרוע אלא בחמשים, ואי אמרת דאין מחשבים אותו חדשים שיצאו, הוה הכא שתי שנים לפני היובל, ואיכא פסידא דהקדש דלא שקיל אלא שתי סלעים ושני פנדיונים, הכא ודאי מחשבין אותו כיצאה גמורה ואין כאן שתי שנים לפני היובל, ולא מפרקא בגרוע אלא בחמשים שקל, דכתיב וחשב לו הכהן, מכל מקום: **בשעת היובל**. בזמן שהיובל נוהג (ו). אבל בזמן שאין היובל נוהג, פודה אותה בשויה פשאר הקדשות: **זרע חמר שערים**. מקום שיכולים לזרע בו פור שערים כשזורעים במפלת יד ובזריעה בינונית, לא שיהיה הזרע מקבץ ביותר ולא מפזר ומפרד הרבה: **נקעים עמקים וכו'**. והוא שיהיו מלאים מים

שָׁאִין רְאוּיָין לְזָרִיעָה **[ח]**. אָבֵל אִם אֵינָן מְלֵאִים מַיִם, הוֹאִיל וַחֲזוּ לְמִידֵי, אַף עַל גַּב דָּאִין נִמְדָּדִין עִמָּה מִתְחַשְּׁבִין בְּאִפִּי נִפְשֵׁיהוּ, וְנִפְדִּין לְפִי חֲשָׁבוֹן חֲמֻשִׁים סְלָעִים לְבֵית כּוֹר **[ט]**: **פְּחוֹת מִכָּאֵן נִמְדָּדִין עִמָּה**. וְאַף עַל פִּי שֶׁהוּא מְלֵאִים מַיִם וְלֹא חֲזוּ לְזָרִיעָה, הוֹאִיל וְאֵין עֲמָקִים עֲשָׂרָה. וְכֵן סְלָעִים הוֹאִיל וְאֵין גְּבוּהִים עֲשָׂרָה עַל שֵׁם הַקְּרָקַע הוּא נִקְרָאִין וְאֵינָן חֲשׂוּבִים בְּפָנֵי עֲצָמָן: **אֵלֶּא נֹתֵן אֶת כָּלֹּ פְּסָף כְּאֶחָד**. דְּכַתִּיב (ויקרא כז) וַחֲשַׁב לוֹ הִכְהֵן אֶת הַפְּסָף, עַד שֶׁיְהֵא כָּלֹ פְּסָף כְּאֶחָד **[י]**: (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט [א] וְהִיא שְׂדֵה שְׂיִרְשׁ הָאָדָם מִמּוֹרִישָׁיו. הֶרְמַב"ם: **[ב]** כְּדַכְתִּיב אִם מְשַׁנֵּת הַיּוֹבֵל יִקְדִּישׁ שְׂדֵהוּ וְגו', מְשַׁנֵּת וְלֹא שְׁנֵת הַיּוֹבֵל בְּכָלֹ, אֲלֵמָּא בְּשִׁנָּה שְׁלֵאֲחֵר הַיּוֹבֵל קָאִי קָרָא, וְקָאָמַר יִתֵּן חֲמֻשִׁים: **[ג]** וְתִימָה, דְּפִנְדִּין הוּא חֲצִי מְעָה, וְתֵּן בְּסוּף פְּרָק קָמָא דְשְׁקָלִים דְלִמְחֻצִית שְׁקָל קְלָבוֹן מְעָה כְּסוּף וְחֲכָמִים אוֹמְרִים חֲצִי. וּמְפָנֵי כֵן פְּתָבוּ הַתּוֹסְפוֹת דְלָאוּ דְוָקָא נֶקֶט הַכָּא לְשׁוֹן קְלָבוֹן, וְאֵינּוּ אֵלֶּא לְהַשְׁוֹת הַשְּׁנִים שֶׁיְהִיָּה סְלַע וּפְנִדִּין לְאַרְבָּעִים וְתִשַׁע שְׁנִים שֶׁל יוֹבֵל שְׁחִסֵּר מֵהֶם פְּנִדִּין אֶחָד. וְשָׂמָא כְּשֵׁנוֹתָן חֲמֻשִׁים שְׁקָל בִּיחָד, אַז אֵינּוּ נֹתֵן פְּנִדִּין וְלֹא שְׂיָדָ שֵׁם הַכְּרַע, דְּהוּי כְּעֵין מִקָּח וּמְמָכָר, וְלֹא שְׂיָדָ הַכְּרַעָה אֵלֶּא כְּשִׁמְחֻלִּיפִים מְעוֹת לְשַׁלְחָנֵי: **[ד]** לְפִי שֶׁאִם הַקְּדִישׁ, מְקַדְּשֵׁת בְּלִי סְפָק, וְאַפְלוּ יוֹם אֶחָד לְפָנֵי הַיּוֹבֵל. הֶרְמַב"ם: **[ה]** גְּמָרָא. וְלָאוּ דְוָקָא נֶקֶט דְאֶקְדְּשָׁא, דְלֹא בְהַקְדֵּשׁ תִּלְיָא מְלֵתָא כִּי אִם בְּגֵאָלָה. תּוֹסְפוֹת: **[ו]** שְׁהַמְקַדְּשֵׁי שְׂדֵהוּ בְּשִׁנֵּת הַיּוֹבֵל אֵינָהּ מְקַדְּשֵׁת. וּבְרַב סְפָרִים גְּרַסִּין בְּשִׁנֵּת הַיּוֹבֵל. וְעֵין תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב: **[ז]** חֲמָר. הַכִּי כְתִיב קָרָא. וּפְרַשׁ הַתּוֹסְפוֹת חֲדָשִׁים, דְּקָשָׁה לּוֹ אֲמָאִי נֶקֶט תִּנְאָ חֲמָר. הָוָה לִיָּה לְמִימַר כּוֹר כְּלִישְׁנָא דְרַבָּנָן: **[ח]** גְּמָרָא, דּוּמְאִי דְסְלָעִים. וּפְרַשׁ רְש"י מְשׁוּם דְזָרַע כְּתִיב: **[ט]** תִּימָה, דְלֵמָאִי נִפְקָא מִנָּה מִתְחַשְּׁבִין בְּאִפִּי נִפְשֵׁיהוּ כּוּי. אָבֵל הֶרְמַב"ם כְּתִיב וּמְחַשְּׁבִין לָהּ מָה שְׂרָאוּי לָהֶם כּוּי. וְלִפְיָקָדָ נִרְאָה לִי לְהַגִּיף בְּדַבְרֵי הַר"ב וְנִפְדִּין בְּשׁוּנָן וְהַשְּׂאָר לְפִי חֲשָׁבוֹן. וְעוֹד יֵשׁ לוֹמַר, דְּדַעְתּוֹ כְּדַעַת הַתּוֹסְפוֹת דְהַנְּפָקָא מִנָּה שְׁלֵא חֲשָׁבִין לָהּ הַמְדָרוֹן. וְעֵין תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב: **[י]** פְּרוּשׁ, הַפְּסָף שֶׁהוּא רוּצָה לִיתֵּן בְּפְנִדִּין חֲזִיבוּ הַפְּתוּב לִתְנֹו כְּאֶחָד. אָבֵל אִם לֹא יִרְצָה לְפָדוֹת כָּל הַשְּׂדֵה, רְשָׁאִי, דְּגוֹאֵל לְחֻצָּאִין כְּדַתְנֹו בְּפָרָק ט' מְשַׁנָּה ב': (עיקר תוי"ט).

רמב"ם אין מקדישין לפני היובל פחות משתי שנים ולא גואלין כו': המקדיש את שדהו בשעת היובל נותן בזרע כו': דין החשבון והעיקר שבו יתפרש כל מה שיש בפי' הזה הוא מה שאומר לך והוא שהמקדיש שדה אחוזה כבר באר השם שדמי זרע חומר שעורים בני שקל כסף לסוף מ"ט שנה שהן שני היובל לפי ששנת היובל אינה מן המנין העולה בידינו שהראוי לזרע חומר שעורים בכל שנה סלע ופונדיון בקרוב לפי שכבר בארנו פעמים רבות שהפונדיון חלק אחד ממ"ח מן הסלע וכתוב בסיפרא והלא סלע של הקדש אינו אלא מ"ח פונדיות ומה טיבו של פונדיון זה קולבון לפרוטרוט ר"ל שהנותן פונדיון לשלחני לקחת בהן סלע יתן מ"ט פונדיון וכבר בארנו פעמים רבות שהקלבוֹן תוספת בחליפין ופרוטרוט גזור מפרוטה ר"ל הפרוטה הקטנה וכשמקדיש שום דבר משדה אחוזתו צריך למוד אותו ולדעת כמה זרע שעורים יש בו ע"מ שתהא הזריעה במפולת יד ותהיה ג"כ זריעה בינונית לא שיהא הזרע מפוזר ביותר ולא מקובץ ביותר ופוסק על כל חומר סלע ופונדיון לשנה ואם ירצה אדם לפדותה מן ההקדש רואין כמה

שנים נשארו ליובל מאותו זמן שרוצה לפדותה ואם נשארו עד היובל כ' שנה נותן כ' סלעים וב' פונדיונות לכל חומר וזהו מה שאמר רחמנא ע"פ השנים הנותרות ולפיכך מי שהקדיש פתות משתי שנים לפני היובל א"א לו לפדות כן לפי שאם הקדישה דרך משל ולא נשארה עד היובל אלא שנה אתת א"א לתת סלע ופונדיון לכל זרע חומר ולפדות אותה שנאמר השנים הנותרות עד שישארו שנים מזמן פדיונה ואין פחות משתיים זו היא כוונתו במה שאמר אין מקדישין לפני היובל ר"ל אין ראוי לאדם לעשות כן לפי שא"א לפדותה ע"פ השנים וזו היא עצה טובה לפי שאם הקדיש מוקדשת בלי ספק ואפי' יום א' לפני היובל ואפי' בשנת היובל עצמה אם רצה לפדות אותה נותן חמשים סלע לכל זרע חומר הואיל ונשאר עד היובל פחות משתי שנים שאין מחשבין עמו על מה שנשאר והטעם במה שאמר ולא גואלין אחר היובל כבר בארט אותו לפי שאין מחשבין חדשים להקדש מפני ששנים אמר רחמנא אבל ההקדש מחשב חדשים ובארו זה בל' הזה מנין שאם רצה הקדש לעשות חדשים שנה עושה כגון דאקדשה בפלגא דארבעים ותמניא ת"ל וחשב לו הכהן מכל מקום ופי' המאמר הזה ועניינו שאם הקדיש שדהו בתוך שנת מ"ח יהא הנשאר עד היובל שנה וחדשים בלי ספק ואין המקדיש יכול לומר לו תחשוב עמי כפי מה שראוי לשנה זו ולחדשים וטול פדיונה כמו שבארנו לפי שאין מחשבין חדשים להקדש אבל אם רצה הגזבר לחשב השנה וחדשים שני שנים ונוטלו מן הרוצה לפדותה שני סלעים ושני פונדיונות על כל זרע חומר ה"ז מותר לו לפי שמחשבו על שתי שנים ואע"פ שהן פחות משתי שנים ומה שאמר נקעים והם המקומות העמוקים אין נמדדין עמה ע"מ שיהיו מלאים מים לפי שאינן ראויים לשום דבר אבל אם היתה ארץ בלא מים הרי היא מתקדשת בפני עצמה ואף ע"פ שאינה נמדדת על כלל הקרקע הרי היא נמדדת בפ"ע ופוסק לה דמים בפ"ע והטעם שמחמתו נתחייב שיהא חשבון כל השנים כאחד מה שאמר רחמנא וחשב לו הכהן שיהא כולו כאחד : (רמב"ם)

פרק ז - משנה ב

אָחַד הַבְּעָלִים, וְאֶחָד כָּל הָאָדָם. מֵה בֵּין
הַבְּעָלִים לְבֵין כָּל הָאָדָם, אֵלָּא שֶׁהַבְּעָלִים
נֹתְנִים חֲמִשָּׁה, וְכָל אָדָם אֵינוֹ נֹתֵן חֲמִשָּׁה :

ר"ע מברטנורה וְאֶחָד כָּל הָאָדָם. פּוֹדָה בֵּית כּוֹר בְּחַמְשֵׁים שְׁקָל, בֵּין שֶׁהוּא שׁוֹה אֶלֶף שְׁקָלִים בֵּין שְׁאִינוֹ שׁוֹה אֶלָּא חֲמֵשֶׁה שְׁקָלִים: **שֶׁהַבְּעָלִים נוֹתְנִים חֲמֵשׁ**. כְּדַכְתִּיב (שם) וְאִם גָּאֵל יִגְאֵל אֶת הַשָּׂדֶה הַמְקֻדֵּשׁ אוֹתוֹ וְגו' : (ר"ע מברטנורה).

רמב"ם אחד הבעלים ואחד כל אדם מה בין כו' : אמרה תורה ואם גאל יגאל את השדה לפיכך אם נשארו דרך משל עד היובל ח' שנים ורצה לפדות אותה לעצמו נותן י' סלעים וי' פונדיונות לכל חומר שעורים ועל הדרך הזה מקישים : (רמב"ם)

פרק ז - משנה ג

הַקְּדִישָׁה וְגֵאָלָהּ, אֵינָה יּוֹצְאָה מִיָּדוֹ בַּיּוֹבֵל. גֵּאָלָהּ בְּנוֹ, יּוֹצְאָה לְאָבִיו בַּיּוֹבֵל. גֵּאָלָהּ אַחֵר אוֹ אֶחָד מִן הַקְּרוֹבִים וְגֵאָלָהּ מִיָּדוֹ, אֵינָה יּוֹצְאָה **{יא}** מִיָּדוֹ בַּיּוֹבֵל. גֵּאָלָהּ אֶחָד מִן הַכֹּהֲנִים וְהָרִי הִיא תַּחַת יָדוֹ, לֹא יֵאמֹר **{יב}** הוֹאִיל וְהִיא יּוֹצְאָה לַכֹּהֲנִים בַּיּוֹבֵל וְהָרִי הִיא תַּחַת יָדִי, הָרִי הִיא שְׁלִי, אֶלָּא יּוֹצְאָה לְכָל אַחֲיוֹ הַכֹּהֲנִים :

ר"ע מברטנורה אֵינָה יּוֹצְאָה מִיָּדוֹ בַּיּוֹבֵל. לְהִיּוֹת מִתְחַלְקֶת לַכֹּהֲנִים כִּי הִיכִי דָאִי הָנָה פְּרִיק לָהּ אֵינֶשׁ אַחֲרִינָא דְהָנָה נִפְקָא בַּיּוֹבֵל וּמִתְחַלְקֶת לַכֹּהֲנִים כְּדַכְתִּיב (שם) וְהָיָה הַשָּׂדֶה בְּצִאתוֹ בִּיבֵל קֹדֶשׁ לָהּ: **גֵּאָלָהּ בְּנוֹ יּוֹצְאָה לְאָבִיו בַּיּוֹבֵל**. וְלֹא לַכֹּהֲנִים. דְּכַתִּיב (שם) וְאִם מָכַר אֶת הַשָּׂדֶה לְאִישׁ אַחֵר לֹא יִגְאֵל עוֹד. לְאִישׁ אַחֵר, וְלֹא לְבֵן: **גֵּאָלָהּ אֶחָד מִקְרוֹבָיו**. שֶׁל מְקַדֵּשׁ מִיַּד הַגִּזְבֵּר, וּבֵא הַמְקַדֵּשׁ וְגֵאָלָהּ מִיַּד קְרוֹבוֹ, אֵינָה יּוֹצְאָה מִיַּד הַמְקַדֵּשׁ בַּיּוֹבֵל לְהִתְחַלֵּק לַכֹּהֲנִים: **גֵּאָלָהּ כֹּהֵן**. מִיַּד גִּזְבֵּר: **לֹא יֵאמֹר הוֹאִיל**. וְאִם גֵּאָלָהּ יִשְׂרָאֵל יּוֹצְאָה לִי וְלַחֲבֵרֵי בַּיּוֹבֵל, עַכְשָׁיו שֶׁהִיא תַּחַת יָדִי שֶׁגֵּאָלְתֶּיהָ אֵין לָדָּ כֹּהֵן רָאוּי לָהּ יוֹתֵר מִמֶּנִּי: (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט [יא] יוצאה כו'. הכי גרסינן במשנה בגמרא. פרש רש"י כי היכי דהוה נפיק מיד דההוא קרוב דאתי האי מחמתיה. רש"י, ועין תוספות יום טוב: **[יב]** לא כו'. ודין הוא, בשל אחרים אני זוכה [אלמלא גאלה ישראל היתה יוצאה מידו ואני זוכה בה עם שאר אחיו], בשל עצמי לא כל שכן. תלמוד לומר אחזתו [לכהן תהיה אחזתו], אחזה שלו [שפרש מאביו תהא שלו], ואין זו שלו. הא כיצד, יוצאה מתחת ידו ומתחלקת לאחיו הכהנים. גמרא: (עיקר תוי"ט).

רמב"ם הקדישה וגאלה אינה יוצאה מידו ביובל כו': ביאור הדין הזה דרך קצרה שהמקדיש שדה אחוזה אם רצה גואל אותה הוא או בנו ואם גאל אותה אחר או שאר קרובים מיד ההקדש וחזר הוא וגאל אותה מיד הקרוב ההוא או הזר הרי זו תתקיים בידו קרקע שלו בכל אלו הד' פנים ואם לא פדה אותו לא הוא ולא בנו אלא עמדה בלא פדיון עד שהגיע היובל או גאל אותה זר או שאר קרובים ולא גאל אותה הוא מידם אלא עמדה תחת יד הזר ההוא או הקרוב עד שהגיע היובל הרי זו אינה חוזרת לבעליה ואינה מתחלטת ביד הזר ההוא או הקרוב ההוא אלא תצא להקדש ודבר תורה ואם לא יגאל את השדה ואם מכר את השדה לאיש אחר לא יגאל עוד והיה השדה בצאתו ביובל קדש וגוי וכתוב בסיפרא ואם לא יגאל את השדה בעליו ואם מכר את השדה גזבר לאיש אחר וזהו עיקר כל מה שהקדמנו למעלה: (רמב"ם)

פרק ז - משנה ד

הגיע היובל ולא נגאלה, הכהנים נכנסים לתוכה **[יג]** ונותנים את דמיה, דברי רבי יהודה. רבי שמעון אומר, נכנסין, אבל לא נותנין. רבי אליעזר אומר, לא נכנסין ולא נותנין, אלא נקראת שדה רטושים, עד היובל השני. הגיע היובל השני ולא נגאלה, נקראת רטושי רטושים עד היובל השלישי. לעולם אין הכהנים נכנסין לתוכה, עד שיגאלנה אחר:

ר"ע מברטנורה ולא נגאלה. לא גאלוה מיד ההקדש, לא הבעלים ולא אחר: **הכהנים נכנסים לה**. כהנים של משמר שהיובל פוגע בו הן נקנסים לתוכה, והיא חלוטה בידם: **ונותנים את דמיה**. להקדש. דגמר קדש קדש ממקדיש בית, כתיב הכא בשדה אחזה בצאתו ביובל קדש, וכתיב במקדיש בית (שם) ואיש כי יקדיש את ביתו קדש, מה בית לא תצא מיד הקדש בלא דמים כדכתיב התם והעריכו הכהן, דבית לא נפקא לכהנים אלא נפדה בדמים **(יד)**, אף שדה אחזה לא תצא מיד הקדש בלא דמים. הלכך כי פריק לה אחר, הווי דמים לבדק הבית הקדש, וכי מטי יובל נפקא בחנם לכהנים, ואם לא נגאלה יהבי כהנים דמי חמשים שקלים ושקלי לה: **רבי שמעון אומר נכנסין אבל לא נותנין**. דגמר קדש קדש מכבשי עצרת, דכתיב בהו (ויקרא כג) קדש יהיו לה' לכהן, מה התם בחנם **(טו)** אף כאן בחנם. וניחא ליה דנילף שדה אחזה מכבשי עצרת, דתרוניהו מעשרים וארבע מתנות כהנה, ולא נילף ממקדיש ביתו דאינו נתן לכהנים לעולם. ורבי יהודה ניחא ליה דנילף שדה אחזה ממקדיש ביתו, דתרוניהו קדשי בדיק הבית, ולא נילף מכבשי עצרת שהם קדשי מזבח. והלכה כרבי יהודה: **שדה רטושין**. שדה עזובה. כמו (הושע י) אם על בנים רטשה **(טז)**: **עד שיגאלנה אחר**. וכשתצא מידו ביובל יכנסו בה כהנים. וטעמא דרבי אליעזר, דכתיב והיה השדה בצאתו ביובל קדש, משמע כשתצא מיד הגואל כדון שאר אדם הקונה קרקע שיוצאה ביובל, בההוא קאמר קרא דתהוי לכהנים, אבל בצאתו מיד הקדש לא משמע, דאפתי לא אשמועינן קרא דהקדש פקע מכחו ביובל: (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט **(יג)** **הכהנים כו'**. דהכי כתיב ואם לא יגאל את השדה ואם מכר את השדה וגוי והיה השדה בצאתו ביובל וגוי לכהן תהיה אחזתו, והכי קאמר, שאם לא יגאל דהינו הבעלים או אם מכר וגוי, בשני דרכים אלו, לא יגאל עוד, אלא והיה בצאתו ביובל וגוי לכהן. תוספות: **(יד)** ואם לא יפדה יקום הבית להקדש. הרמב"ם: **(טו)** רצה לומר, שאין נותנין הכהנים להקדש דמים. הרמב"ם: **(טז)** בבבא מציעא דף ל"ט כו' מפרשין, נטושין, בעל כרחיה, שנשבה או שברח מחמת סכנה. רטושין, מדעתן, דכתיב (הושע י) אם על בנים רטשה כו'. והכא אף על גב דבעל כרחיה נשארה ביד הקדש, לא מצי קרי להו נטושין, כיון דמתחלה אקדשה מדעתיה. וטעמא שנקראת בשם זה, כדי שתהא ידועה לכל, ולכשיבא אחד ויגאלנה ויגיע אחר כך יובל תהא לכהנים: (עיקר תוי"ט).

רמב"ם הגיע היובל ולא נגאלה הכהנים נכנסים לתוכה כו': המאמר הזה הוא במי שהקדיש שדה אחוזה ולא גאלה לא הוא ולא אחר אלא עמדה ביד ההקדש עד שהגיע היובל רבי יהודה אומר נותנים הכהנים דמיה להקדש ואז תהיה אחוזה לכהנים ולמד זה בגזרה שוה ממקדיש ביתו ששמין כמה שוה ואם נתן דמיו ותוספת החומש להקדש ישוב אליו ביתו ואם לא נתן להקדש דמים יקום הבית להקדש ואמר נאמר בשדה אחוזה קדש ונאמר במקדיש ביתו קדש מה להלן בדמים אף כאן בדמים לפי שלא תצא זו מיד הקדש בלא פדיון כל עיקר ור"ש למד מכבשי עצרת שהם ממתנות כהונה

כמו ששדה אחוזה ממתנות כהונה ונאמר בכבשי עצרת קדש יהיו לה' לכהן מה להלן בחנם אף כאן בחנם ר"ל שאין נותנין הכהנים להקדש דמים: ור' אליעזר אומר בצאתו ביובל קדש לה' אינו קדש עד שיצא מיד אחר רוצה לומר שיפדה אוחו אחר מיד ההקדש ויצא מיד האחר ביובל כמו שבארנו כבר ואז יקום לכהנים אתוזה והלכה כר' יהודה: (רמב"ם)

פרק ז - משנה ה

הלוקח שדה מאביו, מת אביו ואחר כך הקדישה, הרי היא כשדה אחזה. הקדישה ואחר כך מת אביו, הרי היא כשדה מקנה, דברי רבי מאיר. ורבי יהודה ורבי שמעון אומרים, כשדה אחזה, שנאמר (ויקרא כז), ואם את שדה מקנתו אשר לא משדה אחזתו, שדה שאינה ראויה להיות שדה אחזה, יוצאת זו, שהיא ראויה להיות שדה אחזה {יח}. שדה מקנה {יט} אינה יוצאה לכהנים ביובל, שאין אדם מקדיש דבר שאינו שלו {כא}. כהנים ולוים מקדישים לעולם, וגואלין לעולם, בין לפני היובל, בין לאחר היובל:

ר"ע מברטנורה הלוקח שדה מאביו, מת אביו ואחר כך הקדישה הרי היא כשדה אחזה. שהרי עד שלא הקדישה נפלה לו בירשה. הלכך אם בא לפדותה, פודה בית כור בחמשים שקל כשדה אחזה, ואם לא גאלה הוא וגאלה אחר {כ}, יוצאה לכהנים ביובל: הרי היא כשדה מקנה. דבתר שעה שהקדישה אזלינן. ואם בא לפדותה, פודה שדה בשויה כדון שדה מקנה, ואם לא גאלה הוא וגאלה אחר, חוזרת לו ביובל. שהרי

בְּשָׁעָה שֶׁהַקְּדִישָׁה לֹא הָיָה גּוֹפָה שָׁלוֹ, דַּעַתִּידָה הִיָּתְה לַחֲזוֹר לְאָבִיו בַּיּוֹבֵל
כְּדִין שְׂאָר מְכִירוֹת, וְכִשְׂאָר מְקַדֵּישׁ שְׂדֵה מִקְנֵה הוּא שֶׁהַגּוֹאֲלָה מִיַּד
הַגִּזְבֵּר מִחֲזִירָה בַּיּוֹבֵל לְאֲשֶׁר לוֹ אַחֲזָת הָאָרֶץ, דְּהִינּוּ לְאָבִיו שֶׁל זֶה, וְזֶה
יֹרֵשׁ אֶת כָּח אָבִיו. וְאִין הִלְכָה כְּרַבִּי מֵאִיר: **שְׂדֵה מִקְנֵה**. שֶׁהַקְּדִישָׁה
וּגְאֻלָּה אַחֵר **(כ)**, אֵינָה יּוֹצֵאָה לְכַהֲנִים בַּיּוֹבֵל, שְׂאִין אָדָם מְקַדֵּישׁ דָּבָר
שְׂאִינוּ שָׁלוֹ, וְקָרַקַע לֹא הִיָּתְה שָׁלוֹ אֶלָּא עַד הַיּוֹבֵל: **כַּהֲנִים וְלוֹיִם**
מְקַדֵּישִׁים לְעוֹלָם. וְאֶפְלוּ בְּשֵׁנַת הַיּוֹבֵל עֲצָמָה. אֲבָל יִשְׂרָאֵל שֶׁהַקְּדִישׁ
שְׂדֵהוּ בְּשֵׁנַת הַיּוֹבֵל עֲצָמָה, אֵינָה מְקַדֶּשֶׁת: **וְגוֹאֲלִין לְעוֹלָם**. מֵה שְׂאִין כֹּן
בְּיִשְׂרָאֵל שְׂאִינוּ פּוֹדָה לְאַחֵר הַיּוֹבֵל, כְּדַכְתִּיב (ויקרא כז) וְאִם מָכַר אֶת
הַשְּׂדֵה לְאִישׁ אַחֵר לֹא יִגָּאֵל עוֹד. אֲבָל כִּהֵן אוֹ לֹוי שֶׁהַקְּדִישׁ קָרַקַע שְׂרִישׁ
מֵאֲבוֹתָיו הָרִי זֶה גּוֹאֵל לְעוֹלָם, וְאֶפְלוּ עֵבֶר עָלֶיהָ הַיּוֹבֵל וְלֹא נִפְדִית גּוֹאֲלָה
לְאַחֵר הַיּוֹבֵל, כְּדַכְתִּיב (שם כח) גְּאֻלַּת עוֹלָם תִּהְיֶה לְלוֹיִם: (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט (יז) לֹא דְיוֹקָא גְאֻלָּה אַחֵר וְשָׂאִם לֹא גְאֻלָּה אַחֵר לֹא, דְּאִם כֹּן
אֲתִיָּא כְּרַבִּי אֶלְיָעָזֵר, וְאִין הִלְכָה כְּמֹתוֹ. אֶלָּא הִכִּי קֹאֲמַר, וְאִם לֹא גְאֻלָּה הוּא
וְאִי נִמְי גְאֻלָּה אַחֵר: **(יח) יִצְאֵת כּוֹ'.** דְּאִי לֹא רַבִּי לֵן קָרָא אֶלָּא מֵת אָבִיו וְאַחֵר
כְּדֵי הַקְּדִישָׁה, לְכַתֵּב קָרָא אֲשֶׁר לֹא שְׂדֵה אַחֲזָתוֹ, אִי נִמְי אֲשֶׁר לֹא שְׂדֵה אַחֲזָה,
וּמִתְרַבֵּיא הָא דְרַבִּי מֵאִיר דְּדַרְשִׁינָן יִצְאָה זֹו שְׂהִיא כְּבָר אַחֲזָה. מֵאִי מִשְׂדֵה
אַחֲזָתוֹ, שְׂדֵה שְׂאִינָה רְאוּיָה כּוֹ'. גְּמַרָא. וְעֵין תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב: **(יט) מִקְנֵה**.
שְׂדֵה שְׁלֻקְחָה אוֹ זָכָה בָּהּ, הִיא נִקְרֵאת שְׂדֵה מִקְנֵה. הַרְמַב"ם: **(כ) וְרַשִׁי**
בְּפִרוּשׁ הַחֲמֵשׁ כְּתָב, דְּאֶפְלוּ לֹא גְאֻלָּה אַחֵר אֶלָּא שְׂעֵדִין הִיא בִּיד הַגִּזְבֵּר, תִּצְא
בְּחֻנָם בַּיּוֹבֵל לְבַעֲלִים הַרְאִשׁוֹנִים אֲשֶׁר לוֹ אַחֲזָת הָאָרֶץ. וְעֵין תּוֹסְפוֹת יוֹם
טוֹב: **(כא) שְׂאִין כּוֹ'.** אֶף עַל גַּב דְּקָרָא כְּתִיב בְּשֵׁנַת הַיּוֹבֵל יָשׁוּב הַשְּׂדֵה לְאֲשֶׁר
קָנְהוּ מֵאֲתוֹ וְגוֹ', אֲצִטְרִיד לְטַעֲמָא, מְשׁוּם דְּבִקְרָא לֹא מִיְרִי אֶלָּא בְּמְקַדֵּישׁ
וּפּוֹדָהוּ, דְּהִכִּי כְּתִיב וְחָשַׁב הַכֹּהֵן וְגוֹ' וְנָתַן אֶת הָעֶרְכָּד בַּיּוֹם הַהוּא קֹדֶשׁ לַה'
בְּשֵׁנַת הַיּוֹבֵל יָשׁוּב הַשְּׂדֵה וְגוֹ', וְאַנּוּ אִירִינּוּ בְּגְאֻלָּה אַחֵר, וְאִי נִמְי לֹא נִגְאֻלָּה
כָּלֵל: (עיקר תוי"ט).

רמב"ם הַלּוֹקַח שְׂדֵה מֵאֲבִיו מֵת אָבִיו וְאַחֲ"כֵי הַקְּדִישָׁה כּוֹ': כִּבְר בֵּארְנוּ בְּזֹאת
הַמַּסְכָּתָה הַהַפְרָשׁ שִׁישׁ בֵּין שְׂדֵה אַחוּזָה וּבֵין שְׂדֵה מִקְנֵה: וּמֵה שֶׁאִמַּר לְפִי
שְׂאִין אָדָם מְקַדֵּישׁ דָּבָר שְׂאִינוּ שָׁלוֹ לְפִי שְׂדֵה מִקְנֵה אִין בּוֹ אֵלָּא פִירוֹת
וּבְשֵׁנַת הַיּוֹבֵל תָּשׁוּב לְמוֹכֵר הַרְאִשׁוֹן כְּמוֹ שֶׁבֵּאֵר הַכְּתוּב וּלְפִי שֶׁנִּתְבָּאֵר
לְיִשְׂרָאֵל אֵינּוּ פּוֹדָה עַד הַיּוֹבֵל אֲבָל אִם עֵבֶר עָלָיו הַיּוֹבֵל כְּמוֹ שֶׁהַקְּדָמָנוּ בִּיאֹרוֹ
לֹא תִגָּאֵל עוֹד: וְאִמַּר כַּהֲנִים וְלוֹיִם גּוֹאֲלִים אוֹ מְקַדֵּישִׁין וְאֵעִ"פּ שְׂאִין זֶה
מִיּוֹחַד לַהֵן שִׁישְׂרָאֵל גִּי"כ מְקַדֵּישִׁים לְעוֹלָם וְאֵפִי בְּשֵׁנַת הַיּוֹבֵל עֲצָמָה כְּמוֹ
שֶׁבֵּאֵרְנוּ בְּתַחֲלַת הַפֶּרֶק וְאִין הִלְכָה כְּרַבִּי מֵאִיר: (רמב"ם)

פרק ח - משנה א

הַמְקַדֵּשׁ אֶת שְׂדֵהוּ בְשָׁעָה שְׁאִינָה יוֹבֵל, אֹמְרִים לוֹ פֶּתַח אֶתָּה רִאשׁוֹן, שֶׁהַבְּעָלִים נוֹתְנִים חֲמֵשׁ, וְכָל אָדָם אֵינוֹ נוֹתֵן חֲמֵשׁ. מַעֲשֶׂה בְּאַחַד שֶׁהַקְּדִישׁ אֶת שְׂדֵהוּ מִפְּנֵי רְעֻתָהּ, אָמְרוּ לוֹ, פֶּתַח אֶתָּה רִאשׁוֹן. אָמַר, הֲרִי הִיא שְׁלִי בְּאֶסֶר. אָמַר רַבִּי יוֹסִי, לֹא אָמַר זֶה אֶלָּא בְּכַבִּיצָה, שֶׁהַקְּדִישׁ נִפְדָּה בְּכֶסֶף וּבְשָׂוֶה כֶּסֶף. אָמַר לוֹ, הִגִּיעַתָּךְ, נִמְצָא מִפְּסִיד אֶסֶר {ה}, וְשְׂדֵהוּ לְפָנָיו :

ר"ע מברטנורה **הַמְקַדֵּשׁ**. בְּשָׁעָה שְׁאִינָה יוֹבֵל. בְּזִמְנֵי שְׁאִין יוֹבֵל נוֹהֵג: **פֶּתַח אֶתָּה רִאשׁוֹן**. בְּכַמָּה אֶתָּה רוֹצֵה לְפָדוֹתָהּ. וּמִפְּנֵי רוּחַ שֶׁל הַקְּדִישׁ שׂוֹאֲלִים לוֹ תַחֲלָה, שֶׁהַבְּעָלִים מוֹסִיפִים חֲמֵשׁ. וְלִהְיוֹת נֶקֶט בְּשָׁעָה שְׁאִין הַיּוֹבֵל נוֹהֵג, דְּבִזְמַן שֶׁהַיּוֹבֵל נוֹהֵג אֵין צָרִיד לְשׂוֹאֵלוֹ בְּכַמָּה תִּפְדָּנָהּ, שֶׁהֲרִי דְמִיָּה קְצוּבִים בֵּית פּוֹר בְּחֲמִשִּׁים שֶׁקֶל. וּבְזִמְנֵי שְׁאִין יוֹבֵל נוֹהֵג, כְּגוֹן לְאַחַר שֶׁגָּלוּ שְׁבֻט רְאוּבֵן וְגַד {א} דְּבִטְלוּ יוֹבְלוֹת דְּכִתִּיב (שם) וּקְרָאתֶם דְרוֹר בְּאֶרֶץ לְכָל יוֹשְׁבֵיהָ, בְּזִמְנֵי שֶׁכָּל יוֹשְׁבֵיהָ עָלֶיהָ וְלֹא בְזִמְנֵי שֶׁגָּלוּ מִתּוֹכָהּ, שְׂאֵז הִיא נִפְדֵּית בְּשׂוֹיָה: **שֶׁהַבְּעָלִים נוֹתְנִים אֶת הַחֲמֵשׁ**. כָּל דְּמִי שְׂוִיָּה וּרְבִיעַ יוֹתֵר. וְכֵן כָּל חֲמֵשׁ {ב} הָאֵמוּר בְּתוֹרָה, שֶׁיְהִי הַקֶּרֶן וְחֲמִשׁוֹ חֲמִשָּׁה. וּמִפְּנֵי שֶׁלֶּשֶׁה דְבָרִים {ג} אֹמְרִים לְבְּעָלִים פֶּתַח אֶתָּה רִאשׁוֹן. הָאֲחֵת, שֶׁהַבְּעָלִים מוֹסִיפִים אֶת הַחֲמֵשׁ, כְּדִקְתָּנִי בְּמִתְנִיתִין. וְהַשְּׁנִי, שֶׁמִּצְוֹת גְּאֻלָּה בְּאֶדוֹן, דְּכִתִּיב (שם כז) אִם לֹא יִגָּאֵל, אֶלְמָא מִצְוֹת גְּאֻלָּה קוֹדְמַת לְמַכִּירָה. וְהַשְּׁלִישִׁי, שֶׁהוּא מוֹסִיף וְנוֹתֵן בְּפָדְיוֹנָהּ יוֹתֵר מִשְׂאָר בְּנֵי

אָדָם, דְּרוּצָה אָדָם בָּקָב שְׁלוֹ: מִפְּנֵי רַעְתָּהּ. שְׁהוּצָאָה שָׁבָה יִתְּרָה עַל הַשָּׁבֶח: אֶסֶר. שְׁמִנָּה פְּרוּטוֹת: לֹא אָמַר זֶה אֶלָּא בְּכַבִּיצָה. כְּלוּמַר לֹא כָּד הִיא מַעֲשָׂה, שֶׁלֹּא אָמַר בְּאֶסֶר, אֶלָּא בְּבִיצָה. וְאָמַר לוֹ הַגְּזֵפֶר הַגִּיעֵתָד, הָרִי הִיא שְׁלֵד בְּבִיצָה. וּפְלִגְתָּא דְּתַנָּא קִמָּא וְרַבִּי יוֹסִי, דְּרַבְּנֵן סָבְרִי אִין פּוּדִין הַקִּדָּשׁ בְּפָחוֹת מֵאַרְבַּע פְּרוּטוֹת [ד], כְּדִי שְׂיֵהָא בְּחֻמְשׁוֹ פְּרוּטָה. וְרַבִּי יוֹסִי סָבַר פּוּדִין הַקִּדָּשׁ בְּכָל שְׁהוּא, וְאַף עַל פִּי שְׂאִין בְּחֻמְשׁוֹ שְׁוֵה פְּרוּטָה. וְהִלְכָה כְּתַנָּא קִמָּא: (ר"ע מברטנורא).

עיקר תוי"ט [א] וְנִיחָא הַשְּׁתָּא דְּמִירִי בְּזִמְן הַבֵּית דְּאִיכָּא רִוְחָא לְהַקְדָּשׁ. דְּאִי שְׁלֹא בְּזִמְן הַבֵּית מְחַלְלוֹ אִם יִרְצָה אֶפְלוּ לְכַתְּחִלָּה עַל שְׁוֵה פְּרוּטָה, לְפִי שְׂאִין בּוֹ רִוְחָא לְהַקְדָּשׁ דְּלֵאבּוּד אֲזִיל. תּוֹסְפּוֹת. וּמָה שְׁכַתְּבוּ שְׁוֵה פְּרוּטָה, לֹא דוּקָא, כְּמוֹ שְׁכַתְּבֵי הַר"ב לְקִמּוֹן בְּמִשְׁנָה ו'. וְעֵין תּוֹסְפּוֹת יוֹם טוֹב: [ב] וְיִסָּף חֻמְשִׁיתוֹ עָלָיו, שְׂיֵהָא הוּא וְחֻמְשׁוֹ חֻמְשָׁה. גְּמָרָא: [ג] וּמִתְנִיתִין חֲדָא וְעוּד קְאָמַר. גְּמָרָא: [ד] דְּלִיכָּא לְמִימַר דְּסָבְרִי אִין פּוּדִין בְּשְׁוֵה כֶּסֶף, דְּהָא קִימָא לָן דְּשְׁוֵה כֶּסֶף כְּכֶסֶף. גְּמָרָא: [ה] נִמְצָא כו'. סְתֵמָא כְּרַבְּנֵן. גְּמָרָא: (עיקר תוי"ט).

רמב"ם המקדיש את שדהו בשעה שאינה יובל כו': יש במקצת הנוסחאות המקדיש שדהו בשעה שאין היובל נוהג והענין אחד אבל הנוסח האמיתי הוא מה שכתבנו תחלה: וכתוב בסיפרא וקראתם דרור בארץ לכל יושביה בזמן שיושביה עליה לא בזמן שגלו מתוכה והם מעורבין שבט יהודה בבנימין ושבט בנימין ביהודה יכול יהא יובל נוהג ת"ל יושביה לכל יושביה נמצאת אומר כיון שגלו שבט ראובן וגד וחצי שבט מנשה בטלו יובלות לפיכך בזמן שאין שם יובל למה פודין שדה זו הואיל ואין שם יובל שתצא בו לכהנים לפיכך מכריחים את בעליה ומטריחים אותו לתת בה דמים ושיהא הוא פותח ראשון מפני טעמים הרבה הא' שהוא נותן חומש והשני שמצות גאולה באדון והג' שהוא חפץ ורוצה בה יותר מזולתו: וכבר בארנו פעמים שהחומש הוא רביע דמי שויה וכן כל חומש הנזכר בתורה הכוונה בו שיהא הוא וחומשו חמשה: ואיסר יש בו ח' פרוטות: ומחלוקת ר' יוסי וחכמים שחכמים אומרים אין פודין הקדש בפחות ממה שיהא תוספת חומש שלו פרוטה ולפיכך אין פודים הקדש לדעת חכמים בפחות מד' פרוטות ור' יוסי אומר אין חוששין לענין זה ולפיכך דעתו שיפדה אפילו כביצה ואע"פ שאינו שוה ארבע פרוטות ואין הלכה כרבי יוסי: (רמב"ם)

אָמַר אֶחָד, הָרִי הִיא שְׁלִי בְּעֶשֶׂר סְלָעִים, וְאֶחָד
אוֹמֵר בְּעֶשְׂרִים, וְאֶחָד אוֹמֵר בְּשְׁלֹשִׁים, וְאֶחָד
אוֹמֵר בְּאַרְבָּעִים, וְאֶחָד אוֹמֵר בַּחֲמֵשִׁים. חָזַר
בּוֹ שֶׁל חֲמֵשִׁים, מִמִּשְׁכָּנִין **{ו}** מִנְכָּסִיו עַד עֶשֶׂר.
חָזַר בּוֹ שֶׁל אַרְבָּעִים, מִמִּשְׁכָּנִין מִנְכָּסִיו עַד
עֶשֶׂר. חָזַר בּוֹ שֶׁל שְׁלֹשִׁים, מִמִּשְׁכָּנִין מִנְכָּסִיו עַד
עֶשֶׂר. חָזַר בּוֹ שֶׁל עֶשְׂרִים, מִמִּשְׁכָּנִים מִנְכָּסִיו
עַד עֶשֶׂר. חָזַר בּוֹ שֶׁל עֶשֶׂר, מוֹכְרִים אוֹתָהּ
בְּשׂוּיָהּ וְנִפְרָעִים מִשָּׁל עֶשֶׂר אֶת הַמוֹתֵר.
הַבְּעָלִים אוֹמְרִים בְּעֶשְׂרִים, וְכָל אָדָם אוֹמְרִים
בְּעֶשְׂרִים, הַבְּעָלִים קוֹדְמִים, מִפְּנֵי שֶׁהוּ
מוֹסִיפִין חֲמֵשׁ :

ר"ע מברטנורה מִמִּשְׁכָּנִים מִנְכָּסִיו עַד עֶשֶׂר וְכו'. וְהֵי מְלִי כְּשֶׁחָזְרוּ זֶה
אַחֵר זֶה. אֲבָל חָזְרוּ כֵּלָן כְּאֶחָד, מִשְׁלֹשִׁים בִּינֵיהֶן בְּשׂוּהָ. פִּיצַד, אָמַר
הָרִאשׁוֹן הָרִי הוּא שְׁלִי בְּעֶשֶׂר וְאָמַר הַשֵּׁנִי בְּעֶשְׂרִים וְאָמַר הַשְּׁלִישִׁי
בְּעֶשְׂרִים וְאַרְבַּע **{ז}**, וְחָזְרוּ בָּהֶן הַשְּׁלִישִׁי וְהַשֵּׁנִי כְּאֶחָד, נוֹתְנִים אוֹתוֹ
לְרִאשׁוֹן בְּעֶשֶׂר, וּמִמִּשְׁכָּנִים מִנְכָּסִי הַשֵּׁנִי בְּשֶׁבַע וּמִנְכָּסִי הַשְּׁלִישִׁי בְּשֶׁבַע
וְנִמְצָא הַהֶקְדָּשׁ גּוֹבֵה עֶשְׂרִים וְאַרְבַּע. וְכֵן אִם חָזְרוּ שְׁלֹשָׁתָן כְּאֶחָד וְנִמְכָּר
מִהֶקְדָּשׁ בְּשֶׁלֶשׁ, מִמִּשְׁכָּנִים בְּנִכְסֵי כָּל אֶחָד מִשְׁלֹשָׁתָן שֶׁבַע סְלָעִים. וְכֵן
עַל דֶּרֶךְ זֶה לְעוֹלָם : (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט **{ו}** מִמִּשְׁכָּנִין. אֵף עַל פִּי שֶׁלֹּא הָיָה כָּאֵן אֶלָּא דְּבוּר : **{ז}** וְהָכִי
אֶסְבְּרָה לָהּ הַרְמַב"ם. וְנִרְאֶה, דְּאִשְׁמְעִינָן אֵף עַל גַּב דְּהַשֵּׁנִי נוֹתֵן פְּחוֹת מִמָּה
שֶׁמִּפְסִיד הַהֶקְדָּשׁ בַּחֲזָרְתּוֹ וְהַשְּׁלִישִׁי נוֹתֵן יוֹתֵר : (עיקר תוי"ט).

רמב"ם אָמַר אֶחָד הָרִי הִיא שְׁלִי בְּעֶשֶׂר סְלָעִים וְאֶחָד אוֹמֵר כּו' : כֹּל זֶה אִם
חָזְרוּ בְּדִיבּוּרֵם רִאשׁוֹן רִאשׁוֹן אֲבָל אִם נָתַן דֶּרֶךְ מִשָּׁל הָרִאשׁוֹן אַרְבַּעִים וְנָתַן
הַשֵּׁנִי מִ"ה וְנָתַן הַשְּׁלִישִׁי נ"ה אַחֵר כִּדְּחָזְרוּ הַשֵּׁנִי וְהַשְּׁלִישִׁי כְּאֶחָד ר"ל בְּבֵת
אַחַת נוֹטְלִים מִן הָרִאשׁוֹן עֶשְׂרֵה וּמִן הַשֵּׁנִי ט' וּמִן הַשְּׁלִישִׁי ח' וְעַל דֶּרֶךְ זֶה
תִּקְיָשׁ וְזֶהוּ עֵינֵן מֵה שְׁאִמְרוּ לֹא שֵׁנוּ אֲלֵא שְׁכָל אֶחָד עוֹמֵד בְּמִקְוֹמוֹ אֲבָל אֵין
כֹּל א' עוֹמֵד בְּמִקְוֹמוֹ מִשְׁלֹשִׁין בִּינֵיהֶן וְכָתוּב בְּבֵרִיתָא חָזְרוּ כּוֹלֵן בְּבֵת אַחַת
מִשְׁלֹשִׁין בִּינֵיהֶן : (רמב"ם)

פרק ח - משנה ג

אָמַר אֶחָד, הֲרִי הִיא שְׁלִי בְּעֶשְׂרִים וְאַחַת, הַבְּעָלִים נוֹתְנִים {ח} עֶשְׂרִים וְשֵׁשׁ. בְּעֶשְׂרִים וְשִׁתַּיִם, הַבְּעָלִים נוֹתְנִים עֶשְׂרִים וְשִׁבְעַ. בְּעֶשְׂרִים וְשָׁלֹשׁ, הַבְּעָלִים נוֹתְנִים עֶשְׂרִים וְשִׁמְנָה. בְּעֶשְׂרִים וְאַרְבַּע, הַבְּעָלִים נוֹתְנִים תְּשָׁעָה וְעֶשְׂרִים. בַּחֲמִשָּׁה וְעֶשְׂרִים, הַבְּעָלִים נוֹתְנִים שְׁלֹשִׁים, שְׁאִין מוֹסִיפִין חֲמִשׁ עַל עֲלוּיוֹ שֶׁל זֶה. אָמַר אֶחָד, הֲרִי הִיא שְׁלִי בְּעֶשְׂרִים וְשֵׁשׁ, אִם רָצוּ הַבְּעָלִים לִתֵּן שְׁלֹשִׁים וְאַחַד וְדִינָר, הַבְּעָלִים קוֹדְמִים. וְאִם לָאוּ, אוֹמְרִים, הַגִּיעֶתֶד :

ר"ע מברטנורה אָמַר אֶחָד הֲרִי הִיא שְׁלִי בְּעֶשְׂרִים וְאַחַת. לְאַחַר שֶׁאָמְרוּ הַבְּעָלִים בְּעֶשְׂרִים: הַבְּעָלִים נוֹתְנִים. בְּעַל כָּרְחוֹן: עֶשְׂרִים וְשֵׁשׁ. דְּלֹהֲאִי לֹא יִהְיֶינּוּ לֵיהּ, הוֹאִיל וְאָמְרוּ הַבְּעָלִים עֶשְׂרִים וְעָלָה הַחֲשָׁבוֹן עִם הַחֲמִשׁ בְּעֶשְׂרִים וְחֲמִשׁ, וְאִי יִהְיֶינּוּ לֵיהּ לְהֵאִידָ בְּעֶשְׂרִים וְאַחַת נִמְצָא הַקֹּדֶשׁ מִפְּסִיד. וּבְעָלִים בְּעַל כָּרְחוֹן יִתְּנוּ אוֹתוֹ סָלַע שְׁהוֹסִיף זֶה עַל הַקֶּרֶן וְעֶשְׂרִים וְחֲמִשׁ דִּידָהּ, אֲבָל עַל סָלַע שְׁהוֹסִיף זֶה לֹא יוֹסִיפוּ חֲמִשׁ: אָמַר אֶחָד בַּחֲמִשָּׁה וְעֶשְׂרִים הַבְּעָלִים נוֹתְנִים שְׁלֹשִׁים. בְּעַל כָּרְחוֹן. וּבִגְמָרָא פְּרִידָ אֲמַאי כּוֹפִין אֶת הַבְּעָלִים, בְּשִׁלְמָא עַד הַשְּׁתָּא חִיבִינָן לֵהוּ דְהָא לֹא מְצִינָן לְמִיתְבָּא לְהֵנָּד, מִשּׁוּם דְּקֶרֶן דִּידָהּ לֹא הוּי כְּקֶרֶן וְחֲמִשׁ דְּאָמְרוּ בְּעָלִים בְּרִישָׁא, הַלְכָּד עַל כָּרְחוֹן מְהֵדְרִינָן אֲבָעָלִים, וְכִינּוּ דְמְהֵדְרִינָן עֲלֵיהּ בְּעוּ לְמִיתְב קֶרְנָא כְּמָה דְשִׁימוּהָ אַחְרֵינִי, וְחוּמְשָׁא דִידָהּ. אֲבָל הַשְּׁתָּא דְאָמַר אֶחָד בַּחֲמִשָּׁה וְעֶשְׂרִים, לִתְנוּ לְהֵאִידָ, דְהָא קֶרֶן דִּידָהּ הוּי כְּקֶרֶן וְחֲמִשׁ דְּאָמְרוּ בְּעָלִים בְּרִישָׁא, וְלִימְרוּ בְּעָלִים הֲרִי בָּא אַחַר בְּמִקוּמְנוּ שְׁרוּצָה לִתְנוּ חֲמִשָּׁה וְעֶשְׂרִים סָלַעִים כְּמוֹתֵינוּ. וּמִתְרַץ, כְּגוֹן דְּאָמְרוּ בְּעָלִים בְּרִישָׁא פְּרוּטָה יוֹתֵר עַל עֶשְׂרִים סָלַעִים, דְּמִטִּי חוּשְׁבָנָא דְקֶרֶן וְחֲמִשׁ

לחמשה ועשרים ופרוטה, ואי יִהְבִּינּוּ ליה לְהַאי, אִיכָא פְּסִידָא לְהַקְדָּשׁ. הַלְכָּד מְהֻדְרִינּוּ אֲבַעְלִים בְּעַל כְּרַחֲמֵיהוּ. וְהָא דְלָא תִנָּא בְּרִישָׁא הַבְּעָלִים אֹמְרִים בְּעֵשְׂרִים וּפְרוּטָה, דְּבִפְרוּטוֹת לֹא דָק תִּנָּא וְלֹא חָשׁ לְמִיתְנִינְהוּ: **אם רצו הבעלים לתן שלשים ואחד ודינר.** כְּגוֹן דְּמַעְקָרָא כְּשִׁפְתָחוּ הַבְּעָלִים רֵאשׁוֹן אָמְרוּ בְּעֵשְׂרִים וְאַחַת סְלַעִים דְּהוּי בִּין קָרוֹן וְחֻמְשׁ עֵשְׂרִים וְשֵׁשׁ סְלַעִים וְדִינָר, שְׁהַסְלַע אַרְבַּעָה דִּינָרִים, וְחֻמְשׁ הוּא רְבִיעִית הַמָּמוֹן כְּדָאֲמְרוּ, וְעֵלוּיָו שֶׁל זֶה הֵם חֻמְשׁ, הֲרִי שְׁלֹשִׁים וְאַחַד וְדִינָר: **הבעלים קודמין.** דְּאִי הָוּה יִהְבִּינּוּ ליה לְהַאי הָוּה מִפְּסִיד הַקְדָּשׁ דִּינָר מִמַּאי דְּאֲמֹר בְּעָלִים בְּרִישָׁא, הַלְכָּד מְהֻדְרִינּוּ אֲבַעְלִים עַל כְּרַחֲמֵיהוּ {ט}: **ואם לאו.** שְׁלֹא פְתָחוּ הַבְּעָלִים תַּחֲלָה אֶלָּא בְּעֵשְׂרִים, וְזֶה אֹמֵר חֻמְשָׁה וְעֵשְׂרִים: **אומרים לזה הגיעתך.** הֲרִי הוּא שְׁלָד, וְלֹא מְהֻדְרִינּוּ אֲבַעְלִים. מִשׁוּם דְּאֲמָרִי בְּעָלִים בָּא אַחַר בְּמִקוּמְנוּ שְׁנוֹתָן עֵשְׂרִים וְחֻמְשָׁה כְּמוֹתָנוּ. וְהָא דְתִנּוּ בְּמִתְנִיתִין שְׁאִין הַבְּעָלִים מוֹסִיפִין חֻמְשׁ אֶלָּא עַל מַה שִׁפְתָחוּ הֵם תַּחֲלָה וְלֹא עַל עֵלוּיָו שֶׁל זֶה, הֲנִי מְלִי הִיכָא דְלָא שָׁמוּ בְּנֵי אָדָם אֶת הַקְרָקַע כְּמוֹ שְׁאֲמַר זֶה הָאֲחֵר, אֲבָל אִם שָׁמוּהוּ שְׁלֹשָׁה בְּנֵי אָדָם כְּדָבְרִיו שֶׁל זֶה, מוֹסִיפִין בְּעָלִים חֻמְשׁ בְּעֵלוּיָו בְּעַל כְּרַחֲוֹ. וְכִלְהַ מִתְנִיתִין לֹא אִירִי אֶלָּא בְּשִׂדָה אַחְזָה בְּזָמַן שְׁאִין הַיּוֹבֵל נוֹהֵג, כְּדָתִנּוּ בְּרִישׁ פְּרָקִין: (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט {ח} הבעלים כו'. ובמעשר שני לא עבדינן הכי, כדתנן שם בפירק ד' משנה ג'. ועין שם: {ט} ואם רצו, אמעקרא קאי. גמרא: (עיקר תוי"ט).

רמב"ם אמר אחד הרי היא שלי בעשרים ואחת הבעלים כו': כל שעולים בדמים מוסיפים הבעלים עליהם חומש שהוא חומש העשרים שנתנו ראשונה כמו שיפדנו עד שיהא הוא וחומשו חמשה ואין אנו חייבים להטריחם להוסיף חומש על מה שנתן זולתן וזה בזמן שאין שמין אותו ג' בקיאים ויאמרו כך וכך דמים אבל אם אמרו הבקיאים שהוא ששה ועשרים שהוא תכלית הדמים הרי הם חייבים לתת שלשים ושנים וחצי וכל זה בשדה אחוזה בזמן שאין היובל נוהג שמטריחים לתת בהם דמים על כל פנים כמו שהקדמנו ולפיכך אמר נותנים שהוא מורה על שמטריחים אותן לכך אבל מה שאינו שדה אחוזה בזמן שאין היובל נוהג אין בו שום דבר מהמין הזה רק הבעלים רצו לוקחים רצו אינם לוקחים ומ"ש אם רצו הבעלים כו' כבר באר אותו הגמ' וכן סידורן אם רצו מעיקרא לתת החשבון המגיע לשלשים וא' ודינר הבעלים קודמים אם לאו אומרים לו הגעתיד ופירוש זה שהתוסי' שמוסיפין על אלו הכ"ו סלע שהוא תכלית הדמים עד שהיו ל"א ודינר הוא ה' סלעים ודינר והסך שהבעלים נותנים שנתחייבו מחמתו תוספת ה' סלעים ודינר הוא כ"א סלעים נמצאת כוונתו במ"ש כ"ז שנותנים הבעלים כ' סלע כמו שהקדמנו אחר כך באה התוספת עד שהגיעו הדמים לתכליתם שהוא כ"ו אם רצו לתת כ"א הן קודמים למי שנותן כ"ו לפי שהואיל ונתנו כ"א הוסיפו סלע על מה שהיו נותנים תחלה ונתחייבו לתת כ"ו ודינר לפי שהסלע ארבע דינרים ומחמת הדינר הזה שהוסיפו קדמו לו והן כ"ו ואילו לא הוסיפו סלע ולא נתנו כ"א רק עמדו על מה שהיו נותנים תחלה והוא כ"ו היו חייבין לתת ל"א מפני זה שהיה נותן

כ"ו כמו שזכרנו והרי היא כמי שאומר שהרשות בידם אם רצו נותנין כ"ו ורביע ולא תהא שם לתוספת על תכלית הדמים אלא רביע מפני שהוסיפו על הקרן סלע כמו שבארנו ואם רצו נותנים ל"א הואיל ולא הוסיפו על הכ"א כולן כמו שהקדמנו ביאורו וכבר נתבאר הענין הזה ונתפרש תכלית הפי': ומה שאמר הגעתיך ר"ל שאין הבעלים חייבין להוסיף חומש על הכ"ד שנתחייב זה בהן: (רמב"ם)

פרק ח - משנה ד

מַחְרִים אָדָם מִצֵּאָנוּ וּמִבְּקָרוֹ, מֵעֲבָדָיו וּמִשְׁפָּחוֹתָיו הַכֹּנְעָנִים, וּמִשָּׂדֶה אַחְזָתוֹ. וְאִם הַחֲרִים אֶת כָּלֹן, אֵינָן מִחֲרָמִין, דְּבָרֵי רַבִּי אֶלְעָזָר. אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר בֶּן עֲזַרְיָה **{יב}**, מָה אִם לַגִּבָּה, אֵין אָדָם רִשָּׁאֵי לְהַחְרִים אֶת כָּל נִכְסָיו, עַל אַחַת כַּמָּה וְכַמָּה שִׁיְהֵא אָדָם חַיֵּב לְהִיּוֹת חָס עַל נִכְסָיו:

ר"ע מברטנורה מַחְרִים אָדָם מִצֵּאָנוּ. מִקְצַת צֵאָנוּ. אוֹמֵר הָרִי הֵן חָרָם וְנוֹתֵנָן לַכֹּהֵן **{י}**: וְאִם הַחֲרִים אֶת כָּלֹן. שְׁלֵא שִׁיר לְעֲצָמוֹ כְּלוּם: אֵינָן מִחֲרָמִין. דְּאָמַר קָרָא (ויקרא כז) מִכָּל אֲשֶׁר לוֹ מֵאָדָם וּמִשָּׂדֶה אַחְזָתוֹ **{יא}**. מִכָּל אֲשֶׁר לוֹ, אֵלוֹ מִטְּלָטְלִין, וְלֹא כָּל מִטְּלָטְלִין. מֵאָדָם, אֵלוֹ עֲבָדָיו וּשְׁפָחוֹתָיו כֹּנְעָנִים וְלֹא כָּלֹן. וּמִשָּׂדֶה אַחְזָתוֹ, וְלֹא כָּלָה. וְאֵין הַלְכָה כְּרַבִּי אֶלְעָזָר בֶּן עֲזַרְיָה, אֶלָּא לְכַתְּחִלָּה לֹא יַחְרִים אֶת כָּלֹן, אֲבָל אִם הַחֲרִים, מִחֲרָמִים: לְהִיּוֹת חָס עַל נִכְסָיו. שְׁלֵא יִבְזָבְזוּם לְהַדְּיוֹט: (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט **{י}** כְּחֲכָמִים דְּמִשְׁנָה ו'. אֵי נִמְי דְּהִכָּא הֵךְ קָרָא מִכָּל אֲשֶׁר לוֹ דִּילְפִינָן מְנִיָּה כְּדִלְקָמוֹן, בְּחֲרָמֵי הַכֹּהֲנִים הוּא דְכָתִיב: **{יא}** אֵף עַל גֵּב דְּבִבְקָרָא כְּתִיב נִמְי בְּהִמָּה, הַשְּׁמִיטוּ הָר"ב מִשּׁוּם דְּלֹא צָרִיכָא אֶלָּא לְמַעוּטֵי הַנִּי דְּבִמְתַנִּיתִין דִּלְקָמוֹן, אֲבָל לְהַנְדֹּף תְּלַתָּא דְּבִמְתַנִּיתִין דִּילָן עֲבִיד צָרִיכוּתָא בְּגִמְרָא. עֵין תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב: **{יב}** אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר בֶּן עֲזַרְיָה. אֵיכָא בִּינְיָהוּ

דָּרַב אֵילָא כּוּי בְּאוּשָׁא הִתְקִינוּ הַמְבַזְבְּזֵי [לעניינם] אַל יִבְזְבְּזוּ יוֹתֵר מִחֻמְשׁ וְדִגְמָרִינוּ מִיַּעֲקֹב דְּכִתִּיב בֵּיהּ תְּרֵי עֶשְׂרִין]. רַבִּי אֶלְעָזָר בֶּן עֲזַרְיָה אֵית לֵיהּ דְּרַב אֵילָא דְּהָא אֶתְא לְאַשְׁמְעִינָן שְׂיֵהָא אָדָם חָס עַל נְכֻסָיו, רַבִּי אֶלְעָזָר לֵית לֵיהּ דְּרַב אֵילָא דְּאֵי בְּזַבְּזוּ טוּבָא לֹא אֲכַפְתָּ לֹן, אֶלָּא שְׂיִשְׂרִיר לְעַצְמוֹ קִצָּת דּוּמְיָא דְּחָרְס. וְהַרְמַב"ם פָּסַק כְּרַבִּי אֶלְעָזָר בֶּן עֲזַרְיָה. וּבְדַבְרֵי הַר"ב נִרְאָה לִי לְהַגִּיף שְׂצָרִיף לומר וְאֵין הִלְכָה כְּרַבִּי אֶלְעָזָר, וְלִמְחַק בֶּן עֲזַרְיָה. וְעֵין תּוֹסָפוֹת יוֹם טוֹב: (עֵיקָר תּוֹי"ט).

רמב"ם מחריס אדם מצאנו ומבקרו ומעבדיו ומשפחותיו כו' : אמר רחמנא מכל אשר לו מאדם ובהמה ומשדה אחוזתו ומן מורה על מקצת לפיכך אין ראוי להחרים אלא מקצת ואם עבר והחרים הכל מוחרס כתנא קמא א': (רמב"ם)

פרק ח - משנה ה

הַמְּחָרִים בְּנוּ וּבְתוּ, עֲבָדוּ וְשִׁפְחָתוּ הָעֶבְרִים, וְשָׂדֵה מְקֻנָתוּ, אֵינָן מְחָרְמִים, שְׂאִין אָדָם מְחָרִים דְּבַר שְׂאִינוּ שְׁלוֹ [יג]. כֹּהֲנִים וְלוֹוִים אֵינָן מְחָרִימִין, דְּבַרִּי רַבִּי יְהוּדָה. רַבִּי שְׁמַעוֹן אוֹמֵר, הַכֹּהֲנִים אֵינָן מְחָרִימִין, שֶׁהַחֲרָמִים שְׁלֵהֶם. הַלוֹוִים מְחָרִימִים, שְׂאִין הַחֲרָמִים שְׁלֵהוֹן. רַבִּי אוֹמֵר, נִרְאִים דְּבַרִּי רַבִּי יְהוּדָה בְּקַרְקָעוֹת, שְׁנֶאֱמַר (ויקרא כה), כִּי אֶחָזֵת עוֹלָם הוּא לָהֶם, וְדַבְרֵי רַבִּי שְׁמַעוֹן בְּמַטְלָטְלִים, שְׂאִין הַחֲרָמִים שְׁלֵהֶם:

ר"ע מברטנורה שְׂאִין אָדָם מְחָרִים דְּבַר שְׂאִינוּ שְׁלוֹ. וּבְתוּ נְהִי דְּיָכוֹל לְמַכְרָה בְּקֻטְנוּתָהּ, אֵינָן יָכוֹל לְמַכְרָה בְּנַעֲרוּתָהּ: שֶׁהַחֲרָמִים שְׁלֵהֶם. דְּכִתִּיב (במדבר יח) כָּל חָרֵם בְּיִשְׂרָאֵל לָדָּהּ יִהְיֶה, וְכֵינָן דְּדִידִיָּה הָוִי, מֵהַ הִנָּאָה בְּכַף אִם הָיָה מְחָרִים, אֵיחֵו גּוּפִיָּה זָכִי בֵּיהּ וְלֹא יִהְיֶה לֵיהּ לְכַהֵן אַחַר:

נראין דברי רבי יהודה. הכי קאמר, נראין דברי רבי יהודה לרבי שמעון, דמודה לו רבי שמעון לרבי יהודה וסובר כמותו בקרקעות **{ד}**, ולא דבר רבי שמעון אלא במטלטלין, לפי שאין התרמים של לויים. ורבי יהודה סבר, הקשו מטלטלין לשדה אחזה, דכתיב (ויקרא כז) מכל אשר לו מאדם ובהמה ומשדה אחזתו, מה שדה אחזה אין הלויים מחרימים כדכתיב כי אחזת עולם היא להם, אף מטלטלין אין לויים מחרימים. ורבי שמעון לית ליה האי הקשא. ומדנחית רבי לפרושי מלתייה דרבי שמעון במה מודה לרבי יהודה ובהמה נחלק עליו, שמע מנה דהלכה כרבי שמעון: (רי"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט {ג} שאינו כו'. דבהמה כתיב, ולא אצטריך לומר מה בהמה יש לו רשות למכרה לעולם אף כל כו'. גמרא: **{ד}** דהא אחזת עולם כתיב. גמרא: (עיקר תוי"ט).

רמב"ם המתרים בנו ובתו ועבדו ושפחתו העברים ושדה כו': רבי יהודה מקיש מטלטלים לשדה אחוזה לפי שנאמר מכל אשר לו מאדם ובהמה ומשדה אחוזתו ולפיכך אומר אין מחרימים ואפי' מטלטלים ורבי שמעון לא יקיש אלא אומר מחרימים מטלטלים וכבר נתבאר בגמרא שרי שמעון אינו חולק בקרקעות וסדר דברי רבי כך הוא נראין דברי ר' יהודה לר' שמעון בקרקעות ורבי לא ביאר דעתו במאמר הזה ולפיכך אין הלכה כר' יהודה ב]: (רמב"ם)

פרק ח - משנה ו

חרמי כהנים אין להם פדיון, אלא נתנים לכהנים. רבי יהודה בן בתירא אומר, סתם חרמים **{טו}** לבדק הבית, שנאמר (שם כז), כל חרם קדש קדשים הוא לה'. וחכמים אומרים, סתם חרמים לכהנים, שנאמר (שם), כשדה החרם לפהו ותהיה אחזתו **{יז}**. אם כן, למה

נֹאמֵר כָּל חֵרֶם קֹדֶשׁ קֹדְשִׁים הוּא לֵה'. שְׁהוּא חָל עַל קֹדְשֵׁי קֹדְשִׁים וְעַל קֹדְשֵׁי קָלִים :

ר"ע מברטנורה חרמי כהנים. חרמים שהחרימום כדי לתתם לכהנים: אין להם פדיון. כדכתיב (שם) לא ימכר ולא יגאל. אבל חרמי בדיק הבית יש להם פדיון, דאדעתא דהכי אחרמינהו, דהא אין ראוי לבדק הבית אלא מעות: **וחכמים אומרים סתם חרמים לכהנים.** והלכה כחכמים. והמחרים מטלטלים בזמן הזה, וכן המחרים קרקעות בחוץ לארץ שדינם כמטלטלין לענין זה, נותנים לכהנים. והמקדיש לבדק הבית בזמן הזה שאין שם בית, פודה אותן לכתחלה בדבר מעט **[טז]**, ולא יפחת לכתחלה מארבעה זוזים או קרוב לזה, אבל לא בשוה פרוטה לבד או כיוצא בזה, משום דליכא פרסומי מלתא: **שהוא חל על קדשי קדשים.** כדמפרש ואזיל, מחרים אדם את קדשיו כו': (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט [טז] חרמים. ואל יעלה על דעתך שיש הפרש בין אמרם קדשי בדיק הבית ובין אמרם חרמי בדיק הבית, לפי שהשמות משנין והענין אחד. ואמרו, לא שנא דאפיק להו [בלשון קדש ולא שנא בלשון חרם]. הרמב"ם: **[טז]** ומשליך המעות בנהר: **[יז] שנאמר כו'.** ורבי יהודה בן בתירא מאי עביד ליה, מבעיא ליה לכהן שהקדיש שדה חרמו שלא יאמר הואיל ויוצא לכהנים וכו' כדתנן במשנה ג' פרק דלעיל. ואידך כו', ורבי יהודה בן בתירא קדשי קדשים וקדשים קלים מנא ליה, סבירא ליה כרבי ישמעאל דבמתניתין דלקמן: (עיקר תוי"ט).

רמב"ם חרמי כהנים אין להם פדיון אלא נותנין לכהנים כו': ר' יהודה בן בתירא מפרש מה שאמר לכהן תהיה אחוזתו שבא להודיענו העיקר שהקדמנו בפרק שלפני זה והוא מה שאמר לא יאמר הואיל והיא יוצאה לכהנים הרי היא תתת ידי וכו' לפי שנאמר תהיה אחוזתו ר"ל שהוא כמו שדה אחוזה שיוצא מתתת יד לוקח ביובל כן תצא מתחת יד כהן זה שלקחה לכל אחיו הכהנים וחכמים למדין דין זה ממה שנאמר כשדה החרם ולא נאמר כשדה חרם ור' יהודה בן בתירא לא דריש ה"א הידיעה ודעת ר' יהודה שהוא חל על הקדשים מתוך מה שאמר רבי ישמעאל אח"כ והלכה כחכמים: וכן מי שהחרים בזמן הזה מטלטלים סתם הרי הן לכהנים ומקרקעי בחוזה לארץ דינם כדון המטלטלים ר"ל שהם לכהנים אבל מי שהקדיש לבדק הבית מותר לו לפדותה בדבר מועט לכתחלה ומשליך אותן דמים לים אבל נתנו שיעור שלא יהא הדבר המועט פרוטה אלא כמו שאמרו ד' זוזי והקרוב להן לפרסומי מילתא ולא התרנו זה אלא לכתחלה בזמן הזה שאין בית המקדש קיים: (רמב"ם)

פרק ח - משנה ז

מַחֲרִים אָדָם אֶת קִדְשׁוֹ, בֵּין קִדְשֵׁי קִדְשִׁים
וּבֵין קִדְשֵׁי קָלִים. אִם נָדָר, נוֹתֵן אֶת הַדָּמִים
{יח}. אִם נִדְּבָה, נוֹתֵן אֶת טוֹבָתוֹ. שׁוֹר זֶה עוֹלָה,
אוֹמְדִים כִּמָּה אָדָם רוֹצֶה לָתֵן בְּשׁוֹר זֶה
לְהַעֲלוֹתוֹ עוֹלָה, שְׂאִינוֹ רְשָׁאִי. הַבְּכוֹר, בֵּין
תָּמִים בֵּין בַּעַל מוֹם, מַחֲרִימִין אוֹתוֹ. פִּיצַד
פוֹדֵין אוֹתוֹ. הַפוֹדֵין אוֹמְדִים כִּמָּה אָדָם רוֹצֶה
לָתֵן בְּבְכוֹר זֶה, לְתַנּוֹ לָבֶן בְּתוֹ אוֹ לָבֶן אַחֻתוֹ.
רַבִּי יִשְׁמַעֵאל אוֹמֵר, כָּתוּב אֶחָד אוֹמֵר תִּקְדִּישׁ,
וְכָתוּב אֶחָד אוֹמֵר אֵל תִּקְדִּישׁ. אִי אֶפְשָׁר לוֹמַר
תִּקְדִּישׁ, שְׂכָבֵר נֶאֱמַר אֵל תִּקְדִּישׁ, וְאִי אֶפְשָׁר
לוֹמַר אֵל תִּקְדִּישׁ, שְׂכָבֵר נֶאֱמַר תִּקְדִּישׁ. אָמַר
מֵעַתָּה, מִקְדִּישׁוֹ אֶתָּה הַקִּדְשׁ עֲלוּי, וְאִין אֶתָּה
מִקְדִּישׁוֹ הַקִּדְשׁ מִזְבֵּחַ:

ר"ע מברטנורה **אם נדר**. אם אמר הרי עלי עולה והפריש בהמה לנדרו
ואחר כך החרימה, הואיל והוא חייב באחריותה אם מתה או נגנבה,
נמצאת שלו היא, ונותן כל דמיה לפהו, ואת הבהמה יקריב לנדרו, דהא
נדאי יש לה פדיון: **ואם נדבה היא**. דאינו חייב באחריותה אם מתה, הא
נדאי לא חיל בה חרם, דלאו דידיה היא אלא בכדי טובתה, וטובה שיש
לו בה יתן לפהו. פיצד, שור זה עולה והחרימו, אומדים כמה אדם
שאינו חייב בעולה רוצה לתן אם ימצא עולה בזול כדי להקריב דורון
לקונו, וכאותו דמים יתן זה, שזו היא טובת הנאה שיש לו בה. שהרי
אם מתה או נגנבה אינו חייב באחריותה, ומשהפרישה יצא ידי חובתה,
ומעתה אינו מאבד ואינו מפסיד אלא שלא הקריב דורון לקונו: **שאינו**
רשאי. שאינו חייב. תרגום נושה רשאי: **פיצד פודין אותו**. דהבכור גופו
אינו מותרם, שהרי אינו שלו אלא לפהו. אלא אומדים כמה אדם רוצה

לתן לבעל הבית שיתן בכורו לבן בתו כהן או לבן אחותו, ואותה טובה דיהיב, יתן בעל הבית זה לכהן בשביל החרם. ודוקא נקט בן בתו או בן אחותו כהן, דאלו כהן גופו לא מצי למתן טובת הנאה לבעל הבית כדי שיתן הבכור לו או לכהן אחר, דכיון דבכור חזי ליה, מחזי ככהן המסייע בבית הגרנות לדוש ולזרות כדי שיתנו לו תרומות בשכרו, ואשתכח דלא שקיל ליה בתורת תרומה אלא בתורת שכר: **כתוב אחד אומר תקדיש גבי בכור כתיב** (דברים טו) **כל הבכור אשר יולד תקדיש: וכתוב אחר אומר אל תקדיש.** (ויקרא כז) אך בכור אשר יבכר לה' בבהמה לא יקדיש איש אותו: **הקדש עלוי.** להעלותו בדמים, שיתן טובת הנאתו כמה אדם רוצה לתן בו להעלותו עולה **{יט}** שאינו חייב בה אלא כדי לעשות דורון לקונו: **ואי אתה מקדישו הקדש מזבח.** שיהא שם **{יבח}** אחר חל עליו. ורבנן דנפקא להו הך דרשא לעיל מכל חרם קדש קדשים, אל תקדיש מבעי להו ללאו, שאם מתפישו לשם זבח אחר עובר בלאו, ותקדיש מבעי להו לומר שמצוה להקדישו ולומר זה קדוש לבכורה, ואף על גב דימאליו הוא קדוש. ורבי ישמעאל לית ליה הך דרשא. והלכה כחכמים: (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט {יח} נותן כו'. דהוא עצמו אינו משתנה להקדיש אחר: **{יט} ולא דק.** דהנה ליה לפרש כמה אדם רוצה לתן בו כדי לתתו לבן בתו: (עיקר תוי"ט).

רמב"ם מחרים אדם את קדשיו בין קדשי קדשים כו': ר' ישמעאל אומר כתוב אחד אומר תקדיש כו': כבר ידעת שהאומר שור זה עולה הרי הוא נדבה ואם החרימו אח"כ שמין אותו כמו שזכר וכן אם החרים הבכור פודין אותו בטובת הנאה לפי שהוא מתנה לכהן בין תמים בין בעל מום כמו שזכרנו ביאורו בבכורות ואין אדם נהנה ממנו עד שיתן בו דמים זולת שהוא נותנו לקרוב כהן וזכר הקורבה היתירה שהיא בין ישראל וכהן והוא שיהא הכהן בן בתו או בן אחותו: וא"ר ישמעאל שהבכור נאמר עליו לא יקדיש איש אותו ונאמר ג"כ כל הבכור אשר יולד בבקר ובצאנך הזכר תקדיש וענין הקדש עלוי הקדש שהוסיף בדמים לפי שאם החרים הבכור נוטלין עליו תוספת דמים כמו שהקדמנו ביאורו ואותן דמים הן הקדש וישאר הבכור לכהנים כמות שהיה וחכמים שלמדין ענין זה ממה שנאמר כל חרם קדש קדשים הוא לה' כמו שזכרנו אומרים בבכור לא תקדיש כדי שיתחייב המקדיש לאו ויהיה עובר על לא תעשה ובתוספתא תמורה אומר המקדיש תמימים לבדק הבית תייב בל"ת ומה שאמר בו תקדיש הוא שאם נולד לו בכור בעדרו מצוה להקדישו ולומר זה קדוש ויהיה בכור כמות שהוא והסכימו שאפי' לא אמר זה קדוש הרי הוא מתקדש מרחם: (רמב"ם)

פרק ט - משנה א

המוכר את שדהו בשעת היובל, אינו מתר לגאול פחות משתי שנים, שנאמר (ויקרא כה), במספר שני תבואת ימכר לך. היתה שנת שדפון וירקון **[ב]** או שביעית, אינה עולה מן המנין. נרה או הובירה, עולה לו מן המנין. רבי אלעזר אומר, מכרה לו לפני ראש השנה והיא מלאה פרות, הרי זה אוכל ממנה שלש תבואות **[ג]** לשתי שנים:

ר"ע מברטנורה המוכר את שדהו בשעת היובל. בשעה שהיובל נוהג. אבל בשנת היובל עצמה אינו רשאי למכר **[א]**, ואם מכר, המכר בטל ומחזיר הדמים: אינו מתר לגאול. ואפלו נתרצה לוקח, אין שומעים לו, דכתיב (שם כה) במספר שנים אחר היובל תקנה, שתהא קנויה לו שתי שנים. ואם מהדר לה מקמי הכי, עובר בעשה. ומוכר נמי עובר בעשה אם גואלה קדם שתי שנים, דכתיב במספר שני תבואת ימכר לך. אבל לאחר שתי שנים אם רצה לפדותה פודה אותה בעל כרחו של לוקח ונותן לו לפי מה שמכרה, כדכתיב (שם) וחשב לו את שני ממכרו, שמחשב כמה שנים משמכרה עד היובל, ומחלק הדמים לפי השנים. כגון אם מכרה עשר שנים לפני היובל במנה, נמצא שמכר פרות כל שנה ושנה בעשירית מנה, שהרי סתם מכירה אינה אלא עד היובל, שהתה ביד הלוקח חמש שנים ואחר כך בא מוכר לגאולה, מנכה לו לוקח חצי מנה: אינה עולה ממנין. שתי שנים. דהא שני תבואת פתיב, שתי שנים הראוין לתבואה תשאה ביד הלוקח. אבל היתה שנה הראויה לתבואה, ונרה הינו שתרשה ועשאה שדה ניר ולא זרעה, או הובירה שהניחה בור ואפלו ניר לא עשה

בְּהָ, אִיהוּ דְאַפְסִיד אֲנַפְשִׁיהָ, וְעוֹלָה לּוֹ בְּמִנְיָן שְׁתֵּי שָׁנִים : שְׁלֹשׁ תְּבוּאוֹת לְשְׁתֵּי שָׁנִים. אוֹתָהּ תְּבוּאָה הָעוֹמֶדֶת בָּהּ בְּשַׁעַת קִנְיָהּ, וּשְׁתֵּי תְּבוּאוֹת בְּשְׁתֵּי שָׁנִים שְׁתַּעֲמֹד בְּיָדוֹ. וְרַבִּי אֶלְעָזָר לֹא פָּלִיג אֶתְנָא קַמָּא בְּהָא אֶלְא דְבָרֵי הַכֹּל הִיא : (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט [א] קל וחומר וימה מכורה כבר יוצאת, שאינה מכורה אינו דין שלא תמכר. גמרא: [ב] שדפון כו'. מפרש בגמרא שהשדפון והירקון היה כמו כן בכל העולם. דאי השדפון בבאגא, בהכי לא תנן דעולה לו מן המנין. דיקא נמי דקתני דומיא דשביעית שאסור לזרע בו (בכל העולם). תוספות: [ג] שֵׁלֶשׁ וְכוּ'. מפיק לה בגמרא מקרא: (עיקר תוי"ט).

רמב"ם המוכר את שדהו בשעת היובל אינו מותר כו': דין מוכר שדה אחוזה כפי מה שנתבאר בתורה הוא כמו שאני מגיד והוא שאם מכר אדם משדה אחוזתו בימים ידועים מחלק אותן הדמים לפי מנין השנים שנשאר עד היובל וידע כמה יגיע לכל שנה ושנה ולפי החשבון שישאר ביד הלוקח פוחתין לו מעיקר הממון כגון שאם מכר דרך משל שמעון לראובן קרקע במאה דינרין ונשאר עד היובל מזמן המכירה י' שנים ועמד בתוכה ראובן ואכל פירותיהם ד' שנים אח"כ רצה שמעון לפדות קרקע שלו הרי זה מחזיר לראובן ס' דינרין וזהו גרעון כסף ועד"ז תקיש והוא מחשב כשרוצה לפדות הקרקע שלו כל הזמן שאכל פירותיו חדשים וימים כפי מה שאפשר ליחשב: ומה שאמר בשעת היובל ר"ל בשעה שהיובל נוהג אבל בשנת היובל עצמה אינו מותר למכור ואם מכר הרי הוא חוזר בממכרו ונותן הדמים לבעלים ומי שמכר שנה אחת קודם היובל הרי הלוקח אוכל פירות השנה שנשארה עד היובל ושנה אחרת אחר היובל לפי שאי אפשר פחות מבי' תבואות כמו שאמר הכתוב: ומה שאמר אינו מותר בא להודיענו שיש בו איסור ואפי' נתרצה הלוקח בכך אין שומעין לו לפי שנאמר במספר שנים אחר היובל תקנה הרי הצריך ללוקח שנים כמו שהצריך למוכר: ומה שאמר עולה לו כינוי ללוקח ורבי אליעזר אינו חולק על שום אדם אלא בא להודיעך שאינו חייב ר"ל הלוקח להניחה לפני בעליה מליאה פירות כמו שלקח אותה אלא אוכל ג' תבואות בבי' שנים ואין חולק ע"ז: (רמב"ם)

פרק ט - משנה ב

מְכָרָה לְרֵאשׁוֹן בְּמִנְיָהּ, וּמָכַר הָרֵאשׁוֹן לְשֵׁנִי

בְּמֵאֲתִים, אֵינוֹ מְחַשֵּׁב אֶלָּא עִם הָרֵאשׁוֹן,
שֶׁנֶּאֱמַר, לְאִישׁ אֲשֶׁר מָכַר לוֹ. מְכָרָה לְרֵאשׁוֹן
בְּמֵאֲתִים, וּמְכַר הָרֵאשׁוֹן לְשֵׁנִי בְּמִנְהָ, אֵינוֹ
מְחַשֵּׁב אֶלָּא עִם הָאַחֲרוֹן, שֶׁנֶּאֱמַר (שם), לְאִישׁ,
לְאִישׁ אֲשֶׁר בְּתוֹכָהּ {ד}. לֹא יִמְכַר בְּרַחוֹק וַיִּגְאֹל
בְּקִרְוֹב, בְּרַע וַיִּגְאֹל בְּיָפָה. לֹא יִלְוֶה וַיִּגְאֹל, וְלֹא
יִגְאֹל לַחֲצָאִים. וּבַהֲקִדֵּשׁ מִתֵּר בְּכֻלּוֹ. זֶה חֹמֶר
בְּהִדְיוֹט מִבְּהִקְדֵּשׁ :

ר"ע מברטנורה אֵינוֹ מְחַשֵּׁב. הַמוֹכֵר כִּשְׂבָא לְגִאֲלָהּ : אֶלָּא עִם הָרֵאשׁוֹן.
וְאוֹתוֹ חֲשַׁבּוֹן יִנְכַּח לוֹ כֹּל שָׁנָה וְשָׁנָה שְׂאֲכָלָהּ, וְהַמוֹתֵר יִשְׁלַם לוֹ : אֲשֶׁר
מָכַר לוֹ. בְּגוֹאֵל שְׂדֵה מִמְכָּרוֹ כְּתִיב, וְהָשִׁיב אֶת הָעֵדָף לְאִישׁ אֲשֶׁר מָכַר
לוֹ : לְאִישׁ אֲשֶׁר בְּתוֹכָהּ. שֶׁהוּא מוֹצֵא עֵתָהּ בְּתוֹךְ הַשְּׂדֵה כִּשְׂבָא לְפָדוּתָהּ.
וּמְנַלּוֹן דְּדַרְשִׁינּוּן לְקַלָּא גְבִי מוֹכֵר וְלֹא דַרְשִׁינּוּן לְחִמְרָא, גְּמַרִינּוּן גִּאֲלָהּ גִּאֲלָהּ
מִעֲבֹד עֲבָרִי, בְּשְׂדֵה אַחֲזָה כְּתִיב (ויקרא כה) וּמִצָּא כְּדִי גִאֲלָתוֹ, וּבְעֵבֶד עֲבָרִי
כְּתִיב (שם) גִּאֲלָהּ תִּהְיֶה לוֹ, מֵה לְהֵלֶן לְהֵקֵל אִף כֹּאֵן לְהֵקֵל. וְהִתֵּם מְנַלּוֹן
דְּלְהֵקֵל, דְּתַנְיָא, נִמְכָּר בְּמִנְהָ וְהַשְּׂבִיחַ וְעַמֵּד בְּמֵאֲתִים, מְנִינּוּן שְׂאִין
מְחַשְׁבִּים אֶלָּא בְּמִנְהָ וּכְמוֹ שֶׁהִגִּיעַ מְאוֹתוֹ מְנָה לְכֹל שָׁנָה כִּד מְנַכָּה לוֹ,
תְּלַמוּד לומר מְכַסֵּף מְקַנְתוֹ. וּמְנִינּוּן שְׂאֵם נִמְכָּר בְּמֵאֲתִים וְהַכְּסִיף וְעַמֵּד
עַל מְנָה שְׂאִין מְחַשְׁבִּים אֶלָּא בְּמִנְהָ, תְּלַמוּד לומר כְּפִי שְׁנִי, כְּלוּמַר כְּפִי
מֵה שֶׁהוּא שׁוֹה בְּאוֹתָהּ שְׁעָה {ה} : לֹא יִמְכַר. שְׂדֵה רַחוֹקָה שֵׁישׁ לוֹ, כְּדִי
שִׁיגְאֹל שְׂדֵה זֹו שֶׁהִיא בְּקִרְוֹב {ו}. וְכֵן לֹא יִמְכַר בְּרַע כְּדִי שִׁיגְאֹל שְׂדֵה זֹו
שֶׁהִיא יָפָה. וְלֹא יִלְוֶה מֵאַחֲרִים כְּדִי שִׁיגְאֹל. וְאֵינוֹ גּוֹאֵל חֲצִי הַשְּׂדֵה שֶׁמְכַר
אֶלָּא אוֹ גּוֹאֵל כְּלָהּ אוֹ לֹא כְּלוּם. וְכֹל הֵנִי יִלְפִינּוּן מִקְרָא דְכְּתִיב (שם)
וְהַשִּׁיגָה יָדוֹ וּמִצָּא כְּדִי גִאֲלָתוֹ. וְהַשִּׁיגָה יָדוֹ מִעֲצָמוֹ, וְלֹא שִׁיגְוֶה וַיִּגְאֹל.
וּמִצָּא, מִשְׁמַע שִׁימְצָא דְבַר שֶׁלֹּא הָיָה מְצוּי לוֹ בְּשַׁעָה שֶׁמְכַר, פְּרִט לְמוֹכֵר
בְּרַחוֹק כְּדִי לְגִאֵל בְּקִרְוֹב, בְּרַע כְּדִי לְגִאֵל בְּיָפָה, שֶׁהִיא מְצוּי לוֹ בְּשַׁעָה
שֶׁמְכַר. כְּדִי גִאֲלָתוֹ, [כְּדִי גִאֲלָהּ] הוּא גּוֹאֵל וְאֵינוֹ גּוֹאֵל לַחֲצָאִים : וּבַהֲקִדֵּשׁ
מִתֵּר בְּכֻלּוֹ. הַמְקַדֵּשׁ שְׂדֵהוּ מִתֵּר לְמִכָּר שְׂדֵה אַחֲרֵת אוֹ לְלוֹת כְּדִי
לְגִאֲלָהּ, וְאִם אֵינוֹ מְסַפִּיק לְגִאֵל כְּלָהּ יִגְאֵל חֲצִיָּהּ, וּכְשֶׁתִּשְׁיֵג יָדוֹ יִגְאֵל
כְּלָהּ : (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט {ד} בְּתוֹכָהּ. דְּהָיָה מְצִי לְמִכְתָּב לְאֲשֶׁר מָכַר לוֹ, לְאִישׁ לְמָה לִי,
אֶלָּא לְאִישׁ כְּלוּמַר הָאֲדוֹן בְּעַל הַשְּׂדֵה שֶׁהוּא עֲכָשִׁיו בְּתוֹכָהּ. כְּפָרוּשׁ אִישִׁי כְּהֵן
גְּדוֹל, אֲדוֹנִי : {ה} וְאַפְתִּי תִקְשִׁי, וּבְעֵבֶד עֲבָרִי גּוֹפִיָה מְנַלּוֹן. וּבְגִמְרָא דְרִישׁ לִיָּה
מִקְרָא : {ו} הוּא הַדִּין אֶפְכָא דְלָא. אֶלָּא אוֹרְחָא דְמִלְתָּא נְקִט. תּוֹסְפוֹת : (עיקר
תוי"ט).

רמב"ם מכרה לראשון במנה ומכר הראשון לשני במאתים כו': נתן למוכר מנה יפה לפי שהוא רחוק אח"כ אומר שאם רצה למכור קרקע רחוק מן העיר או שמכר הפחות להציל המעולה אין שומעין לו שנאמר והשיגה ידו ומצא פרט למצוי עד שימצא דבר שאינו מצוי לו בשעה שמכר ומה שאמר כדי גאולתו ר"ל יותר מהדמים שנמכרה בהן או הוסיפו ופחתו דמיה שג"כ נותנין ללוקח הפחות ולמוכר היפה כמו שהקדמנו במה שאמר מכרה ראשון לשני: (רמב"ם)

פרק ט - משנה ג

המוכר בית בבתי ערי חומה, הרי זה גואל מיד, וגואל כל שנים עשר חדש, הרי זה כמין רבית ואינה רבית. מת המוכר, יגאל בנו **{ז}**. מת הלוקח, יגאל מיד בנו. אינו מונה לו שנה אלא משעה שמכר לו, שנאמר ^(ש), עד מלאת לו שנה תמימה. וכשהוא אומר תמימה, להביא חדש העבור. רבי אומר, יתן לו שנה ועבורה:

ר"ע מברטנורה הרי זה גואל מיד. ואין דינו כדין שדה אחזה שאינו גואל פחות משתי שנים: הרי זה כמין רבית. שכשפחזיר לו מעותיו בתוך שנה ואין זה מנכה לו כלום נמצא שנשתמש בביתו בשכר המתנת מעותיו: ואינה רבית. גמורה. דרבית לא מקריא אלא על ידי הלואה שודאי באה לידי רבית, שאינה נחלטת לעולם, ולא על ידי מכר, שהרי אם לא יגאלנה ותחלט לו אין כאן רבית: יגאל בנו. בתוך שנה אם ירצה. אבל אחר שנה, נחלט ואינו נגאל עוד, כדכתיב ואם לא יגאל עד מלאת לו שנה תמימה וגו': משעה שמכר לו. שאם מכרה ראובן לשמעון בניסון ושמעון ללוי באר, כיון שהגיע ניסון הוא נחלט **{ח}**, ואין מונין למכר שני אלא לראשון, שנאמר עד מלאת לו, דמשמע לזה

שְׁהִיְתָה שְׁלוֹ: לְהַבִּיא חֹדֶשׁ הָעֵבֹר. שָׁאם הִיְתָה שָׁנָה מְעַבְרַת אֵינָה נִחְלָטָת עַד שְׁלֹשָׁה עָשָׂר חֹדֶשׁ: שָׁנָה וְעֵבֹרָה. בֵּין בְּשָׁנָה פְּשׁוּטָה בֵּין בְּשָׁנָה מְעַבְרַת נֹתְנִים לוֹ שְׁנַת לְבָנָה שֶׁהִיא שְׁלֹשׁ מְאוֹת וְחֲמִשִּׁים וְאַרְבָּעָה יוֹם, וְיָמִים שְׁיִתְרִים שְׁנַת חֲמֵה עַל שְׁנַת לְבָנָה אֶחָד עָשָׂר יוֹם שֶׁבְּעֵבֶרְוֹן אָנוּ מְעַבְרִים הַשָּׁנָה. וְהִלְכָה כְּחֻכְמֵים: (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט {ז} בנו. פְּשִׁיטָא. מֵהוּ דְתִימָא אִישׁ כִּי יִמְכַר בֵּית מוֹשָׁב וְהָאִי לֹא מְכַר, קָא מְשַׁמַּע לָן וְהִיְתָה גְּאֵלְתוּ מְכַל מְקוּם. מִיַּד בְּנו, פְּשִׁיטָא. מֵהוּ דְתִימָא לְקוֹנָה אוֹתוּ אָמַר רַחֲמֵנָא, וְהָאִי לֹא קָנָה, קָא מְשַׁמַּע לָן וְהִיְתָה גְּאֵלְתוּ מְכַל מְקוּם. גְּמָרָא: {ח} לְשָׁנִי. דְּמָה מְכַר רֵאשׁוֹן לְשָׁנִי כָּל זְכוּת שְׁתַּבְּא לְיָדוֹ. גְּמָרָא: (עיקר תוי"ט).

רמב"ם הַמוֹכֵר בֵּית בְּתִי עָרֵי חוּמָה הָרִי זֶה גּוֹאֵל מִיַּד כּוֹ': רַבִּי אוֹמֵר כִּי מֵה שְׁנֵאמַר בְּתוֹרָה שְׁנָה תְּמִימָה הִיא שְׁנַת חֲמֵה שֶׁהִיא שְׁסִ"ה יוֹם וְאִין חוֹשֵׁשִׁין לְשַׁעוֹת בְּדִינֵין הָאֵלוּ וְאִם הִיְתָה מְעוֹבְרַת נֹתְנִין לוֹ חֹדֶשׁ הָעֵבֹר וְאִף עַל פִּי שִׁמִּי הַשָּׁנָה הַמְעוֹבְרַת שִׁ"פ וְאֶחָד וְחֻכְ"א כִּי מֵה שְׁאֵמַר רַחֲמֵנָא שְׁנָה הוּא י"ב חֹדֶשׁ מִיּוֹם לְיוֹם וְמֵה שְׁנֵאמַר תְּמִימָה לְהַבִּיא חֹדֶשׁ הָעֵבֹר וְהִלְכָה כְּחֻכְמֵים: (רמב"ם)

פּרָק ט - מִשְׁנָה ד

הַגִּיעַ יוֹם שְׁנַיִם עָשָׂר חֹדֶשׁ וְלֹא נִגְאַל, הָיָה חָלוּט {ט} לוֹ, אֶחָד הַלּוֹקָח וְאֶחָד שְׁנֵתוֹן לוֹ מִתְּנָה, שְׁנֵאָמַר לְצִמִּיתוֹת {י}. בְּרֵאשׁוֹנָה הָיָה נְטֻמָּן יוֹם שְׁנַיִם עָשָׂר חֹדֶשׁ, שְׁיָהָא חָלוּט לוֹ. הִתְקִין הַלֵּל הַזֶּקֶן, שְׁיָהָא חוֹלֵשׁ אֶת מְעוֹתָיו בְּלִשְׁכָּה, וְיָהָא שׁוֹבֵר אֶת הַדָּלָת וְנִכְנָס {יא}. אֵימַתִּי שְׁיִרְצָה הַלָּה, יָבֵא וְיִטַּל אֶת מְעוֹתָיו:

ר"ע מברטנורה וְאֶחָד. הַנּוֹתֵן בְּמִתְּנָה. אִם רָצָה לְגַאֵל בְּתוֹךְ שְׁנֵתוֹ, יִגְאַל, וְאִם לֹא חָלוּט לוֹ: הָיָה נְטֻמָּן. לּוֹקָח, בְּיוֹם שְׁנַיִם עָשָׂר חֹדֶשׁ, כְּדִי שְׁלֹא

ימְצָאֵהוּ מוֹכֵר לִתֵּן אֶת מְעוֹתָיו וְיִהְיֶה נֶחְלָט לוֹ: **שְׂיֵהָא חוֹלֵשׁ**. שְׂיֵהָא מְטִיל מְעוֹתָיו לְלִשְׁכַּת הַקֹּדֶשׁ שְׂבַעְזָרָה: **וְיִהְיֶה שׁוֹבֵר אֶת הַדְּלֵת**. שֶׁל בַּיִת שְׂמֵכֵר. וְנִכְנָס. חוֹלֵשׁ, כְּמוֹ חוֹלֵשׁ עַל גּוֹיִם (יְשַׁעְיָה יד): (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט [ט] חלוט. תַּרְגוּם לְצִמְיִתוֹת, לְחֻלוּטִין. וְהוּא גַם כֵּן לְשׁוֹן עִבְרִי, וְיִחְלְטוּ הַמְּמַנּוּ [מְלָכִים א כ], עֲנִינוּ קִבְלוּ הָעֲנִין וְשָׂמוּ אוֹתוֹ דִּין פְּסוּק וְחֲתוּד. הַרְמַב"ם: **[י] לְצִמְיִתוֹת**. גְּמָרָא, מֵאֵי טַעְמָא, צִמְיִת צִמְיִתוֹת: **[יא] הַתְּקִין כו'**. דְּהַפְּקֵר בַּיִת דִּין הַפְּקֵר: (עיקר תוי"ט).

רמב"ם הגיע יום שנים עשר חדש ולא נגאלה היתה כו': בראשונה היה נטמן יום י"ב חדש כו': תרגום לצמיתות לחלוטין והוא דומה לעברי לפי שהוא ל' עברי ג"כ ויחלטוה ממנו עניינו חלטו הענין ושמו אותו דין פסוק וחתום: וחולש את מעותיו אפשר שיהא מענין ויחלש יהושע ויהא פירושו שמראה מעותיו בלשכה ואפשר שהוא ל' מיוחד לנתינת המעות: (רמב"ם)

פרק ט - משנה ה

כָּל שֶׁהוּא לְפָנִים מִן הַחוּמָה, הֵרִי הוּא כְּבָתֵי עָרֵי חוּמָה, חוּץ מִן הַשְּׂדוֹת. רַבִּי מֵאִיר אוֹמֵר, אִף הַשְּׂדוֹת. בַּיִת הַבְּנוֹי בַּחוּמָה, רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר **[יב]**, אֵינּוּ כְּבָתֵי עָרֵי חוּמָה. רַבִּי שְׂמַעוֹן אוֹמֵר, כֹּתֵל הַחִיצוֹן הִיא חוּמָתוֹ:

ר"ע מברטנורה כל שֶׁהוּא לְפָנִים מִן הַחוּמָה. כְּגוֹן בְּתֵי הַבָּדִים שְׂעוֹשִׁין בְּהוֹן שְׂמֹן וּבְתֵי מְרַחְצָאוֹת וּמְגַדְלִים וּבּוֹרוֹת שִׁיחִין וּמְעָרוֹת. דְּכָתִיב אֲשֶׁר בְּעִיר, לְרֵבּוֹת כָּל שְׂבַתוֹד הָעִיר. יָכוֹל שְׂאֵנִי מְרַבָּה אֶת הַשְּׂדוֹת, תִּלְמוּד לומר הַבֵּית, פָּרֵט לְשְׂדוֹת שְׂאֵינָן דּוֹמִים כָּלֵל לְבֵית: **רַבִּי מֵאִיר אוֹמֵר אִף הַשְּׂדוֹת**. לָאוּ שְׂדוֹת מִמֶּשׁ קָאָמֵר רַבִּי מֵאִיר, דְּהָא בֵּית כְּתִיב, וְשְׂדוֹת לֹא דְמוּ לְבֵית. אֶלָּא קִרְקַע שֶׁל סְלַעִים וּמְצוּלָה שְׂאֵינָן רְאוּיִין לְזָרִיעָה וְעֲשׂוּיִין לְבָנִין הַבֵּית. מְקוֹם סְלַעִים, לְטַל מִשָּׁם אֲבָנִים לְבָנִין. וּמְצוּלָה, לְטַל מִשָּׁם חֵל לְבָנִין. וְאִין הִלְכָה כְּרַבִּי מֵאִיר: **אֵינּוּ כְּבָתֵי עָרֵי חוּמָה**. לְהִיּוֹת נֶחְלָט

בְּסוּף שָׁנָה : פְּתַל הַחִיצוֹן הִיא חוֹמָתוֹ. וְנִדְוֹן כְּבִתֵּי עָרֵי חוֹמָה. וְהִלְכָה
כְּרַבֵּי יְהוּדָה : (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט {יב} **רבי יהודה אומר כו'**. גְּמָרָא, אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן וּשְׁנֵיהֶם מְקָרְא
אֶחָד דְּרָשׁוּ. כו' : (עיקר תוי"ט).

רמב"ם כל שהוא לפניו מן החומה הרי הוא כבתי ערי כו' : ר' יהודה מביא
ראיה ממה שנאמר ובחומה היא יושבת בחומה ולא בעיר החומה והלכה
כר' יהודה ולא כר"מ : (רמב"ם)

פרק ט - משנה ו

עִיר שְׁגִגוֹתֶיהָ חוֹמָתָהּ {יג}, וְשְׂאֵינָהּ מְקַפֶּת
חוֹמָה מִיָּמֹת יְהוֹשֻׁעַ בֶּן נוּן, אֵינָהּ כְּבִתֵּי עָרֵי
חוֹמָה. וְאֵלוֹ הֵן בְּתֵי עָרֵי חוֹמָה, שְׁלֹשׁ חֲצֵרוֹת
שֶׁל שְׁנֵי שָׁנִי {טו} בְּתֵים, מְקַפּוֹת חוֹמָה מִיָּמֹת
יְהוֹשֻׁעַ {טז} בֶּן נוּן, כְּגוֹן {יז} קְצָרָה הַיִּשְׁנָה שֶׁל
צְפוּרִים, וְחֻקָּרָה שֶׁל גּוֹשׁ חֶלֶב, וְיֹדֶפֶת הַיִּשְׁנָה,
וְגִמְלָא, וְגִדּוּד, וְחֻדִיד, וְאוֹנֹ, וִירוּשָׁלַיִם, וְכוּ
כִּיּוֹצֵא בָהֶן :

ר"ע מברטנורה שְׁגִגוֹתֶיהָ חוֹמָתָהּ. שֶׁלֹּא הִקְיִפוּהָ חוֹמָה אֶלָּא הִקְיִפוּהָ
בְּתֵים וּתְכִיפַת הַבְּתֵים זֶה לָזֶה הֵן כְּחוֹמָה : וְשְׂאֵינָהּ מְקַפֶּת חוֹמָה מִיָּמֹת
יְהוֹשֻׁעַ בֶּן נוּן. אֲבָל הַמְקַפֶּת חוֹמָה מִיָּמֹת יְהוֹשֻׁעַ אֵף עַל פִּי שְׂאֵין לָהּ
חוֹמָה עֲכָשׂוּ, נִדְוֹן כְּבִתֵּי עָרֵי חוֹמָה. דְּלֹא חוֹמָה כְּתִיב, מְלֵא בּוּיָיו וְאֶלְיָ
{יד}, דְּמִשְׁמַע לוֹ וּמִשְׁמַע לָא, כְּלוּמַר אֵין לוֹ עֲכָשְׂיוֹ וְהָיָה לוֹ חוֹמָה קִדְּם
לְכוּ, הָיִי נְמוּי בֵּית חֵלוּט בָּהּ : אֵינָהּ כְּבִתֵּי עָרֵי חוֹמָה. דְּחוֹמָה כְּתִיב וְלֹא
שְׁגִגוֹתֶיהָ חוֹמָתָהּ : שְׁלֹשׁ חֲצֵרוֹת. שֶׁבְּכָל אַחַת וְאַחַת שְׁנֵי בְּתֵים, מְקָרְי
עִיר : כְּגוֹן קְצָרָה. שֶׁם עִיר קִטְנָה שֶׁהִיָּתָה מִחוּץ לְצְפוּרִי : וְחֻקָּרָה שֶׁבְּגוֹשׁ
חֶלֶב וְכוּ'. כֹּל הַנֶּדָּ דְחָשִׁיב בְּמִתְנִיתֵינוּ, יְדוּעִים שֶׁהֵיוּ מְקַפּוֹת מִיָּמֹת יְהוֹשֻׁעַ

בן נון. וירושלים דקחשיב במתניתין, קימא לן דאין בית חלוט בירושלים **[יח]**, הלכך איכא למאן דאמר בגמרא דתרתני ירושלים הוון ואין זו ירושלים הקדושה שאין הבית חלוט בה, אלא ירושלים אחרת שהיתה בארץ ישראל וגם היא מקפת חומה מימות יהושע, והיה הבית חלוט בה כשאר בתי ערי חומה: (רי"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט [יג] שגגותיה כו'. וצריך עיון, שהיה ליה למתני שכתלי בתיים חומתה: **[יד]** וכתבו התוספות, שאינו כן בחמשים מדיקים. פתיב בוי"ו, ולא קרי באלי"ף. עד כאן. ובחמשים מדיקים שלנו פתיב לא באלי"ף, וקרי לו בוי"ו. וכן נמסר במסורה: **[טו]** שני. או יותר. הרמב"ם: **[טז]** מימות. בתורת פהנים, איש כי ימכר בית מושב עיר חומה, יכול הקיפיה חומה מכאן ולהבא, תלמוד לומר בית מושב עיר חומה, מימות יהושע בן נון: **[יז]** פגון כו'. תניא כו' למה מנו חכמים את אלו, שפשעלו בני הגולה מצאו אלו וקדשים, אבל ראשונות בטלו משבטלה קדשת הארץ. קסבר קדשה ראשונה קדשה לשעתא ולא קדשה לעתיד לבא. גמרא. וסיים הרמב"ם, ולזה אין סומכין בבית שני אלא שהיה מקף פשעלה עזרא: **[יח]** משום דכתוב לקונה אותו לדורותיו, וקסבר לא נחלקה ירושלים לשבטים, ומאן קא מקני ליה. רש"י: (עיקר תוי"ט).

רמב"ם עיר שגגותיה חומתה ושאינה מוקפת חומה כו': ראוי שתדע שמי שהיה מוקף חומה כשנכנס יהושע אע"פ שאינו מוקף עכשיו הרי דינו כדין המוקף ומי שלא היה מוקף מימות יהושע אע"פ שהוא עכשיו מוקף על שדה הארץ יחשב: (רמב"ם)

פרק ט - משנה ז

בתי החצרים, נותנים להם לח היפה שבבתי ערי חומה ולח היפה שבשדות. נגאלין מיד, ונגאלין כל שנים עשר חדש כבתיים, ויוצאים ביובל **[כ]** ובגרעון כסף כשדות. ואלו הן בתי חצרים, שתי חצרות של שני שני בתיים, אף על

פִּי שְׁמַקְפִּין חוֹמָה מִימֹת יְהוֹשֻׁעַ בֶּן נוּן, הָרִי אֵלוֹ כַּבְּתֵי חֲצָרִים :

ר"ע מברטנורה בתי החצרים. שאין להם לעירות חומה **{יט}** : פח יפה. כדמפרש: **ונגאלים מיד.** שאין צריך לשהותו שתי שנים ביד הלוקח בשדות. דכתיב בהו גאלה תהיה לו, דמשמע מיד וגאלנו אם ירצה, והינו כבתיים של ערי חומה: **ובגרעון פסוף.** שמנכה לו הלוקח לפי שנים ששהו בידו, כשדות. דבבתי החצרים כתיב על שדה הארץ יחשב, שיוצאים בגרעון פסוף כשדות: **שתי חצרות של שני שני בתים.** עיר שאין בה אלא שתי חצרות אף על פי שהיא מקפת חומה מימות יהושע, נחשבין כבתי החצרים **{כא}** : (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט {יט} וכן הוא בפרוש רש"י. ונראה לי שהוא טעות סופר. וצריך להיות שאין להם חומה פעירות: **{כ}** **ביובל.** בהדיא כתיב, וביובל יצא. ובגמרא מצריך ליה, דלגופיה לא אצטריך, דהקשו לשדה אחזה. לא נצרכה אלא למקדיש וגאלו אחר מיד הקדש והגיע יובל ולא נגאל, חוזר לבעלים ביובל: **{כא}** הכי יליף לה בגמרא מקרא: (עיקר תוי"ט).

רמב"ם בתי החצרים נותנים להם כח היפה שבבתי ערי כו': ואלו הן בתי החצרים שתי חצרים של שני כו': כבר בארנו אותו בתחלת הפרק ודין זה בבתי החצרים למדנו ממה שנאמר גאולה תהיה לו וביובל יצא ר"ל שהוא יגאל מיד ואם לא יגאל יצא ביובל והואיל ויוצא ביובל הרי הוא יוצא בגרעון כסף וזה דבר מבואר מאד והכרחי כפי מה שהקדמנו מן הדינים: (רמב"ם)

פ ר ק ט - מ ש נ ה ח

ישראל שירש אבי אמו לוי, אינו גואל כסדר הזה. וכן לוי שירש את אבי אמו ישראל, אינו גואל כסדר הזה, שנאמר **(ויקרא כה)**, **כי בתי ערי הלויים, עד שיהא לוי ובערי הלויים, דברי רבי.**

וְחַכְמִים אֹמְרִים, אִין הַדְּבָרִים אַמּוּרִים אֶלָּא
בְּעָרֵי הַלְלוּיִם. אִין עוֹשִׂים שְׂדֵה מְגֵרֶשׁ וְלֹא
מְגֵרֶשׁ שְׂדֵה, וְלֹא מְגֵרֶשׁ עִיר וְלֹא עִיר מְגֵרֶשׁ.
אָמַר רַבִּי אֶלְיעֶזֶר, בַּמָּה דְּבָרִים אַמּוּרִים. בְּעָרֵי
הַלְלוּיִם. אֲבָל בְּעָרֵי יִשְׂרָאֵל, עוֹשִׂין שְׂדֵה מְגֵרֶשׁ
{כג} וְלֹא מְגֵרֶשׁ שְׂדֵה, מְגֵרֶשׁ עִיר וְלֹא עִיר מְגֵרֶשׁ,
כְּדִי שְׂלֵא יַחְרִיבוּ אֶת עָרֵי יִשְׂרָאֵל. הַכֹּהֲנִים
וְהַלְלוּיִם מוֹכְרִים לְעוֹלָם וְגוֹאֲלִים לְעוֹלָם,
שֶׁנֶּאמַר (שם), גְּאֵלֶת עוֹלָם תִּהְיֶה לְלוּיִם {כה} :

ר"ע מברטנורה **ישראל שירש**. בְּתֵי עָרֵי חוּמָה מֵאֲבֵי אֲמוֹ לִוִּי : אִינוּ גּוֹאֵל
כְּסֹדֵר הַזֶּה. בְּגִמְרָא אָמְרוּ, תְּנִי אִינוּ גּוֹאֵל אֶלָּא כְּסֹדֵר הַזֶּה. וְהָכִי קֵאָמַר,
אִינוּ גּוֹאֵל כְּלוּיִם דְּכֹתִיב בְּהוּ גְאֵלֶת עוֹלָם תִּהְיֶה לְלוּיִם, אֶלָּא כְּסֹדֵר הַזֶּה
הָאֲמוּר בְּיִשְׂרָאֵל, שֶׁתִּהְיֶה נְחֻלְטֶת בְּסוּף שָׁנָה : וְכֵן לִוִּי שִׁירֶשׁ אֶת אֲבֵי אֲמוֹ
יִשְׂרָאֵל. אַף הוּא אִינוּ גּוֹאֵל כְּלוּי, אֶלָּא כְּסֹדֵר הַזֶּה הָאֲמוּר בְּיִשְׂרָאֵל.
דְּלְעוֹלָם אִינוּ גּוֹאֵל כְּלוּי, עַד שֶׁיִּהְיֶה לִוִּי וּבְעָרֵי הַלְלוּיִם. דְּתֵרִי קֵרְאִי כְּתִיבִי,
כְּתִיב (ויקרא כה) כִּי בְּתֵי עָרֵי הַלְלוּיִם הִיא אַחְזָתָם, דְּמִשְׁמַע דְּבְעָרֵי הַלְלוּיִם
תִּלְהֵ רַחֲמֵנָא, לְאַפּוֹקִי בֶן לִוִּי שִׁירֶשׁ אֲבֵי אֲמוֹ יִשְׂרָאֵל, וְכֹתִיב (שם) וְאֲשֶׁר
יִגָּאֵל מִן הַלְלוּיִם, דְּמִשְׁמַע לְמַקְצֵת לִוִּים נִתְתִּי רְשׁוּת לְגָאֵל וְלֹא כֻלָּם,
לְאַפּוֹקִי בֶן לִוִּי הַבָּא מִן הַמְּמֻזְרֵת וּמִן הַנִּתְיָנָה שְׁאִינוּ גּוֹאֵל לְעוֹלָם, וְכֵל
שְׁכֵן יִשְׂרָאֵל שִׁירֶשׁ אֶת אֲבֵי אֲמוֹ לִוִּי, דְּיִשְׂרָאֵל גְּמוּר הוּא, שְׁאִינוּ גּוֹאֵל
לְעוֹלָם : אִין הַדְּבָרִים אַמּוּרִים. אִין הַדְּבָרִים הַלְלוּיִם דְּגְאֵלֶת עוֹלָם אַמּוּרִים
אֶלָּא בְּעָרֵי הַלְלוּיִם. אֲבָל עַד שֶׁיִּהְיֶה לִוִּי לֹא בְעֵינָן. וְהַלְכָה כְּחַכְמִים : מְגֵרֶשׁ.
מְקוּם פְּנוּי מְכֻלוּם, אִין בּוּ בֵּית וְלֹא זוֹרְעִים אוֹתוֹ אֶלָּא נוּי הוּא לְעִיר :
אִין עוֹשִׂין שְׂדֵה מְגֵרֶשׁ וְכוּ'. דְּכֹתִיב (שם) וּשְׂדֵה מְגֵרֶשׁ עָרִיהֶם לֹא יִמְכֹר
{כב} מֵאִי לֹא יִמְכֹר, אִילִימָא לֹא יִמְכֹר כָּלֵל, הָא מְדַכְּתִיב גְּאֵלֶת עוֹלָם
תִּהְיֶה לְלוּיִם, מְכֻלָּל דְּמִזְדָּבֹן, אֶלָּא מֵאִי לֹא יִמְכֹר, לֹא יִשְׁתַּנָּה : כְּדִי שְׂלֵא
יַחְרִיבוּ. אֶת יְשׁוּב הָאָרֶץ : מוֹכְרִים לְעוֹלָם. וְלֹא כִּי־יִשְׂרָאֵל שְׁאִינוּ יְכוּל
לְמַכֵּר פְּחוֹת מִשְׁתֵּי שָׁנִים קָדָם הַיּוֹבֵל, דְּכֹתִיב בְּהוּ (שם) בְּמִסְפַּר שְׁנֵי
תְּבוּאוֹת יִמְכֹר לָךְ, אֲבָל אֵלּוּ מוֹכְרִים אֶפְלוּ סְמוּךְ לַיּוֹבֵל {כד} : וְגוֹאֲלִים
לְעוֹלָם. אִם בְּתֵי עָרֵי חוּמָה מְכָרוּ, אִינָן נְחֻלְטִים בְּסוּף שָׁנָה כְּבְתִי עָרֵי
חוּמָה שֶׁל יִשְׂרָאֵל, וְאִם שְׂדוֹת מְכָרוּ, אִין צְרִיכִין לְעַמֵּד בְּיַד הַלּוֹקַח שְׁתֵּי
שָׁנִים, אֶלָּא גּוֹאֲלִים מִיַּד אִם יִרְצוּ : (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט {כב} נִרְאֶה דְּמִפְרֶשׁ לְתַנָּא קַמָּא דְּאִירֵי בְלוּיִם, וְרַבִּי אֶלְיעֶזֶר
לְפָרוּשֵׁי אֲתָא. אֲבָל הַרְמַב"ם פִּרְשׁ דְּהַתְנָא קַמָּא אִירֵי בְעָרֵי יִשְׂרָאֵל. וְכֵן פִּרְשׁ
רְש"י. וְעֵין תּוֹסֵפוֹת יוֹם טוֹב : {כג} עוֹשִׂין כּוּי. כְּשֵׁישׁ נוּי לְעִיר הַרְבֵּה קוֹפְצִים

לְדוֹר בְּתוֹכָהּ וּמִתְשַׁבֵּת : **[כד]** אָבֵל לֹא בִשְׁנַת הַיּוֹבֵל עֲצָמָהּ . דִּהָא אִיכָא קַל
וְחִמְרָא , וּמָה מְכוּרָה כְּבָר יוֹצְאָה עֲכָשְׁיוּ שְׁאִינָה מְכוּרָה אִינוּ דִּין שְׁלֵא תִמְכָּר .
כְּסָף מְשָׁנָה : **[כה]** לְלוּיִם . וְכֹהֲנִים נְמִי בְּנֵי לְוֵי הֵם . כְּדַכְתִּיב וְהִפְהִנִים הַלְוִיִּם
בְּנֵי צְדוֹק [חִזְקִאל מֵד] : (עִיקָר תוּי"ט) .

רמב"ם ישראל שירש את אבי אמו לוי אינו גואל כסדר כו' : אין עושין שדה
מגרש ולא מגרש שדה כו' : אינו גואל כסדר הזה הוא מאמר שיש לו סדר
וכן סדורו אינו גואל כסדר הלויים אבל יגאל כסדר הזה רוצה לומר כפי כל
מה שהקדמנו שכן הוא גואל וישראל הוא וענין מה שאמרו חכמים ז"ל
אימא אינו גואל אלא כסדר הזה עד שיהא לוי ובערי הלויים וחכ"א לערי
הלויים בלבד אנו נזקקין לא שיהא לוי ולפיכך דעתם שישראל שירש את
אבי אמו לוי גואל כלויים. אחר כן בירר גאולת הלויים היאך הוא ואמר
מוכרים לעולם ואפילו סמוך ליובל ואין אנו צריכין שני תבואות כמו
בישראל וכן יגאל ואפילו אחר מכירת חדש מה שאינו יכול לעשות כך
בישראל כמו שהקדמנו וממה שאמר מכירת חדש הוא דרך משל וכן פודה
מיד ההקדש ואפילו אחר היובל כמו שהקדמנו וכן בתי ערי חומה גואל
ואפילו אחר שנה ומגרש הוא היישוב הקרוב לעיר והוא שקוראין אצלנו
שבילים החיצונים יושבים בהם הרועים והאיכרים השדה הוא חוץ למגרש
והכל מודים שהלויים אינן משנין העיר והמגרש והשדה שיש להם לפי
שנאמר ושדה מגרש עריהם לא ימכר ואמרו תכמים ז"ל שעניינו לא ישונה
ר"ל שאינם משנין שום דבר ממה שהיה אז והלכה כחכמים ואין הלכה כר'
אליעזר :

סליק פירוש המשניות להרמב"ם ממסכת ערכין (רמב"ם)

